

Platform- en deeleconomie: kans of bedreiging?

Een onderzoek naar de arbeidskansen en -bedreigingen van de platform- en deeleconomie voor Rotterdamse bijstandsgerechtigden.

Universiteit:

Erasmus University Rotterdam
Masterscriptie Bestuurskunde
Master Beleid en Politiek

Student:

V.G.A. (Vivianne) Helderma
Studentnummer: 430667
430667vh@student.eur.nl

Afstudeerorganisatie:

Gemeente Rotterdam
Cluster: Werk en Inkomen
Afdeling: Bestuurlijke en Strategische
Advisering

Stagebegeleider:

dhr. K.A. (Klaas) Folkerts

Scriptiebegeleider:

prof. dr. H.J.M. (Menno) Fenger
Fenger@essb.eur.nl

Tweede lezer:

W.A. (Sanne) van der Valk MSc
Vandervalk@essb.eur.nl

Ter verdediging op 24 maart 2020 te Erasmus Universiteit, Rotterdam

Samenvatting

De laatste jaren staat de platform- en deeleconomie veelal in de belangstelling. De platform- en deeleconomie is een economie waarin via internet op een snelle en effectieve manier goederen en diensten aangeboden kunnen worden. Het leveren van deze goederen en diensten kan banen opleveren, wat voordelig is voor studenten of mensen die parttimebaantjes zoeken. Het kan echter nadelig zijn voor 'de onderkant van de arbeidsmarkt', de arbeidsmarkt voor mensen met een laag opleidingsniveau, waar veelal tijdelijk en laagbetaald werk wordt uitgevoerd. Dit onderzoek richt zich specifiek op uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt in de gemeente Rotterdam en de invloed van de platform- en deeleconomie op hun situatie. Om dit te onderzoeken is in samenwerking met afdeling Bestuurlijke en Strategische Advisering van de gemeente Rotterdam de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: *In hoeverre biedt de opkomst van de platform- en deeleconomie re-integratiemogelijkheden voor bijstandsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt in de gemeente Rotterdam en wat zijn hierbij de kansen en bedreigingen?* Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag is onderzoek uitgevoerd door middel van diepte-interviews en een vignetstudie. Deze twee methoden zijn voorgelegd aan professionals van de gemeente Rotterdam. Naderhand zijn de onderzoeksresultaten geanalyseerd en de belangrijkste bevindingen gerapporteerd in deze scriptie.

Als belangrijkste kans is geconcludeerd dat de platform- en deeleconomie met name een *stepping stone* is voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Deze opstap blijkt nodig, want de kloof tussen de wens van werkgevers en het aanbod van bijstandsgerechtigden is groot. Tevens kunnen uitkeringsgerechtigden op een eenvoudige wijze in aanraking komen met een nieuw werkritme, omgang met collega's, een baas en het leveren van prestaties door het uitvoeren van klusjes via de platform- en deeleconomie.

De voornaamste bedreigingen zijn een gebrekkige aansluiting tussen het beleid van de gemeente en de mogelijkheden die de platform- en deeleconomie biedt en de inkomensschommelingen veroorzaakt door het onzekere inkomen uit werkzaamheden via de platform- en deeleconomie. Werk of klusjes uit de platform- en deeleconomie biedt namelijk nauwelijks sociale zekerheid of werknemersverzekeringen en het is veelal tijdelijk van karakter.

Uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt hebben het meeste baat bij de platform- en deeleconomie wanneer zij klussen uitvoeren die goed aansluiten bij hun competenties en interesses. Tevens kan door goede begeleiding en evaluatie van de werkzaamheden door de gemeente Rotterdam de kans op duurzame uitstroom naar een vaste baan worden vergroot.

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterscriptie. Het onderzoek waarmee ik mijn master Beleid en Politiek aan de Erasmus Universiteit voltooi en mijn studententijd officieel afsluit. Circa 10 jaar geleden begon ik met studeren aan het Hbo. Mijn droom was om een universitaire master te behalen. Deze droom is na bijna een decennium uitgekomen, een prestatie waar ik trots op ben.

Mijn masterscriptie bevat een onderzoek naar de arbeidskansen of arbeidsbedreigingen, die de opkomende platform- en deeleconomie met zich meebrengt voor Rotterdamse uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt, volgens professionals van de gemeente Rotterdam.

Dit afstudeeronderzoek is geschreven in opdracht van de Gemeente Rotterdam cluster Werk en Inkomen, afdeling Bestuurlijke en Strategische Advisering. De onderzoeksvraag kwam mede vanuit mijn procesbegeleider dhr. K.A. Folkerts. Het onderzoeksproces was zeer interessant, maar ook lastig. Ik heb tijdens het hele traject nogal wat hordes moeten nemen, maar na uitvoerig research en met extra inzet heb ik de onderzoeksvraag kunnen beantwoorden. Gelukkig stonden mijn procesbegeleider dhr. K.A. Folkerts en mijn afstudeerbegeleider prof. dr. M. Fenger klaar voor mij en waren altijd bereid om mijn vragen te beantwoorden.

Bij dezen wil ik graag een aantal mensen bedanken voor de fijne begeleiding en samenwerking binnen dit proces. Onder andere mijn collega's bij de Gemeente Rotterdam. Uiteraard wil ik ook de respondenten hartelijk bedanken voor hun bijdrage. Tevens wil ik mijn familie en vrienden bedanken voor de steun en support binnen dit proces. In het bijzonder wil ik mijn vriend Adriaan bedanken. Zonder zijn wijze raad, fijne woorden en steun had ik het onderzoek niet kunnen uitvoeren.

Dit afstudeeronderzoek beveel ik graag iedereen aan die geïnteresseerd is in de betreffende materie en ik wens ieder veel leesplezier toe.

Vivianne Helderman

Delft, 23 februari 2020

"Nulla tenaci invia est via" – voor de volhouder is geen weg onbegaanbaar.

Inhoudsopgave

	<i>Bladzijde</i>
Samenvatting	3
Voorwoord	4
1. Inleiding	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Probleemstelling	8
1.3 Doelstelling	9
1.4 Vraagstelling	10
1.5 Relevantie	10
1.5.1 <i>Maatschappelijke relevantie</i>	10
1.5.2 <i>Wetenschappelijke relevantie</i>	11
1.6 Leeswijzer	11
2. Theoretisch kader	13
2.1 Ontwikkeling theoretisch perspectief	13
2.2 Opkomst platform- en deeleconomie	14
2.2.1 <i>ICT en sharing economy</i>	14
2.2.2 <i>Werkgelegenheid door sharing economy</i>	15
2.2.3 <i>Zekerheid vs. onzekerheid</i>	16
2.2.4 <i>Beleidsmakers over platform- en deeleconomie</i>	16
2.2.5 <i>Kloof tussen hoog- en laagopgeleid</i>	17
2.2.6 <i>Tussenconclusie</i>	18
2.3 Individu aan de onderkant van de arbeidsmarkt	18
2.4 Uitkerings- en re-integratiebeleid	20
2.5 Beleid gericht op arbeidsdeelname	22
2.6 Dilemma voor gemeenten	23
2.7 Het positieve karakter van de platform- en deeleconomie	23
2.7.1 <i>Bijverdienen als opstap naar vaste baan</i>	23
2.7.2 <i>Flexibiliteit en autonomie in werkzaamheden</i>	24
2.8 Het negatieve karakter van de platform- en deeleconomie	25
2.8.1 <i>Onzekerheid binnen de platform- en deeleconomie</i>	25
2.8.2 <i>Bijverdienen als bedreiging van rechtmatigheid</i>	26
2.8.3 <i>Beperkingen van de Participatiewet</i>	26
2.9 Tussenconclusie	27
2.10 Conceptueel model	28
2.11 Operationaliseren concepten	29
2.11.1 <i>Opkomst platform- en deeleconomie</i>	29
2.11.2 <i>Uitkerings- en re-integratiebeleid gemeente R'dam</i>	30
2.11.3 <i>Re-integratiemogelijkheden voor uitkerings-gerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt</i>	30
3. Methodologie	32
3.1 Kwalitatief onderzoek	32
3.2 Kwalitatieve casestudy	33
3.3 Validiteit en betrouwbaarheid	33
3.4 Semigestructureerde interviews	34
3.5 Vignetstudie	36
3.5.1 <i>Opbouw vignetstudie</i>	37
3.6 Respondenten	38
4. Onderzoeksresultaten interviews	39
4.1 Analyse platform- en deeleconomie	39
4.1.1 <i>Herkenbaarheid platform- en deeleconomie</i>	39
4.1.2 <i>Opvatting platform- en deeleconomie</i>	40

4.1.3	<i>Toepassing platform- en deeleconomie</i>	41
4.1.4	<i>Invloed platform- en deeleconomie</i>	43
4.2	Kansen voor uitkeringsgerechtigde platform- en deeleconomie	43
4.3	Bedreigingen voor uitkeringsgerechtigde platform- en deeleconomie	45
4.4	Analyse uitkeringsbeleid gemeente Rotterdam	46
4.4.1	<i>Herkenbaarheid uitkeringsbeleid gemeente R'dam</i>	46
4.4.2	<i>Opvatting uitkeringsbeleid gemeente R'dam</i>	47
4.4.3	<i>Toepassing uitkeringsbeleid gemeente R'dam</i>	47
4.4.4	<i>Invloed uitkeringsbeleid gemeente R'dam</i>	48
4.5	Kansen voor uitkeringsgerechtigde door uitkeringsbeleid	48
4.6	Bedreigingen voor uitkeringsgerechtigde door uitkeringsbeleid	49
4.7	Beschouwing onderzoeksresultaten interviews	50
5.	Onderzoeksresultaten vignetstudie	52
5.1	Bijverdienen via Marktplaats	52
5.1.1	<i>Positief het gesprek aangaan</i>	55
5.1.2	<i>Terugval in oud patroon</i>	55
5.2	Bijklussen met SnappCar	56
5.2.1	<i>Streng, doch rechtvaardig</i>	59
5.2.2	<i>Optie voor volledig uitstromen</i>	59
5.3	Parttime werken voor Deliveroo	60
5.3.1	<i>Stimuleren van eigen initiatief</i>	63
5.3.2	<i>Deliveroo geen opstap naar werk</i>	63
5.4	Kappersklusjes in familiekring	64
5.4.1	<i>Van bijklussen naar eigen onderneming</i>	66
5.4.2	<i>Nadelen van ondernemerschap</i>	66
5.5	Beschouwing onderzoeksresultaten vignetstudie	67
6.	Analyse	69
6.1	Analyse platform- en deeleconomie	69
6.2	Analyse uitkeringsgerechtigden gemeente R'dam	70
6.3	Analyse uitkerings- en re-integratiebeleid	71
6.4	Analyse van kansen en bedreigingen re-integratiemogelijkheden	71
6.5	Eindanalyse	72
7.	Conclusie	74
7.1	Eindconclusies	74
7.2	Platform- en deeleconomie volgens de literatuur	74
7.3	De onderkant van de arbeidsmarkt	74
7.4	Rotterdams beleid op uitkeringen en re-integratie	75
7.5	Invloed van de veranderende economie	76
7.6	Verschillende kansen en bedreigingen	76
7.7	Aanbevelingen aan gemeente Rotterdam	78
7.8	Beperkingen van het onderzoek	79
7.9	Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	80
Referenties		81
Bijlagen		87

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

“De zogenaamde platformeconomie staat flink in de belangstelling. (...) Positief aan de platformeconomie is dat er formeel, 'wit' werk ontstaat, waar dat er eerst niet was of alleen 'zwart'. Dit leidt dus potentieel tot nieuwe, additionele arbeidsplaatsen. Nadeel van deze nieuwe arbeidsplaatsen is dat ze net zo snel weer verdwijnen als dat ze tot stand komen. Zo ontstaat een situatie waarin je uitkeringsgerechtigden nauwelijks nog kwalijk kunt nemen dat ze de inkomenszekerheid van de uitkering prefereren boven de onzekerheid van de arbeidsmarkt. (...) Klussificering is de extreme variant van flexibilisering, met alle gevolgen van dien voor de meest kwetsbaren in onze samenleving.” Zo luidt de essentie van een artikel uit Trouw dat gaat over de extreme onzekerheden op de toekomstige arbeidsmarkt (Trouw, 2017). Volgens het artikel heeft de platformeconomie een negatief effect op uitkeringsgerechtigden en verkiezen zij liever de zekerheid van hun bijstandsuitkering boven de onzekerheid die de platformeconomie biedt. Het tijdelijke karakter van de platformeconomie is volgens het artikel geen probleem voor studenten of mensen die parttime baantjes zoeken, maar wel voor ‘de onderkant van de arbeidsmarkt’. Werk of klusjes uit de platformeconomie bieden namelijk nauwelijks sociale zekerheid of verzekeringen en het is veelal tijdelijk van karakter (Dekker, 2018).

Dit raakt in het bijzonder mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt, die afhankelijk zijn van een uitkering en niet duurzaam economisch zelfstandig kunnen worden zonder zekerheden van een vaste baan (CPB, 2016). De voorgenoemde platformeconomie is een onderdeel van de opkomende deeleconomie. Een deeleconomie is een economie waarin met behulp van het internet op een snelle en effectieve manier goederen en diensten aangeboden kunnen worden. Frenken (e.a., 2015) definieert het als “het fenomeen dat consumenten elkaar gebruik laten maken van hun onbenutte consumptiegoederen, eventueel tegen betaling”. Platformen op het internet spelen een grote rol binnen de deeleconomie. Deze platformen dienen namelijk als koppeling tussen werkenden en consumenten, die goederen en diensten peer-to-peer kunnen verhandelen zonder de tussenkomst van een (formele) organisatie (Kremer e.a., 2017).

Op deze platformen kunnen dus zonder tussenkomst van organisaties goederen en diensten worden aangeboden en afgenomen. Veelal hebben mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt juist deze tussenkomst nodig. Het CBS gaat ervanuit dat de arbeidsmarkt sterk zal flexibiliseren in de toekomst (CBS, 2015). Momenteel heeft Nederland al een van de meest flexibele arbeidsmarkten in Noordwest-Europa (Kremer e.a., 2017). Volgens de arbeidsmarktanalyse van het UWV neemt de werkgelegenheid niet voldoende toe voor

mensen met een slechte arbeidsmarktpositie, ondanks de aantrekkende economie. Hierdoor dreigt maatschappelijke uitsluiting voor kwetsbare groepen (UWV, 2017). Onder kwetsbare groepen worden laagopgeleide mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt verstaan. In het rapport 'De onderkant van de arbeidsmarkt in 2025' van het Centraal Plan Bureau (CPB) en het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) (2015) staat beschreven dat in 2025 de problemen van lager opgeleiden fors zullen toenemen. Lager opgeleiden zullen te maken krijgen met meer werkloosheid, meer armoede en lagere lonen. Vooral oudere mensen en lager opgeleiden zijn afhankelijk van een bijstandsuitkering. De groep lager opgeleiden die afhankelijk is van een bijstandsuitkering zal niet alleen groter worden, maar zal ook lastiger kunnen uitstromen naar werk. Van alle lager opgeleiden uitkeringsontvangers heeft 65 procent geen startkwalificatie. Dit betekent dat zij niet kunnen voldoen aan de eisen voor een diploma op minimaal mbo2-niveau (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2016).

Tevens hebben vier op de tien uitkeringsontvangers psychische of fysieke problemen, waardoor het vinden van werk voor deze groep een enorme uitdaging is. Volgens Koning, hoogleraar Arbeidsmarkt en Sociale Zekerheid aan de Vrije Universiteit van Amsterdam, is de implicatie hiervan dat in 2025 de sociale diensten van gemeenten meer lager opgeleiden als bijstandsklant krijgen (Koning, 2016). Dit staat haaks op de doelstellingen van de gemeente Rotterdam. De gemeente wil uitkeringsgerechtigden juist uit laten stromen naar werk en toelating tot de bijstand beperken. In het beleidskader Werk en Inkomen 2015 tot en met 2018 van de gemeente Rotterdam is de doelstelling geformuleerd dat Rotterdammers zoveel mogelijk hun eigen inkomen genereren en dat er alleen inkomensondersteuning wordt geboden als dat echt nodig is (Beleidskader gemeente Rotterdam, 2015).

1.2 Probleemstelling

Economische veranderingen en trends zijn van alle tijden. De arbeidsmarkt verandert voortdurend en door de technologische ontwikkelingen zal deze steeds meer aanspraak maken op de zogenaamde *21st century skills* van mensen (Borghans & Ter Weel, 2007). Het probleem is echter dat een groot aantal mensen te laag geschoold is om binnen deze trend te participeren. Zo ook de mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt in de gemeente Rotterdam, die aanspraak moeten maken op een uitkering omdat zij niet economisch zelfstandig kunnen zijn (Beleidskader gemeente Rotterdam, 2015). Niet alleen de arbeidsmarkt maakt aanspraak op andere skills van mensen, ook het gemeentebeleid wordt toegespitst op de veerkracht van burgers. De burger moet iets terugdoen voor zijn of haar uitkering, het liefst in de vorm van werk of participatie anderszins (Kerkkamp, 2012). De verzorgingsstaat die na de Tweede Wereldoorlog is opgericht, die in het teken stond van het inrichten van sociale zekerheid voor burgers is steeds meer komen te vervallen. Voor de

oprichting van de verzorgingsstaat was nog weinig sprake van verzekeringen voor burgers, maar dat veranderde met de komst van de ziekte-, werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidswetten (Trommel & van der Veen, 1999).

De bijstand als inkomensvangnet werd als laatste in de jaren zestig geïntroduceerd. Inkomen en zekerheid van werk is tegenwoordig een belangrijke pijler in onze samenleving, vooral voor de mensen in de midden- en onderklasse. Echter verwacht de gemeente Rotterdam, door de introductie van de Participatiewet in 2015, van de uitkeringsgerechtigde dat zij iets terug doet voor de gemeente. Dit kan in de vorm van een tegenprestatie of vrijwilligerswerk (Arnoldus & Hofs, 2016).

Ook een belangrijke pijler in het gemeentebestuur van de gemeente Rotterdam is dat zoveel mogelijk uitkeringsgerechtigden die aan het werk gaan, ook aan het werk blijven en niet na een aantal maanden of jaren weer terugvallen. De burger moet dus *duurzaam, economisch zelfstandig* worden (Schippers et al., 2015). De vraag die hierbij rijst is of dit wel mogelijk is voor mensen die aanspraak maken op een bijstandsuitkering. Een uitkering biedt een bepaalde inkomenszekerheid, die met de veranderende arbeidsmarkt veelal niet kan worden gegarandeerd. Volgens Boutellier et al. (2016) is zekerheid en het verlangen ernaar onderdeel geworden van de sociale structuur in een maatschappij. Zekerheid biedt mensen kansen en mogelijkheden. Mensen die zeker zijn van hun inkomen durven eerder risico's te nemen, zoals het opzetten van een onderneming of het kopen van een huis (Kremer, 2017). Echter is dat met de opkomst van de platform- en deeleconomie een stuk onzekerder. Binnen deze ontwikkelingen is een kloof ontstaan tussen het uit te voeren beleid en de huidige (economische) praktijk. Het cluster Werk en Inkomen vraagt zich hierbij dan ook af hoe mensen met een bijstandsuitkering – en dan voornamelijk de doelgroep aan de onderkant van de arbeidsmarkt – onder de omstandigheden van de platform- en deeleconomie economisch zelfstandig kunnen worden en blijven.

1.3 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is tweeledig. Enerzijds worden er voor de gemeente Rotterdam, cluster Werk en Inkomen, afdeling Bestuurlijke en Strategische Advisering inzichten verworven in de opkomende platform- en deeleconomie, de trends op de huidige arbeidsmarkt en de re-integratiemogelijkheden die deze eventueel biedt aan bijstandsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Anderzijds worden de kansen en bedreigingen die de platform- en deeleconomie met zich meebrengt voor bijstandsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt in kaart gebracht en worden naar aanleiding hiervan concrete aanbevelingen gedaan aan afdeling Bestuurlijke en Strategische Advisering van de gemeente Rotterdam.

Deze inzichten zullen worden verworven door middel van het uitvoeren van een vignetstudie en door het analyseren van interviews met beleidsadviseurs, -makers en -uitvoerders.

1.4 Vraagstelling

Om de doelstelling van dit onderzoek te kunnen realiseren, is het van belang dat de volgende onderzoeksvraag wordt beantwoord:

In hoeverre biedt de opkomst van de platform- en deeleconomie re-integratiemogelijkheden voor bijstandsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt in de gemeente Rotterdam en wat zijn hierbij de kansen en bedreigingen?

Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden, zal allereerst een zestal deelvragen beantwoord moeten worden. De uitkomsten van de deelvragen zullen gezamenlijk leiden tot beantwoording van de centrale onderzoeksvraag:

1. Wat wordt verstaan onder de platform- en deeleconomie in de literatuur?
2. Hoe ziet de groep uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt eruit?
3. Wat houdt het huidige bijstands- en re-integratiebeleid in de gemeente Rotterdam in?
4. In hoeverre beïnvloedt de platform- en deeleconomie de arbeidskansen voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt in de gemeente Rotterdam?
5. Wat zijn de kansen en bedreigingen die de opkomst van de platform- en deeleconomie met zich meebrengt en wat betekent dit voor het uitkerings- en re-integratiebeleid?
6. Welke aanbevelingen kunnen worden gedaan aan de gemeente Rotterdam, cluster Werk en Inkomen, afdeling Bestuurlijke en Strategische Advisering wat betreft de kansen en bedreigingen die de platform- en deeleconomie met zich meebrengt?

1.5 Relevantie

In deze paragraaf wordt de relevantie van dit onderzoek besproken. De relevantie betekent in deze zin de meerwaarde van het onderzoek op maatschappelijk en wetenschappelijk gebied. Allereerst wordt de maatschappelijke relevantie uiteengezet, daarna de wetenschappelijke.

1.5.1 Maatschappelijke relevantie

De uitvoering van dit onderzoek is op meerdere vlakken maatschappelijk relevant. Cluster Werk en Inkomen van de gemeente Rotterdam is belast met het uitvoeren van het bijstandsbeleid. Dit raakt bijstandsgerechtigden in de samenleving direct. De afdeling Bestuurlijke en Strategische Advisering (BSA) van cluster Werk en Inkomen adviseert beleidsuitvoerders en beleidsmakers. Dit onderzoek draagt bij aan de beleidsontwikkeling op het gebied van de platform- en deeleconomie. Afdeling BSA neemt de kennis van

beleidsontwikkeling mee in haar advisering. Hierdoor kunnen er daadwerkelijke maatregelen worden genomen voor beleidsaanpassing. Dit zorgt ervoor dat het beleid optimaal past bij de bijstandsgerechtigde waarvoor het wordt uitgevoerd. Dit onderzoek geeft inzichten in de trends van de arbeidsmarkt van morgen. Ook deze trends hebben invloed op de positie van bijstandsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Het huidige bijstandsbeleid van de gemeente Rotterdam moet constant geoptimaliseerd worden en meegaan met de trends van de toekomst. Door middel van dit onderzoek kan het bijstandsbeleid geëvalueerd worden en kan het zo efficiënt en effectief mogelijk voor de bijstandsgerechtigde met een lage arbeidskans worden aangepast.

Het is immers van groot belang voor het individu én de maatschappij dat het aantal bijstandsontvangers omlaaggaat en de bijstandsgerechtigde zoveel mogelijk economisch duurzaam zelfstandig wordt. Het belang voor het individu is de garantie in het voorzien van eigen levensonderhoud. Economische studies tonen aan dat werkloosheid een negatief effect heeft op het welzijn van een individu, het ontvangen van een uitkering alleen is niet toereikend voor het welzijn. Het belang voor de maatschappij heeft een sterkte relatie met de inzetbaarheid en duurzame zelfstandigheid van het individu. Wanneer men werkt levert het enerzijds een bijdrage aan bijstandsvoorzieningen en anderzijds wordt er door het individu geen aanspraak meer gemaakt op bijstandsvoorzieningen (Euwals et. al, 2013).

1.5.2 Wetenschappelijke relevantie

Op wetenschappelijk en theoretisch gebied kent dit onderzoek relevantie. De platform- en deeleconomie is een nog weinig onderzocht onderwerp, omdat het relatief nieuw is. Er zijn reeds enige onderzoeken verricht naar het fenomeen, zoals dat van Frenken (2015) en Dekker (2018) maar dit is nog vrij summier. Deze onderzoeken richten zich namelijk meer op de definitie van de platform- en deeleconomie en maar deels op de effecten die de platform- en deeleconomie heeft op werknemers. Ook richten huidige onderzoeken zich op de effecten van de platform- en deeleconomie op werknemers in het algemeen, en niet specifiek op uitkeringsgerechtigden.

Dit onderzoek draagt bij aan de verdiepingsslag van de effecten van de platform- en deeleconomie op werknemers, en dan met name die aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Het onderzoek richt zich tevens uitsluitend op uitkeringsgerechtigden. De link tussen deze groep en de platform- en deeleconomie is nog niet eerder onderzocht.

1.6 Leeswijzer

Dit scriptieonderzoek is als volgt opgebouwd. Het eerste hoofdstuk geeft een inleiding en een aanleiding voor het uitvoeren van dit onderzoek en het presenteert tevens de doelstelling,

hoofdvraag, deelvragen en de maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie. Het tweede hoofdstuk bestaat uit het theoretisch kader, waar de theoretische context en conceptueel model worden gepresenteerd. In het conceptueel model wordt de verhouding tussen de begrippen platform- en deeleconomie, uitkerings- en re-integratiebeleid en de re-integratiemogelijkheden voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt toegelicht.

Het derde hoofdstuk staat in het teken van de methodische verantwoording. Hierin wordt beschreven hoe de methoden diepte-interview en vignetstudie worden toegepast in het onderzoek. In hoofdstuk vier worden de resultaten van de interviews uitgewerkt. In het vijfde hoofdstuk worden de resultaten van de vignetstudie gepresenteerd. In hoofdstuk zes worden de resultaten uit hoofdstuk vier en vijf geanalyseerd en verbonden met de theorie uit hoofdstuk twee. Het laatste hoofdstuk van dit onderzoek, hoofdstuk zeven, staat in het teken van de conclusie die getrokken kan worden naar aanleiding van het voorgaande, hierin zullen ook de hoofd- en deelvragen beantwoord worden en aanbevelingen worden gedaan.

2 Theoretisch kader

Om de hoofdvraag te beantwoorden worden verschillende theorieën gebruikt. In dit hoofdstuk zullen deze theorieën uiteen worden gezet. Om de kansen en bedreigingen van de platform- en deeleconomie op uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt in de gemeente Rotterdam te onderzoeken, worden interviews en vignetstudies afgenomen. Daarom is het van belang eerst de verschillende theorieën rondom de platform- en deeleconomie te belichten, waarna het algemene uitkeringsbeleid en Rotterdamse uitkeringsbeleid onder de loep worden genomen.

2.1 Ontwikkeling theoretisch perspectief

Dit theoretisch kader ontwikkelt een perspectief om de empirie te onderzoeken. Dit kader beschrijft de wat er in de literatuur te vinden is over de belangrijkste concepten binnen dit onderzoek. De leidraad voor het theoretisch kader is de onderzoeksvraag die luidt: *In hoeverre biedt de opkomst van de platform- en deeleconomie re-integratiemogelijkheden voor bijstandsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt in de gemeente Rotterdam en wat zijn hierbij de kansen en bedreigingen?* Hierin komen de volgende begrippen naar voren die uiteen worden gezet in dit hoofdstuk. Allereerst wordt er ingegaan op wat de platform- en deeleconomie is. Hierdoor kan een helder beeld worden geschetst over de veranderende economie waar de gemeente Rotterdam in haar uitkeringsbeleid tegenaan loopt, of juist de vruchten van plukt.

Daarna wordt er dieper ingegaan op wie de uitkeringsgerechtigde aan de onderkant van de arbeidsmarkt in de gemeente Rotterdam precies is en wat haar arbeids-/re-integratieperspectief is, ook met zicht op de veranderende economie. Zodra dat helder in kaart is gebracht wordt er overgegaan naar wat deze twee begrippen met elkaar te maken hebben en welke invloed zij op elkaar uitoefenen. Enerzijds de veranderende economie en arbeidsmarkt en anderzijds de uitkeringsgerechtigde aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Wat voor re-integratieperspectief neemt de flexibiliserende economie met zich mee, heeft dit positieve of negatieve gevolgen?

Om dit in kaart te brengen wordt aan het eind van dit hoofdstuk voorbeelden gegeven, die bekend zijn vanuit de literatuur, waaruit voortvloeit dat een deeleconomie positieve effecten kan hebben op een uitkeringsgerechtigde aan de onderkant van de arbeidsmarkt of negatieve effecten én welke rol de gemeente Rotterdam hierin reeds speelt.

2.2 Opkomst platform- en deeleconomie

In de inleiding werd al gesteld dat er tegenwoordig sprake is van klussificering, oftewel de vaste banen verdwijnen steeds meer en in de plaats daarvan worden er meer 'klusjes' uitgevoerd door werknemers. De huidige economie verandert, of er wordt in ieder geval door platformen zoals Deliveroo en SnappCarr (deelplatformen) een nieuwe dimensie toegevoegd aan de economie. Dit heeft gevolgen voor alle lagen van de arbeidsmarkt. Waaronder ook de onderkant van de arbeidsmarkt. Om na te gaan welke invloed de opkomst van de platform- en deeleconomie en de re-integratiemogelijkheden voor uitkeringsgerechtigden op elkaar hebben, is het van belang om allereerst in kaart te brengen wat de platform- en deeleconomie dan precies is.

2.2.1 ICT en sharing economy

De platform- en deeleconomie is Volgens Wang en Zhang (2012) een opkomend economisch en technologisch fenomeen dat wordt aangewakkerd door ontwikkelingen in de informatie- en communicatietechnologie (ICT). Via deze ICT-ontwikkelingen kunnen mensen (peer-to-peer) via internet hun goederen of diensten aanbieden of delen met elkaar. Er ontstaan met de komst van de deeleconomie webgemeenschappen en platforms waar deze producten of diensten worden aangeboden. Hierbij kan gedacht worden aan het aanbieden of delen van je huis via Airbnb, of het delen van een auto met Greenwheels. Ook worden diensten aangeboden, bijvoorbeeld schoonmaakkrachten via het internetplatform Helpling. De deeleconomie is gebaseerd op het idee dat overcomplete middelen in de samenleving moeten worden gebruikt om de behoeften van mensen te dekken.

Gecoördineerd door digitale diensten kan iedereen zijn eigendom of auto, kennis en vaardigheden, tijd of geld delen. Het idee is dat eigendom overbodig wordt zolang men snel en gemakkelijk toegang heeft tot goederen en diensten (Heinrichs, 2013). Het fenomeen 'delen' is zo oud als de mensheid, terwijl termen zoals 'deeleconomie en *sharing platforms*' ontstaan zijn uit het internettijdperk (Belk, 2014) De term deeleconomie, ook wel bekend binnen de wetenschap als *sharing economy*, werd voor het eerst genoemd in 2008. Volgens Lessig (2008) betekent deeleconomie letterlijk 'gezamenlijke consumptie die is opgezet door het delen van goederen, diensten en het uitwisselen of verhuren hiervan zonder het te bezitten'. In een economisch opzicht verwijst het naar het gebruik van een object (goed of dienst) waarvan het verbruik is opgesplitst in afzonderlijke delen.

Amerikaanse sociologe Juliet Schor (Schor et al., 2016) stelt dat het academische discours over de *sharing economy* achterblijft bij de publieke discours en in de praktijk. De eerste pogingen om de *sharing economy* een duidelijke definitie te geven en een empirische analyse ervan te maken zijn echter al wel onderweg. Ook in dit onderzoek wordt gepoogd om

een definitie te geven van de term deeleconomie. De belangrijkste pijlers van de deeleconomie zijn het werken via *peer-to-peer* en *access-over-ownership*. Toegang tot producten en diensten wordt belangrijker dan het daadwerkelijk bezitten van spullen (PriceWaterhouseCoopers, 2014). Uit onderzoek van het Ministerie van Algemene zaken blijkt dat ook in Nederland de trend van *access-over-ownership* is doorgedrongen. Het gebruik van deelplatforms en de sharing economy is onder Nederlanders in drie jaar tijd verviervoudigd. Het is van zes procent van de bevolking in 2013 naar 23 procent gegaan in 2016 (Kaleidos Research, 2016).

2.2.2 Werkgelegenheid door sharing economy

Nederlanders maken actief gebruik van Marktplaats om tweedehands spullen te kopen en verkopen en bijvoorbeeld ook hun auto te delen via deelplatform SnappCar. Uit onderzoek van Frenken et al. via het Rathenau instituut (2017) blijkt dat de opkomende deeleconomie enerzijds werkgelegenheid kan creëren en tevens burgers aanzet tot ondernemerschap. Het is een nieuwe economie die bestaande sectoren innoveert. Anderzijds waarschuwt het Rathenau Instituut dat de opkomst van de sharing economy en deelplatforms 'publieke waarden onder druk zet'. Hierbij wordt bedoeld op verzekeringen voor de werknemer, consumenten- en privacybescherming en het bewaren van de openbare orde. Er ontstaan initiatieven die de huidige markt ontwrichten, zoals de taxi-app Uber die het werk van taxichauffeurs overneemt en voor overlast zorgt op vliegveld Schiphol (Radar, 2016). Het Rathenau Instituut vraagt de Rijksoverheid in haar rapport dan ook om de maatschappelijke belangen van de burgers en consumenten beter te beschermen. Tevens om actief het beleid aan te passen dat de positieve effecten van de opkomende deeleconomie stimuleert en de negatieve beperkt. Niet alleen heeft de opkomende deeleconomie een effect op burgers en consumenten, maar ook op werknemers.

Met name de 'kwetsbare werkenden' is een groep die nauwlettend in de gaten moet worden gehouden door de overheid, zo stelt de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid in een rapport (WRR, 2017). De werknemers die werken in een verband via platformen van de deeleconomie, zijn minder goed beschermd dan werknemers met een vaste aanstelling. Hierbij kan worden gedacht aan het voorbeeld van bezorgplatform Deliveroo, die al haar werknemers trachtte te ontslaan om ze weer aan te nemen als ZZP'ers (Volkskrant, 2017). Door het ontslaan van de werknemers en ze aan te nemen als zelfstandige, worden de werknemersverzekeringen en sociale verzekeringen van de werknemer ontnomen. De werknemers werken niet onder een cao en hebben geen vangnet waar ze op terug kunnen vallen. De WRR stelt dat de baten van de deeleconomie uiteindelijk zullen uitkomen bij 'de groep die het toch al goed heeft' en dat vooral de lasten zullen eindigen bij de werknemers met een kwetsbare positie.

2.2.3 Zekerheid vs. Onzekerheid

De vraag die hierbij kan worden gesteld is dan ook wat voor effect de deeleconomie heeft op de inkomsten van werknemers. Dillahunt en Malone (2015) stellen dat de deeleconomie mensen de mogelijkheid biedt om tijdelijk werk te vinden, dus ook inkomsten te genereren. Dit kunnen ook extra inkomsten zijn naast regulier werk. Ook kan de deeleconomie volgens hun onderzoek wederkerigheid vergroten, sociale interactie bewerkstelligen en kan er toegang worden verkregen tot middelen die anders niet haalbaar zouden zijn geweest. Hoewel de deeleconomie winstgevend is, is er weinig bekend over het gebruik onder werklozen of mensen die financieel worstelen (Dillahunt & Malone, 2015). Onderzoekers zijn verdeeld over de effecten van de deeleconomie op werknemers. De opkomende online platformen kunnen werk bieden, maar dit heeft meestal een tijdelijk of flexibel karakter. Werknemers met een tijdelijk dienstverband en ZZP'ers noemen flexibiliteit vaak in één adem met onzekerheid (Kalleberg, 2011).

Betaalde arbeid en vaste contracten zijn voor veel mensen een pijler voor zekerheid op verschillende gebieden. Werk genereert namelijk inkomen en een vast inkomen kan leiden tot ontplooiing, erkenning en geluk zo stelt Kalleberg. Amerikaans onderzoek wijst uit dat volatiliteit (beweeglijkheid) van het inkomen een trend is die het welzijn van de doorsnee-Amerikaan beïnvloedt. Meer dan ooit bepaalt de volatiliteit de reële lonen, omdat de economie aan het veranderen is. De daling van lonen in de midden- en onderklasse is het sterkst merkbaar. Sinds 2009 betekent dat voor alle inkomensgroepen, behalve de top vijf procent, dat het leven lastiger te bekostigen is (Gould et al., 2015).

De groei van de opkomende deeleconomie draagt hieraan bij. De snelgroeiende platforms zoals Uber en Airbnb maken de inkomsten van de gebruikers ervan zeer beweeglijk. De zekerheid valt weg door de keuzes die kunnen worden gemaakt. De platforms zijn daarentegen zeer toegankelijk en laagdrempelig voor werknemers, dus hebben ze ook de mogelijkheid om extra inkomsten te genereren en hierdoor inkomensschommelingen tegen te gaan (Hall en Krueger, 2018). Volgens Myers en Sadaghiani (2010) past de flexibiliteit van de deeleconomie vooral bij jongere werknemers, omdat zij meer prioriteit geven aan autonomie en een balans in het werk en privéleven dan oudere generaties.

2.2.4 Beleidsmakers over platform- en deeleconomie

De deeleconomie maakt het dus mogelijk om op een laagdrempelige manier in te stappen. Beleidsmakers hebben zich hier in het afgelopen decennium over gebogen. Zij hebben ondernemerschap van werknemers omarmd als mogelijkheid om nieuwe banen en welvaart te creëren. Dit is ontstaan uit een bepaalde noodzaak, omdat sociale voorzieningen geen bodemloze put is. Het bevorderen van ondernemerschap door werknemers wordt dan ook door beleidsmakers als belangrijk beleidsinitiatief gezien. Onderzoekers en beleidsmakers

zien kleine ondernemingen vooral als aanjagers van de economie, mede doordat het werkgelegenheid creëert en zorgt voor meer innovatie. Dit brengt met zich mee dat het ondernemerschap wordt gestimuleerd vanuit de overheid en een steeds belangrijkere plaats inneemt in de huidige maatschappij. Beleidsmakers zijn dan ook geneigd om individuen te stimuleren om voor ondernemerschap te kiezen, ondanks het feit dat ondernemerschap dikwijls gelijk staat aan onzekerheid en instabiliteit (Torenvlied & Brouwer, 2004).

Uit onderzoek van eerdergenoemde sociologe Juliet Schor, blijkt dat mensen met een redelijk tot goede baan en met een 'mooie woning' het meeste kans hebben op succes in deelname in de deeleconomie. Zij hebben het meeste succes op internetplatforms, omdat deze groep het meest te bieden heeft. Schor gaf in de Volkskracht aan dat het 'verhuren van een auto of logeerkamer een aanvulling is op het eigen verworven inkomen' en dat mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt de grootste worsteling hebben om rond te komen in dezelfde deeleconomie (Volkskrant, 2015). Koen Frenken, innovatiewetenschapper, staat milder tegenover de deeleconomie. Dat laat hij blijken in een artikel in maatschappelijk en politiek maandblad Sampol (2016). Frenken stelt dat hij bij het begin van de opkomst van de deeleconomie bezorgd was over het feit dat mensen tegen elkaar uitgespeeld zouden worden.

Dat de economie naar een 'nog rauwere versie van het kapitalisme zou gaan'. Echter veranderde de mening van Frenken, omdat de deelplatformen volgens hem een gemeenschappelijk aanspreekpunt kunnen zijn om zelfstandigen te organiseren. De markt is geen fysieke plek meer of een stelsel van regels, maar online platformen die de instituties zijn van morgen. Volgens Frenken moeten er wel duidelijke regels worden opgesteld voor de preciaire groep van laaggeschoolden en ZZP'ers/freelancers. Deze regels moeten onder andere gaan over de hoogte van de bijverdiensten, de belastingheffingen en de reguleringen van datadoorlatingen. *"Het is geen kwestie van toelaten of verbieden, maar van nieuwe regels bedenken en telkens evalueren"*, aldus Frenken.

2.2.5 Kloof tussen hoog- en laagopgeleid

De opkomende online platformen en deeleconomie zijn niet de enige trends die spelen op de arbeidsmarkt. Als er wordt gekeken naar de toekomst van de arbeidsmarkt in Nederland (en in Europa) dan bepalen volgens het Sociaal Cultureel Planbureau (2015) economische, technologische en maatschappelijke ontwikkelingen zowel de omvang van de groep aan de onderkant van de arbeidsmarkt, als de kans op werk en de kans op armoede. Over het algemeen is de Nederlandse bevolking steeds hoger opgeleid en zorgen technologische ontwikkelingen en globalisering voor meer kennisdeling en kansen, maar er zullen daarbij ook groepen achterblijven. Het werk kan worden overgenomen door technologie, robots of door concurrentie uit lagelonenlanden. De kloof zal volgens het SCP steeds groter worden tussen hoog- en laagopgeleid als er geen nieuwe beroepen ontstaan voor de groep mensen aan de

onderkant van de arbeidsmarkt. Deze nieuwe technologische ontwikkelingen worden steeds uitgebreider en bepalen volgens verschillende onderzoekers de toekomst van de arbeidsmarkt.

2.2.6 Tussenconclusie

In bovenstaande paragraaf is de opkomst van de platform- en deeleconomie beschreven, wat het is, wat het zich meebrengt qua werkgelegenheid, hoe de financiële situatie is voor werknemers binnen de platform- en deeleconomie en als laatste hoe beleidsmakers inspelen op de veranderende economie. Deze relatief nieuwe vorm van economie heeft een bepaalde impact op de arbeidsmarkt, deze verandert hierdoor. Er kan gesteld worden dat de veranderende economie, met hoogopgeleide mensen aan de ene kant, laagopgeleide mensen aan de andere kant en de klussificering uit de vorige paragraaf leidt tot een kloof.

Dit is een trend die de gemeente Rotterdam tegenkomt de zoektocht naar re-integratiemogelijkheden voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Vaste banen verdwijnen en er komen nieuwe voor terug, maar zijn de banen die ervoor terugkomen wel passend voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt? Wie zijn de mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt en welke potentie hebben zij? Daarop wordt verder ingegaan in het de volgende paragraaf.

2.3 Individu aan de onderkant van de arbeidsmarkt

Dit granieten klantenbestand, oftewel de individuen aan de onderkant van de arbeidsmarkt, is een groep waar in de literatuur veelvuldig over wordt gesproken. De term wordt in contexten op verschillende manieren gedefinieerd. Volgens onderzoek van SCP en TNO (2015) zijn er in de literatuur verscheidene factoren te vinden waaraan iemand moet voldoen, voordat er gesproken zou kunnen worden van een positie 'aan de onderkant van de arbeidsmarkt'. Zo gaat het in economische termen volgens het onderzoek over de onderkant van de arbeidsmarkt als er wordt gesproken over een fictieve markt waar arbeidsvermogen op wordt verhandeld, waar werkgevers arbeidsvermogen kunnen verkrijgen en waar werknemers hun arbeidsvermogen kunnen aanbieden.

Er wordt naar aanleiding daarvan een prijs vastgesteld voor dat arbeidsvermogen. Van deze economische opvatting wordt in dit onderzoek niet uitgegaan. De onderkant van de arbeidsmarkt kan hier worden beschouwd als een groep mensen met een beperkt arbeidsvermogen, die hierdoor een kwetsbare positie innemen op de arbeidsmarkt. Hun arbeidsvermogen is dermate beperkt, dat deze niet, niet meer of maar ten dele kan worden ingezet op de arbeidsmarkt. In dit onderzoek wordt uitgegaan van mensen aan de onderkant

van de arbeidsmarkt die een laag opleidingsniveau hebben genoten, hier wordt het basisonderwijs, het vmbo of mbo-1 niveau onder verstaan.

De startkwalificatie die veelal voor een baan wordt gevraagd, minstens mbo-2 niveau, heeft deze groep niet. Door het lage opleidingsniveau beschikt deze groep over het algemeen niet over de kennis, kunde en vaardigheden die ze voor beroepen in de huidige samenleving wordt gevraagd (SCP, 2015) De groep aan de onderkant van de arbeidsmarkt kampt niet alleen met een laag opleidingsniveau, ook andere kenmerken zijn toe te wijzen aan individuen binnen de groep, zoals een ongezonde levensstijl, armoede, vaker schulden, vaker gescheiden en er zijn meer laaggeletterden dan gemiddeld binnen de groep (Fouarge & Houtkoop, 2011). De afkomst van individuen aan de onderkant van de arbeidsmarkt is veelal allochtoon, van niet-westerse afkomst. Door de positie, het opleidingsniveau en de persoonlijke kenmerken, komen individuen aan de onderkant van de arbeidsmarkt meer in aanmerking voor het krijgen van een bijstandsuitkering. Zij kunnen zelf onvoldoende in hun levensonderhoud voorzien en worden daarvoor ondersteund door de gemeente. Het risico is echter met deze specifieke groep, dat zij door de bijkomende aspecten langer aanspraak moeten maken op een uitkering en niet of nauwelijks kunnen re-integreren. Door de aantrekkende economie ontstond er een verminderende instroom van bijstandsccliënten en een versnelde uitstroom uit de bijstand. Hierdoor was de onderkant van de arbeidsmarkt zichtbaar geworden en kon deze groep 'geïdentificeerd' worden. De groep zou het meest gevoelig zijn voor ontslag en in de bijstand ondervonden ze concurrentie van de meer kansrijke cliënten.

Anno 2020 is de economie inmiddels weer aangetrokken, maar is het probleem van een slecht bemiddelbare groep bijstandsccliënten nog steeds actueel. De groep uitkeringsgerechtigden heeft nog steeds minder kans op het vinden van een baan en veel andere kansrijke uitkeringsgerechtigden zijn ze voor met het positief voltooien van een re-integratietraject. Echter zijn het niet alleen de aspecten van de individuen die re-integratie lastig maken. Het is een samenspel van de vraag en het aanbod van de arbeidsmarkt (SCP, 2015). Ook het gedrag van werkgevers en de beschikbaarheid van werk bepalen wat de onderkant van de arbeidsmarkt is.

2.4 Uitkerings- en re-integratiebeleid

In deze paragraaf wordt stilgestaan bij het huidige uitkerings- en re-integratiebeleid in Rotterdam en Nederland, omdat in dit onderzoek voornamelijk wordt gefocust op welke mogelijkheden de opkomst van de platform- en deeleconomie biedt aan bijstandsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt, op het gebied van re-integratie. Arbeidsmarkt re-integratiebeleid is het beleid dat is gericht op de herintreding van werklozen, door middel van monitoring, bemiddeling, scholing, verstrekken van subsidies, gesubsidieerde banen of beleid en informatieverstrekking (Lammers, Kok & Wunsch, 2013). Het doel van re-integratiebeleid is het laten participeren van werklozen met een bijstandsuitkering, door middel van betaalde arbeid. Lammers, Kok en Wunsch (2013) stellen in hun onderzoek naar re-integratietrajecten en het effect ervan dat over het algemeen geldt dat re-integratietrajecten effectiever zijn voor uitkeringsgerechtigden met een lage kans op een baan: laagopgeleiden en mensen zonder recente werkervaring. De effectiviteit van re-integratietrajecten van mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt verschilt nogal volgens onderzoek van Heckman, Lalonde en Smith (1999). Uit dit onderzoek blijkt namelijk dat verschillende factoren van invloed zijn op de effectiviteit van de re-integratie. De factoren die worden genoemd zijn de uitkeringsduur van de werklozen of de werkloosheidsduur. Werklozen met een hoog opleidingsniveau vinden namelijk gemakkelijker een baan dan werklozen aan de onderkant van de arbeidsmarkt, zij hebben een slechter perspectief. Het effect van werkloos zijn en een uitkering hebben heeft een zelfversterkend component; hoe langer men werkloos is en een uitkering geniet, hoe lastiger het is om hieruit te komen. Er wordt ook wel gesteld dat indien een bijstandsgerechtigde tien jaar in de bijstand zit, dit zeer waarschijnlijk wordt verdubbeld met nog eens tien jaar. Niet alleen de duur van een uitkering kan verdubbeld worden, ook kan de bijstandsgerechtigde of werkzoekende ontmoedigd worden om werk te zoeken. Hierdoor wordt minder actief gesolliciteerd en wordt de kans op betaalde arbeid aanzienlijk kleiner (Kok, Korteweg & Van der Meer, 2004).

De Koning et al. (2005) stelt dat ook andere factoren een rol spelen bij langdurige werkloosheid. Factoren zoals leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en etniciteit spelen volgens hem een grote rol. De effectiviteit van re-integratieinstrumenten hangt volgens hem af van onder andere bovenstaande kenmerken. Re-integreren van een bijstandsgerechtigde is niet alleen nodig om uitstroom uit de bijstand te bewerkstelligen, maar re-integratie naar betaald werk zou ook de mentale en fysieke gezondheid verbeteren volgens onderzoek van het Erasmus MC naar zes re-integratieprojecten. Het blijkt niet alleen positief te zijn voor de gezondheid en gesteldheid van een persoon, maar het is tevens kostenbesparend voor de gemeente en de zorginstellingen veelal betrokken zijn bij iemand met een uitkering (Schuring, Reeuwijk & Burdof, 2016). Een ander doel dan het toeleiden van bijstandsgerechtigden naar

een betaalde baan, om zo hun fysieke en mentale gezondheid te verbeteren en ze economisch zelfstandig te maken, is het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt door het gemeentelijk beleid. Dit betekent dat de opbrengsten van de eventuele uitstroom niet alleen in geld kan worden uitgedrukt, maar dat de opbrengsten ook op sociaal en maatschappelijk vlak kunnen bijdragen aan mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. De maatschappelijke of persoonlijke opbrengsten worden echter belangrijker bij kansarme bijstandsgerechtigden (Zwinkels, 2007). In verschillende gemeenten wordt nu dan ook geëxperimenteerd met de tegenprestatie, dit is een manier om bijstandsgerechtigden te activeren, zonder dat zij hier loon voor ontvangen. Zij zullen hooguit een onkostenvergoeding krijgen voor het werk dat zij uitvoeren binnen de tegenprestatie. De Rijksoverheid heeft als omschrijving voor de tegenprestatie aangegeven dat het moet gaan om “naar vermogen nuttige onbetaalde maatschappelijke werkzaamheden te verrichten, van beperkte duur en omvang. Het mag geen werk zijn waar normaal gesproken voor betaald kan worden en het is voor de duur van een paar uur, paar weken of maanden” (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2019). Sinds de invoering van de Participatiewet is er steeds vaker sprake van „geleid vrijwilligerswerk” voor bijstandsccliënten, oftewel de tegenprestatie. Dit gebeurt meestal in het kader van gemeentelijke re-integratie of inburgeringstrajecten, of als tegenprestatie voor een uitkering (Kampen, 2010).

Gemeenten kunnen zelf een invulling geven aan de uitvoering van de tegenprestatie en zullen de bijstandsgerechtigden dan ook korten op hun uitkering als zij zich niet beschikbaar stellen voor onbetaald maatschappelijk- of vrijwilligerswerk (Lub, 2017). Door het uitvoeren van vrijwilligerswerk en door de activering van de bijstandsgerechtigde, kan zijn of haar welbevinden stijgen. Dit kan worden onderbouwd door twee verschillende theorieën, te weten de latente en manifeste functie. De manifeste functie is een functie die zorgt voor een inkomstenbron. Latente functies zijn die meewerken aan maatschappelijke participatie, sociale integratie, hogerop komen op de sociale ladder en de versterking van zelfontwikkeling (Koster & Gesthuizen, 2016). Werk verleent sociale status en kan de mogelijkheid bieden om sociale relaties te vormen. De associatie tussen sociale vervreemding en langdurige werkloosheid is goed ingeburgerd in de algemene bevolking (Jahoda, 1979). Als de overheid de participatie van bijstandsgerechtigden in de productieve economie wil vergroten, moet ze ook proberen de belemmeringen weg te nemen die economische participatie blokkeren. De traditionele bijstandsgerechtigden, die van oudsher te maken krijgen met armoede en weinig sociale welvaart, hebben vaak last van belemmeringen voor economische participatie. Volgens Midgley (1999) is het zoeken naar werk voor bijstandsgerechtigden niet alleen een kwestie van het creëren van vaardigheden en bekwaamheden bij de bijstandsgerechtigden, maar ook door bijvoorbeeld kinderopvang te garanderen en het reizen naar werk eenvoudiger te maken. Dit bedoelt Midgley met het wegnemen van obstakels die het participeren van een

bijstandsgerechtigde in de weg zitten. Naast deze dagelijkse problemen moeten ook meer serieuze en vastgeroeste obstakels voor economische participatie worden aangepakt.

2.5 Beleid gericht op arbeidsdeelname

Beleidsmakers hebben tientallen jaren moeite gehad om een programma voor inkomensondersteuning te ontwikkelen dat een adequaat vangnet biedt en tegelijk economische zelfvoorziening bevordert (Card & Robins, 1998). Voorstanders van sociale ontwikkeling, of *social investment*, geloven sterk in sociale programma's die investeren in menselijk kapitaal. Ze zijn geïnspireerd door economische studies die aantonen dat investeringen in het onderwijs een hoog rendement opleveren, niet alleen voor individuen, maar ook voor de economie en een grotere samenleving. De overheid staat voor een dilemma van *equity versus efficiency*. De overheid heeft als doel de situatie van mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt zo goed mogelijk te maken, beleid gericht op scholing, minimumlonen, een sociaal vangnet, beschut werk en loonkostensubsidies bepalen voor een groot deel de arbeidsperspectieven van mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt (SCP, 2015). Dit neemt echter wel het dilemma van *equity versus efficiency* met zich mee, kies je hierbij voor hogere lonen en hoge werkloosheid aan de onderkant van de arbeidsmarkt, of is gesubsidieerde arbeid een optie, of kiest de overheid voor loonongelijkheid en voor meer regulier werk.

In Duitsland was het idee ontstaan van de 1 EURO jobs, oftewel de mini jobs. Deze konden door mensen met een uitkering worden uitgevoerd, zonder dat dit invloed had op de hoogte of de duur van de uitkering. Voormalig staatssecretaris Klijnsma gaf in een brief aan de Tweede Kamer aan dat het voor mensen die een langere tijd niet actief zijn geweest op de arbeidsmarkt belangrijk is om weer te wennen aan een werkritme, relevante werkervaring op te doen en meer zelfvertrouwen te krijgen. Volgens Klijnsma is werken met behoud van een uitkering een nuttige inzet van beleid, om mensen op die manier te ondersteunen bij het uitstromen naar betaald werk. Een voorbeeld van werken met behoud van een uitkering is 'Flexensie'. Flexensie is een vorm van werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het werk bestaat veelal uit 'simpele' banen zoals schoonmaakwerk of het vervoeren van producten. Het doel van deze vorm van werk is om uitkeringsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt werkervaring op te laten doen in een reguliere werkomgeving, waarin zij kunnen wennen en later kunnen uitstromen naar betaalde arbeid. Het is niet verplicht, maar uitkeringsgerechtigden mogen zich hiervoor aanmelden als zij geïnteresseerd zijn (Geers, 2017).

2.6 Dilemma voor gemeenten

De gemeente staat hier dus voor een dilemma, enerzijds is er de wil en de nood om in te spelen op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en binnen de platform- en deeleconomie en anderzijds is de gemeente aan allerlei regels gebonden en kunnen zij ook niet zomaar inzet verwachten van uitkeringsgerechtigden 'aan de onderkant van de arbeidsmarkt', omdat deze groep eenmaal moeilijk bemiddelbaar is en veelal kampt met meerdere problemen dan alleen het niet hebben van werk of het niet participeren in de maatschappij. Langs allerlei wegen wordt getracht om de groep met een afstand tot de arbeidsmarkt maatschappelijk te laten participeren, bij voorkeur door betaalde arbeid, maar ook door andere zinvolle activiteiten. Sociale activering staat hoog in het vaandel en wordt uitgevoerd door gemeenten in samenwerking met re-integratiebureaus. De laatste jaren is participatie het sleutelwoord binnen de moderne verzorgingsstaat, burgers worden geacht voor zichzelf te kunnen zorgen en moeten een actieve burgerrol aannemen. Het ontvangen van een uitkering brengt niet alleen rechten, maar ook plichten met zich mee. Het vereist een stuk wederkerigheid. Dit houdt in dat de overheid voor haar geleverde diensten ook een tegenprestatie verwacht; burgers worden geacht maatschappelijk actief te zijn volgens Engbersen (in Kerkkamp, 2012).

2.7 Het positieve karakter van de platform- en deeleconomie

Wat zijn volgens de theorie de positieve kanten aan het werken via de platform- en deeleconomie? In de voorgaande paragrafen is voornamelijk de focus gelegd op het fenomeen platform- en deeleconomie en de kijk van gemeenten daarop. Ook is getracht de theorie in kaart te brengen rondom het beleid dat geldt voor uitkeringsgerechtigden als het gaat om bijverdienen via klussen. In deze paragraaf gaat het over de mogelijkheden en positieve kanten die worden genoemd als het gaat om werken via de platform- en deeleconomie voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt.

2.7.1 Bijverdienen als opstap naar vaste baan

Volgens Koning (2016) is arbeidsdeelname in reguliere banen voor veel werklozen (met een uitkering) een brug te ver, de afstand tot de arbeidsmarkt is te groot. De gesubsidieerde banen zijn in afbouw de laatste jaren - denk hierbij aan de vroegere Melkert-banen - dus moet er een nieuwe oplossing worden gevonden voor werk voor uitkeringsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. De flexibilisering en klussificering van de arbeidsmarkt en de mogelijkheden die de platform- en deeleconomie met zich meebrengt, zoals het verhuren van je huis via Airbnb of het delen van je auto, zou kansen kunnen bieden om de overbrugging tot een reguliere baan te verkleinen. Dat sluit aan bij de vraag die Koning (2016) stelt; is werk met behoud van uitkering nog mogelijk, en zo ja wat past dan het beste: een tegenprestatie,

loonkostensubsidie of een verruiming van de inkomensvrijstelling? Koning gaat er in ieder geval vanuit dat de keuze hiervan voor beleidsmakers afhangt van doelmatigheidsmotieven en door de normatieve argumenten van lokale bestuurders. Moeten uitkeringsontvangers in de gelegenheid worden gesteld om werk te verrichten dat profitabel is voor hen zelf of geldt werken naast het ontvangen van een uitkering als een gebod dat leidend is? Werk met een uitgebreid karakter naast het krijgen van een bijstandsuitkering, is volgens de Participatiewet verboden.

Er bestaat binnen de Participatiewet een vrijlatingsregeling die stelt dat in de eerste zes maanden bijverdiend mag worden naast een uitkering, zonder dat deze gekort wordt. Er is echter wel een maximum van 199 euro netto per maand dat bijverdiend mag worden naast de bijstandsuitkering. Deze vrijstellingsregeling geldt dus niet voor mensen die langdurig in de uitkering zitten. Volgens Koning (2016) zal het in de regel gaan om tijdelijk werk van bescheiden omvang, waarbij gemeenten zelf een keuze moeten maken wat dit zal inhouden. Koning stelt dat het een normatieve afweging zal worden, waarbij er een onderscheid gemaakt moeten worden tussen enerzijds plichten en anderzijds het recht op participatie. Het eerste spoor gaat ervan uit dat bij een uitkering een tegenprestatie verplicht is. Het voordeel van deze verplichting is dat het een goedkope oplossing is. Het nadeel is dat uitkeringsgerechtigden zonder inkomen kunnen komen te zitten en dat informele activiteiten de keus krijgen boven de vraag van werkgevers. Het andere spoor is meer gericht op regulier werk aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Hierin zullen gemeenten moeten inzetten op de vraag van werkgevers naar laagbetaalde arbeid. Dit kost meer, maar kan volgens Koning (2016) wel leiden tot meer inclusieve sociale zekerheid.

2.7.2 Flexibiliteit en autonomie in werkzaamheden

Kunnen mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt aan de slag binnen de platform- en deeleconomie? Volgens onderzoek van Graham, Hjorth & Lehdonvirta (2017) wel, zij concluderen in hun onderzoek naar platformisering van de arbeidsmarkt dat platformisering nieuwe kansen kan bieden voor economische inclusie van kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt. Ander onderzoek, van Graham et al. (2017), toont aan dat online gigwerkplatforms dienen als een belangrijke bron van inkomsten voor veel mensen. Zij hebben in 2017 een enquête afgenomen onder respondenten en daaruit bleek dat 68% van de respondenten zei dat online gigwerk belangrijk of zeer belangrijk is voor hun gezinsinkomen. Dit waren echter wel de mensen die op de lokale arbeidsmarkten vaak alleen laagbetaalde banen of helemaal geen banen konden krijgen. Wat verder blijkt uit het onderzoek is dat autonomie als fijn wordt ervaren. Ook de taakdiversiteit in opdrachten wordt gezien als een plus van de werkzaamheden via de platform- en deeleconomie.

Het soort autonomie in werk is volgens de respondenten van het onderzoek vaak niet geboden in het 'reguliere' bedrijfsleven. Victor, een van de respondenten uit het onderzoek is een werknemer uit Nigeria, hij legde uit over het uitvoeren van klussen via een internetplatform: *"Je hebt keuzevrijheid. Je kan werken waarmee je wilt werken, wanneer je wilt werken, en hoe je wilt werken"*. Dezelfde voordelen worden geschetst in een rapport van het IBO waarin staat dat de voornaamste voordelen van het werken via een platform de flexibiliteit is, de mogelijkheid voor zelfontplooiing en -ontwikkeling, de autonomie in het werken en het verkrijgen van een aanvullend inkomen. Werken in de platform- en deeleconomie kan namelijk goed voorzien in een toegenomen behoefte aan autonomie (vergelijk IBO, 2015).

2.8 Het negatieve karakter van de platform- en deeleconomie

In de voorgaande paragraaf zijn de voordelen wat het werken via de platform- en deeleconomie genoemd. In deze paragraaf wordt ingezoomd op de nadelen die het met zich meebrengt volgens de theorie.

2.8.1 Onzekerheid binnen de platform- en deeleconomie

Uit onderzoek van Witte (1999) blijkt dat werkloosheid negatieve effecten kan hebben op het welzijn van mensen. Ook bij mensen die opnieuw een baan kunnen krijgen en dus niet meer werkloos hoeven te zijn, dit wordt ook wel het 'littekeneffect' genoemd (Clark et al. 2001). Mensen die werkloosheid hebben ervaren hebben een litteken opgelopen van deze ervaring, ze zijn bang om in de toekomst hun baan weer te moeten verliezen. Onderzoek van Knäbe et al. (2010) toont aan dat mensen niet per definitie een lager welzijn hebben als ze werkloos zijn, als ze maar een rooskleurig uitzicht hebben op de toekomst. De bevindingen van Knäbe et al. suggereert dat als een werkloze dént dat hij of zij snel een baan zou kunnen vinden in de toekomst, dit het subjectieve welzijn beter doet, dan wanneer hij of zij een onzekere baan heeft. Een baan die weinig zekerheid biedt aan een werknemer, is volgens het onderzoek schadelijker dan het hebben van helemaal geen baan.

Volgens een literatuurstudie van F. Dekker (2018) wordt de platform- en deeleconomie vooral omgeven door een hoge mate van onzekerheid. Onzekerheid over zowel de toekomstige omvang van de platform- en deeleconomie als de juridische status van 'gig workers' (OECD, 2016). Met name het tekort of de afwezigheid van sociale zekerheid maakt het onzeker. De onvoorspelbaarheid van inkomsten en de consequenties die dat met zich meebrengt maakt dat de platform- en deeleconomie op dat gebied minder aantrekkelijk is voor mensen die graag zekerheid willen in hun werk. Vaste inkomens en voorspelbaarheid is volgens Van der Klein et al. (2016) minstens zo belangrijk als het voordeel van autonomie in het werk van mensen.

2.8.2 Bijverdienen als bedreiging van rechtmatigheid

Zoals eerder genoemd moet bijverdienen met het behoud van een uitkering van tijdelijke aard zijn. Bij werk naast een uitkering langer dan zes maanden, kan volgens de Participatiewet al worden gesproken van een reguliere arbeidsrelatie met de daaraan verbonden rechten en plichten. Het uitvoeren van klussen of het delen van goederen, is dus aan strenge regels gebonden binnen de Participatiewet. De overheid is gebonden aan het volgen van wetten en regels. Jacobs (1992) heeft het hierover de *guardian moral syndrome* waarin het gaat over de klassieke taken van de overheid. De overheid houdt zich met name bezig met handelen in de naam van het algemene belang, vermijdt handel en houdt vast aan bestaande tradities en hiërarchieën.

Met de komst van een nieuw soort economie en flexibilisering van de arbeidsmarkt, plus de verschuiving van de verzorgingsstaat, wordt er ook een andere rol van de overheid verwacht. De overheid is aan de ene kant verantwoordelijk voor inkomensvoorziening voor uitkeringsgerechtigden (rechtmatigheid) en aan de andere kant verantwoordelijk voor de begeleiding naar werk (doelmatigheid). Vanuit een klassieke benadering houdt de overheid zich meer bezig met de rechtmatigheid, het verstrekken en controleren van uitkeringen. De nadruk ligt de laatste jaren meer op doelmatigheid, wat heeft een uitkeringsgerechtigde nodig om weer aan het werk te gaan? De Centrale Raad van Beroep heeft in het verleden al eens geoordeeld dat het niet verboden is voor uitkeringsgerechtigden om bij te verdienen via Marktplaats, maar dat de inkomsten hiervan wel gemeld moeten worden bij de uitkeringsinstantie. Incidentele verkoop is niet verboden, maar als het gaat om het uitvoeren van (langdurige) klussen, dan komt de rechtmatigheidskwestie van de uitkering in het geding.

2.8.3 Beperkingen van de Participatiewet

Naar aanleiding van het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat er reeds enige beleidsinstrumenten worden toegepast om uitkeringsgerechtigden met een afstand tot de arbeidsmarkt weer te activeren, zoals de 1 EURO banen die in Duitsland, de gesubsidieerde banen, beschut werk en bijvoorbeeld de Flexensie variant, waarbij minimaal gewerkt kan worden met behoud van een uitkering. Kleine opdrachten, simpele banen van tijdelijke aard. Hierin zouden de gemeente dus kunnen inspelen op de veranderende economie, zonder dat daar de uitkeringsgerechtigden met een afstand tot de arbeidsmarkt de dupe van zouden worden. Echter zijn gemeenten bij het vormen van het bijstandsbeleid geboden zich te houden aan de Participatiewet.

De re-integratietrajecten, zoals Flexensie, zijn aan een aantal regels gebonden. De concurrentieverhoudingen mogen bij arbeidsinschakeling niet worden verstoord, er mag geen sprake zijn van verdringing op de arbeidsmarkt en er moet een marktconforme prijs voor

arbeidsinzet worden betaald (Geers, 2017). Werken met behoud van uitkering moet van tijdelijke aard zijn, volgens jurisprudentie er van werk dat langer duurt dan zes maanden aaneengesloten al sprake van een arbeidsrelatie. Ook mag er maar een bedrag worden verdiend ten hoogste van 2.382 euro per kalenderjaar (Participatiewet, artikel 8a, lid 1). Alles wat hierboven komt wordt verrekend met de uitkering, wat weer ten nadele is van de uitkeringsgerechtigde.

2.9 Tussenconclusie

De opkomst van de platform- en deeleconomie heeft een impact op de arbeidsmarkt, op zowel de hoog- als laagopgeleiden in Nederland. Er kan gesteld worden dat de veranderende economie, met hoogopgeleide mensen aan de ene kant en laagopgeleide mensen leidt tot een kloof. Dit is een trend die de gemeente Rotterdam tegenkomt de zoektocht naar re-integratiemogelijkheden voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. De overheid is enerzijds verantwoordelijk voor inkomensvoorziening voor uitkeringsgerechtigden en anderzijds verantwoordelijk voor de begeleiding naar werk. De begeleiding naar werk kan bemoeilijkt worden voor de gemeente door de mogelijkheden die de platform- en deeleconomie met zich meebrengt op het gebied van klussen stapelen, internetplatforms waar diensten worden aangeboden en flexcontracten.

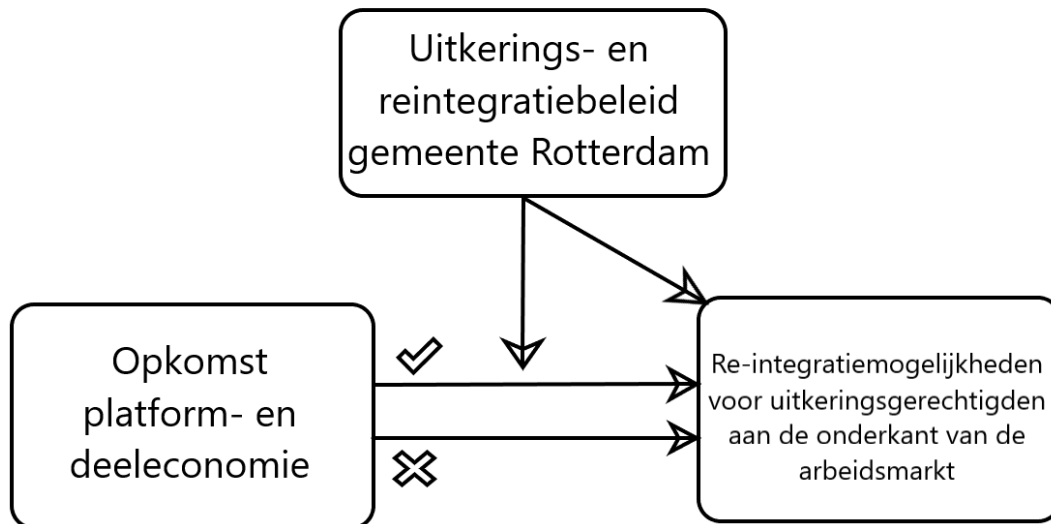
Bijverdienen van de uitkeringsgerechtigde naast het behoud van een uitkering zou vanuit de platform- en deeleconomische gedachte een uitgangspunt kunnen zijn, maar het bijverdienen met behoud van een uitkering van tijdelijke aard zijn. Bij werk naast een uitkering langer dan zes maanden, kan volgens de Participatiewet al worden gesproken van een reguliere arbeidsrelatie met de daaraan verbonden rechten en plichten. De platform- en deeleconomie bevat volgens de theorie voordelen, zoals de flexibiliteit en autonomie voor de werknemer. Ook kunnen mensen die lager scoren op de arbeidsmarkt sneller aan een klus komen. Ze kunnen inkomsten stapelen. De nadelen zijn de onzekerheid, de onvoorspelbaarheid en de minimale mate waarin werknemers op een platform- of deeleconomie gecompenseerd worden bijvoorbeeld bij ziekte.

2.10 Conceptueel model

Op basis van het voorgaande wordt in deze paragraaf het conceptueel model toegelicht. De begrippen uit de onderzoeksvraag en de theorie uit het theoretisch kader worden samengevoegd in het onderstaande conceptueel model. In het conceptueel model hieronder (figuur 2.1) is te zien hoe de onafhankelijke variabele zich tot de afhankelijke variabele verhoudt. Links van het model is het vakje 'opkomst platform- en deeleconomie' te zien, dit is de onafhankelijke variabele. Aan de rechterkant is een vakje te zien met daarin 're-

integratiemogelijkheden voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt', dit is de afhankelijke variabele. Het linker vakje, de onafhankelijke variabele, heeft invloed op de rechter, de afhankelijke variabele. De pijlen die vanaf de opkomst van de platform- en deeleconomie wijzen naar de re-integratiemogelijkheden voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt, laten zien hoe de afhankelijkheid gesitueerd is. Er is een pijl te zien met een vinkje en een pijl met een kruisje. Het vinkje staat voor de positieve invloed, of positieve kansen die die opkomst van de platform- en deeleconomie kan hebben op de re-integratiemogelijkheden van uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Het kruisje staat symbool voor negatieve invloed, of negatieve kansen tot re-integratie. Deze positieve en negatieve invloed komt voort uit de theorie die in voorgaande paragrafen is behandeld.

Het bovenstaande vakje met daarin het 'uitkerings- en re-integratiebeleid van de gemeente Rotterdam' staat voor de interveniërende variabele. Het vakje heeft een pijl gericht op de negatieve en positieve invloed van de platform- en deeleconomie, omdat deze de mate van positieve of negatieve invloed bepaalt. Tevens is rechts een directe pijl te zien naar het rechter vakje, omdat de hypothese in dit onderzoek is dat het uitkeringsbeleid van de gemeente Rotterdam in het onderzoek óók direct invloed heeft op de re-integratiemogelijkheden voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt in de gemeente Rotterdam. De hypothese die in het conceptueel model wordt voorgesteld is samenvattend dat de opkomst van de platform- en deeleconomie positieve of negatieve invloed heeft op de re-integratiemogelijkheden voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt in de gemeente Rotterdam, en dat de mate van positieve of negatieve invloed, of kansen, wordt bepaald door het uitkerings- en re-integratiebeleid van de gemeente Rotterdam. Deze hypothese zal worden onderzocht in dit onderzoek en getoetst onder de respondenten.

Figuur 2.1: Conceptuele weergave van de relatie tussen de onafhankelijke variabele (de opkomst van de platform- en deeleconomie) en de afhankelijke variabele (de re-integratiemogelijkheden voor uitkeringsgerechtigden). Het uitkerings- en re-integratiebeleid van de gemeente Rotterdam is een interveniërende variabele. De pijl met het vinkje vertegenwoordigt de positieve effecten, het kruisje de negatieve.

2.11 Operationaliseren concepten

In deze paragraaf worden de verschillende concepten geoperationaliseerd. In het conceptuele model, zoals hierboven beschreven, staat de relatie tussen de opkomst van de platform- en deeleconomie, het uitkeringsbeleid van de gemeente Rotterdam en de re-integratiemogelijkheden voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt centraal. De verschillende concepten zullen hieronder worden geoperationaliseerd om empirische gegevens te verzamelen voor het onderzoek.

2.11.1 Opkomst platform- en deeleconomie

Om te onderzoeken wat voor negatieve of positieve invloed de opkomst van de platform- en deeleconomie heeft op re-integratiemogelijkheden voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt wordt eerst vastgesteld welke definitie wordt gehanteerd. Dit is de eerdergenoemde definitie van Wang en Zhang (2012) "een opkomend economisch en technologisch fenomeen dat wordt aangewakkerd door ontwikkelingen in de informatie- en communicatietechnologie (ICT)". Deze ontwikkeling behelst de mogelijkheden om te delen op

internetplatforms, diensten en producten aan te bieden via internet en op een eenvoudige manier klussen uitvoeren, die worden uitgevoerd naar aanleiding van opdrachten of flexibele contracten. De onafhankelijke variabele wordt onderzocht aan de hand van een dimensie, zoals herkenbaarheid, kennis en toepassing, met een indicator zodat een helder beeld verkregen wordt van de houding van de professional tegenover de opkomst van de platform- en deeleconomie. De dimensies en indicatoren van deze onafhankelijke variabele zijn weergegeven in figuur 2.2.

2.11.2 Uitkerings- en re-integratiebeleid gemeente Rotterdam

De interveniërende variabele is het uitkerings- en re-integratiebeleid van de gemeente Rotterdam. Hierbij wordt voor het onderzoek uitgegaan van het beleidskader Werk en Inkomen 2015 tot en met 2018 (Beleidskader gemeente Rotterdam, 2015). Voor deze onafhankelijke variabele gelden dezelfde dimensies en indicatoren als voor de onafhankelijke variabele opkomst van platform- en deeleconomie. Figuur 2.2 geeft een overzicht van de onafhankelijke variabelen met bijbehorende dimensies en indicatoren.

2.11.3 Re-integratiemogelijkheden voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt

De re-integratiemogelijkheid voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt is de afhankelijke variabele. De re-integratiemogelijkheden kunnen positief (kans) of negatief (bedreiging) zijn. Omdat het de afhankelijke variabele betreft, is deze onderhevig aan de invloeden van de onafhankelijke variabele en de interveniërende variabele, deze kan niet worden getoetst aan de hand van dimensies of indicatoren.

<i>Onafhankelijke variabele</i>	<i>Dimensie</i>	<i>Indicator</i>
Opkomst van platform- en deeleconomie	Herkenbaarheid	In hoeverre kent de professional het fenomeen platform- en deeleconomie?
	Opvatting	Wat is de opvatting van de professional van het fenomeen platform- en deeleconomie?
	Toepassing	Is de toepassing van de platform- en deeleconomie een kans of bedreiging voor de re-integratiemogelijkheden van uitkeringsgerechtigden?
	Invloed	In hoeverre heeft de platform- en deeleconomie invloed op de re-integratiemogelijkheden van uitkeringsgerechtigden?
Uitkeringsbeleid gemeente Rotterdam	Herkenbaarheid	In hoeverre kennen professionals van de gemeente Rotterdam haar uitkerings- en re-integratiebeleid?
	Opvatting	Wat is de opvatting van professionals van de gemeente Rotterdam omtrent het uitkerings- en re-integratiebeleid?
	Toepassing	Hoe wordt het uitkerings- en re-integratiebeleid toegepast op de re-integratiemogelijkheden van uitkeringsgerechtigden?
	Invloed	Wat is de invloed van het uitkerings- en re-integratiebeleid op de opkomst van de platform- en deeleconomie?

Figuur 2.2: Overzicht van de onafhankelijke variabelen met bijbehorende dimensies en indicatoren, waarop de interviewvragen, afgenomen bij de respondenten, zijn gebaseerd.

3 Methodologie

In deze paragraaf wordt de methodologie besproken en gemotiveerd. Allereerst wordt ingegaan op de motivatie voor de keuze van het type onderzoek en welke onderzoeksmethode hieruit voortvloeit (3.1 en 3.2). Vervolgens wordt de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek besproken (3.3) en hoe dit wordt gewaarborgd in de uitvoering ervan. Voor het verzamelen van data binnen dit onderzoek worden interviews gehouden met verscheidene respondenten. Dit wordt gedaan op basis van semigestructureerde interviews (3.4). Ook wordt onder de respondenten een vignetstudie afgenomen (3.5). De opbouw van de vignetstudie wordt toegelicht in paragraaf 3.5.1. De keuze voor respondentengroep wordt uiteengezet in de laatste paragraaf van dit hoofdstuk, namelijk 3.6.

3.1 Kwalitatief onderzoek

Binnen dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek. Volgens Lucassen & Olde Hartman (2007) is dat een onderzoeksvorm gericht op het opbouwen van een theorie. Er is gekozen voor kwalitatief onderzoek, omdat het van belang is om achter de motivatie van de personen te komen die werken met uitkeringsgerechtigden. Babbie (2012) benadrukt kwalitatief onderzoek de achterliggende betekenis van menselijke ervaringen en onderzoekt het de diepte van onderzoeksbegrippen. Dat is tevens het uitgangspunt van het onderzoek wat wordt gedaan binnen deze scriptie, data die niet gebaseerd is op cijfers (kwantitatief) maar op wensen, meningen, behoeftes en achterliggende gedachtes van de doelgroep.

De resultaten van kwalitatief onderzoek zijn veelal gebaseerd op een klein aantal respondenten en niet gebaseerd op cijfers of statistieken, dus moet de informatie die is verzameld door de onderzoeker des te meer worden gestructureerd. Voor de juiste structurering en analysering wordt gebruik gemaakt van ordening, labelling en het vaststellen van verbanden. Daar wordt later in dit hoofdstuk verder op ingegaan. De onderzoeksvraag begint met 'in hoeverre', dit betekent dat het onderzoek een beschrijvend karakter heeft (Baarda et al., 2013). De kansen en bedreigingen die de platform- en deeleconomie heeft op de re-integratiemogelijkheden voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt, worden beschreven door middel van de ervaringen en meningen van medewerkers van de gemeente Rotterdam, dit is een andere reden waarom er is gekozen voor kwalitatief onderzoek.

3.2 Kwalitatieve casestudy

Zoals hiervoor benoemd wordt er binnen dit onderzoek gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek. Om dit verder te specificeren wordt in deze paragraaf uitgelicht wat voor soort kwalitatief onderzoek wordt gehanteerd. Er is gekozen voor het uitvoeren van een kwalitatieve casestudy, dit houdt in dat er een bepaalde case of doelgroep wordt onderzocht. Een kwalitatieve casestudy bij sluit goed bij dit onderzoek aan, omdat de volgende onderdelen van toepassing zijn:

1. er is sprake van een relatief kleine onderzoekseenheid, te weten 14 personen die werkzaam zijn bij de gemeente Rotterdam en in hun werk te maken krijgen met uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt
2. er is gelimiteerde tijd, namelijk ongeveer 6 maanden waarbinnen het onderzoek uitgevoerd moet worden;
3. er zijn voor de beantwoording van de hoofdvraag ervaringen en meningen nodig van de respondenten. Dit is zeer gedetailleerde informatie.

Om ervoor te zorgen dat het, ondanks de kleine omvang van de onderzoekseenheid, toch betrouwbare data is moet het op een systematische manier worden gestructureerd.

Naast dat er binnen dit onderzoek een kwalitatieve casestudy wordt toegepast, wordt er gebruik gemaakt van semigestructureerd interviews om in informatie te verzamelen. Een interview is volgens Matthews & Ross (2010) een manier om data te verzamelen waarbij de interviewer face-to-face vragen stelt aan de respondent. De vragen die worden gesteld binnen de semigestructureerde interviews komen vanuit een topiclijst. Aan de hand van deze topiclijst worden vragen gesteld door de interviewer aan de respondent, om op deze manier informatie te verkrijgen over de kansen en bedreigingen die de platform- en deeleconomie met zich meebrengt voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt.

3.3 Validiteit en betrouwbaarheid

Om de onderzoeksuitvoering zo solide mogelijk te maken, moet ervoor gezorgd worden dat het onderzoek valide en betrouwbaar is. Volgens Babbie (2012) is validiteit een concept dat wordt gebruikt om nauwkeurige metingen uit te voeren. Validiteit betekent dat men de juiste manier toepast waarmee hij meet wat hij daadwerkelijk wil meten. Met betrouwbaarheid stelt Babbie dat wordt gemeten, of de gegevens die tijdens het onderzoek zijn verzameld over een bepaald fenomeen, ook bij herhaalde waarnemingen hetzelfde zouden blijven. De vraag die bij de beantwoording van de betrouwbaarheid wordt gesteld is dan ook of het herhaalbaar en nauwkeurig is.

Met herhaalbaarheid wordt bedoeld of de meting hetzelfde resultaat oplevert. Met nauwkeurigheid wordt bedoeld of de meting nauwkeurig en precies is. Volgens Neuman (2014)

is betrouwbaarheid nodig als grondslag voor validiteit en is het eenvoudiger te bereiken dan validiteit binnen een onderzoek. Om de validiteit en betrouwbaarheid binnen dit kwalitatieve onderzoek te kunnen waarborgen, moet de ruimte van interpretatie of subjectiviteit zoveel mogelijk worden ingeperkt.

Validiteit kan worden verdeeld in interne en externe validiteit. Interne validiteit is het kunnen vaststellen van de juiste conclusies door de juiste toepassing van de onderzoeksmethode. Externe validiteit vloeit voort uit interne validiteit. Het is 'het kunnen generaliseren' van de conclusies die al eerder getrokken zijn. Om binnen kwalitatief onderzoek de interne validiteit te waarborgen wordt er gebruik gemaakt van triangulatie, oftewel het analyseren door middel van het toepassen van verschillende onderzoeksmethoden. Er worden verschillende bronnen en theorieën verzameld, op basis waarvan conclusies worden getrokken. De externe validiteit wordt gewaarborgd door een heldere omschrijving te bieden waarbinnen het onderzoek wordt gehouden. In dit onderzoek is de omschrijving te vinden in het theoretisch kader, waarin de wetenschappelijke context uiteen wordt gezet, en de inleiding waarbinnen de context van de gemeente Rotterdam wordt beschreven. De betrouwbaarheid kan tevens worden gewaarborgd door toepassing van triangulatie binnen het onderzoek, maar het belangrijkste voor een betrouwbaar onderzoek is de juistheid van dataverzameling en de manier waarop dit wordt verwerkt. Dit is dan ook de reden dat er gebruik wordt gemaakt van een duidelijk coderingsschema in dit onderzoek, om op die manier een systematische analyse te maken van de verzamelde data.

3.4 Semigestructureerde interviews

Om de data in de eerste plaats te verzamelen is er gekozen voor het uitvoeren van semigestructureerd interviews, omdat het volgens Matthew & Ross (2010) de volgende voordelen biedt:

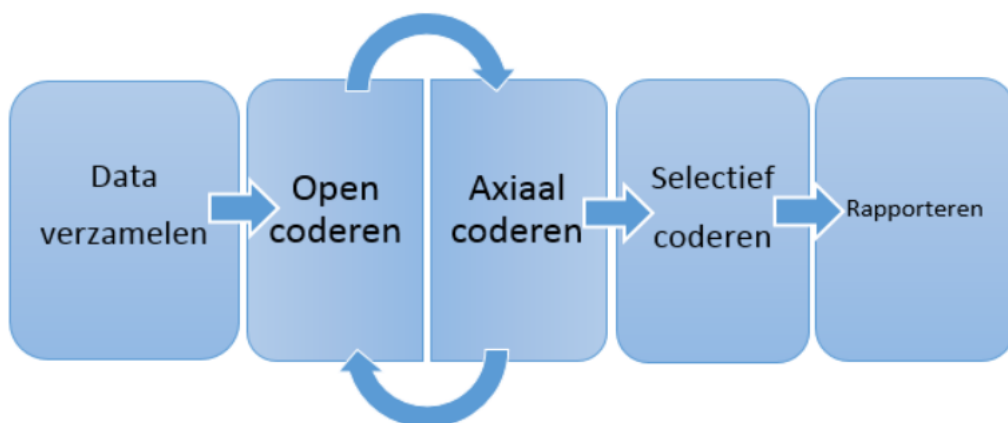
- A. het kan de ervaringen van respondenten zorgvuldig meten;
- B. het ervoor zorgt dat de respondent op zijn of haar eigen manier vrijuit kan praten over de onderzoeksonderwerpen;
- C. de structuur van de interviews zorgt ervoor dat respondenten worden ondervraagd over dezelfde onderwerpen.

Toepassing van een topiclijst binnen een semigestructureerd interview is tevens voordelig, omdat het de interviewer in staat stelt om naast de vastgestelde onderwerpen de diepte in te gaan, om op deze manier achterliggende opvattingen van respondenten te achterhalen die niet van tevoren in de topiclijst zijn vastgesteld. De vragen die worden gesteld zijn opgenomen in een interviewlijst/topiclijst die te vinden is in bijlage B.

Om de afgenomen interviews gestructureerd te analyseren wordt er tijdens het interview gebruik gemaakt van een mobiele telefoon, die het gesprek opneemt. Zo kan het interview achteraf tot in detail worden uitgetypt, oftewel getranscribeerd. Transcriberen is het specifiek uitschrijven van gesproken tekst naar een tekst in een document. Hierin worden dan ook opmerkingen meegenomen die niet direct betrekking hebben op het interview, maar die wel van belang zijn om eigen interpretaties te vermijden. Zo kunnen misvattingen en subjectiviteit vermijdt worden en wordt de validiteit en betrouwbaarheid gewaarborgd. De uitgewerkte transcripten worden op een systematische manier gecodeerd, namelijk door het categoriseren en classificeren van de data, waardoor deze data overzichtelijk wordt en aan de hand hiervan patronen ontdekt kunnen worden (Matthews & Ross, 2010). Bij het overzichtelijk maken van de data worden onderzoeksverschijnselen beschreven die vaak voorkomen in de transcripten. Deze onderzoeksverschijnselen, oftewel termen die vaker worden gebruikt door respondenten, worden gecategoriseerd op drie verschillende manieren:

1. *Open coding*: de termen plaatsen onder bedachte categorieën;
2. *Axial coding*: de verschillende termen onder bedachte categorieën met elkaar in verband brengen;
3. *Selective coding*: de dominantste termen filteren en andere categorieën hieraan verbinden.

Op figuur 3.1 is te zien hoe de werkwijze van open, axiaal en selectief coderen verloopt. Allereerst wordt de data verzameld en de respondenten worden geïnterviewd. Daarna wordt er gebruik gemaakt van open codering, dat in verband wordt gebracht met axiaal coderen. Hieruit vloeien de dominantste termen voort en komen uiteindelijk de 'opvallendste termen' naar voren die gerapporteerd en geanalyseerd kunnen worden.

Figuur 3.1: Door de bovenstaande vormen van codering kan op een overzichtelijke manier in kaart worden gebracht wat de meningen en ervaringen zijn van respondenten, zonder dat deze onderhevig zijn aan vrije interpretatie of subjectiviteit, stellen Matthews & Ross (2010).

3.5 Vignetstudie

In dit onderzoek wordt naast de onderzoeksmethode van semigestructureerd interviews afnemen ook de methode van vignetstudie toegepast. Voor het uitvoeren van een onderzoek worden vignetten gebruikt om een kunstmatige representatie te geven van de sociale werkelijkheid. Een vignet bestaat uit een korte beschrijving van een bepaalde onderzoekssituatie, die relevante factoren bevat vanuit de literatuur. Deze wordt voorgelegd aan respondenten om een oordeel te krijgen over een onderzoekssituatie, in dit geval een situatie waar de uitkeringsgerechtigde werkt naast het verkrijgen van zijn of haar bijstandsuitkering.

Van bovenstaande situatie krijgt de respondent een korte beschrijving voorgelegd, deze beschrijving bevat naar verwachting voldoende informatie voor de respondent om in te schatten hoe zij zouden oordelen in een bepaalde situatie of over een bepaald persoon. Vanuit de theorie zijn een aantal verwachtingen naar voren gekomen, om deze te toetsen worden deze in vignetten toegepast. Hierdoor kan de opvatting over een bepaald persoon, groep of situatie worden achterhaald. Een vignetstudie wordt ook wel een 'conjoint analysis' of 'factorial survey approach' genoemd volgens Veenma, Batenburg en Breedveld (2004). Van oorsprong is de vignetstudie een methode uit de jaren '50. In deze periode kregen consumenten verschillende producten voorgeschoteld waar zij een mening over moesten geven. Tegenwoordig gaat het niet meer over producten, maar over personen, groepen en situaties. Het is echter nog steeds van belang om duidelijkheid te verkrijgen over de onderwerpen en de meningen van de respondenten hierover.

De vignetmethode heeft als voordeel dat met een relatief klein respondentenaantal, in tegenstelling tot een enquête, toch het oordeel van een persoon of situatie kan worden onderzocht (Veenma et al, 2004). De reden hiervoor is dat een vignetstudie alle mogelijke combinatiemogelijkheden van factoren bevat, waardoor een respondent een optimale vorm van keuzemogelijkheden krijgt. Tevens krijgt iedere respondent dezelfde situatie en vraag voorgelegd, waardoor de keuzes systematisch vergeleken met elkaar kunnen worden en de uniformiteit in de data wordt vergroot. Een ander voordeel van de vignetmethode is de overzichtelijkheid van mogelijke situaties voor de respondent. Hierbij wordt inzichtelijk welke factoren van invloed zijn op de keuze van een respondent. Deze opzet kan vergelijken worden met een laboratoriumstudie, waar zo min mogelijk sprake is van versturende factoren volgens Veenma et al. (2004).

Naast de voordelen die de vignetmethode kent, bevat het ook een aantal nadelen. Door de kleine groep respondenten die wordt aangesproken, is het lastig om een breed beeld te

krijgen van het oordeel over de voorgelegde personen of situaties. Met een klein respondentenaantal is het lastig om een conclusie te trekken over de effecten van persoonskenmerken. Daarnaast wordt met het gebruik van een vignetstudie niet duidelijk of de respondenten sociaal wenselijke antwoorden geven, of antwoorden zoals ze dat in de werkelijke wereld zouden doen. De meting die uit een vignetstudie voortkomt betreft namelijk een meting van de intentie van de respondenten en niet het werkelijke gedrag.

3.5.1 Opbouw vignetstudie

De vignetten die zijn ontwikkeld voor dit onderzoek zijn gemaakt op basis van de theorie uit hoofdstuk twee. Voor het opstellen van de vignetten is uitgegaan van een situatie die herkenbaar kan zijn voor de respondent in zijn of haar werk. Voor de introductie van de vignetten wordt eerst 'de klant' omschreven, waarna verschillende scenario's plaatsvinden. Over deze scenario's wordt aan de respondent gevraagd hoe zij erop zouden reageren en welke optie (A, B, C, D of E) zij overwegen in de betreffende situatie.

De vignetstudie bevat 4 verschillende vignetten. Het eerste vignet betreft een uitkeringsgerechtigde vrouw van 50 jaar. Ze zit al meer dan 10 jaar in de uitkering en is niet in staat om te werken. Ze moet echter wel verplicht van de gemeente Rotterdam deelnemen aan de tegenprestatie. De vrouw heeft zelfstandig een vrijwilligersbaan gevonden bij het buurthuis voor 12 uur per week. Het tweede vignet gaat over een uitkeringsgerechtigde man van 35 jaar, hij heeft geen opleiding afgemaakt en ontvangt reeds zeven jaar een uitkering van de gemeente. Het derde vignet betreft een man van 48, hij heeft geen startcertificaten om te werken, al is hij toch een periode in de bouw werkzaam geweest. Hij heeft een knieblesure en ontvangt een uitkering van de gemeente. Het vierde vignet betreft een vrouw met een zoontje. De vrouw ontvangt een uitkering van de gemeente, maar zal op korte termijn aan haar sollicitatieverplichting moeten voldoen, omdat haar zoontje vijf wordt en dit betekent dat de vrouw niet meer vrijgesteld is van haar sollicitatieverplichting.

De vier verschillende klanttypen als onderwerp van de vignetstudie zijn gekozen als herkenbare en representatieve gevallen van het Rotterdamse uitkeringsbestand. De profielschetsen zijn volkomen fictief, maar gebaseerd op veel voorkomende situaties onder bijstandsgerechtigden. Door een diverse keuze aan klanttypen te maken, kunnen heel verschillende kansen en bedreigingen van de platform- en deeleconomie worden belicht.

Na de beschrijving van de verschillende vignetten, zijn een viertal situaties per vignet uitgeschreven die gaan over gebeurtenissen die de uitkeringsontvangers tegenkomen als zij in aanraking komen met de platform- en deeleconomie. Hierbij krijgen de respondenten keuzes (A, B, C, D, E) voorgelegd waaruit gekozen kan worden.

3.6 Respondenten

Zoals eerder benoemd in dit hoofdstuk is er sprake van een kleine onderzoeksgroep, te weten 14 personen. Deze respondenten zijn gekozen naar aanleiding van hun functie binnen of buiten de gemeente Rotterdam. Ze zijn in samenspraak met stagebegeleider Klaas Folkerts gekozen, omdat het beroep van deze respondenten het beste aansluit bij de hoofdvraag van het onderzoek. Alle respondenten werken op enigerlei wijze met of voor uitkeringsgerechtigden in de gemeente Rotterdam. Het varieert van een projectmanager Wijkgestuurd Werken tot aan een Transitie manager binnen het Sociaal Domein. Alle respondenten hebben in hun werk te maken met de opkomst van de platform- en deeleconomie, omdat zij werk creëren voor uitkeringsgerechtigden of er in ieder geval voor moeten zorgen dat uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt geactiveerd worden.

Er is bewust gekozen om bij een variatie van beleidsmakers, beleidsuitvoerders en strategisch adviseurs interviews en een vignetstudie af te nemen, omdat op deze manier duidelijk in kaart kan worden gebracht hoe zij op verschillende niveaus denken over de kansen en bedreigingen die de platform- en deeleconomie met zich meebrengt voor uitkeringsgerechtigden in de gemeente Rotterdam. De respondenten zullen bij aanvang van het interview op de hoogte worden gesteld van het doel van het interview en waarvoor hun antwoorden gebruikt zullen worden. In bijlage A is de *informed consent* te vinden, die de respondent wijst op deelname aan het interview en de eventuele gevolgen hiervan. De informed consent wordt gepresenteerd aan de respondent, zodat zij op de hoogte zijn van de inhoud van het interview, de regels en de manier waarop het interview gestructureerd is. In bijlage D is een overzicht te vinden met de voor- en achternamen van de respondenten, hun functie en wanneer zij geïnterviewd zullen worden.

4 Onderzoeksresultaten interviews

Na de beschrijving van het conceptuele kader en de onderzoeksmethode in het vorige hoofdstuk, staan in dit hoofdstuk de onderzoeksresultaten centraal. In dit hoofdstuk wordt de verkregen data uit de gehouden interviews geanalyseerd. Ten eerste wordt gekeken naar de meest opmerkelijke uitkomsten uit de interviews. Zo blijkt dat professionals het fenomeen platform- en deeleconomie over het algemeen niet goed kennen, maar ze er wel in hun werk mee te maken krijgen. Ze hebben er tevens allen een eigen opvatting van, die veelal in verband wordt gebracht met hun eigen werk. In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de uitkomsten van de vignetstudie, waarna een overzicht kan worden gemaakt van de resultaten. Zoals eerder benoemd in dit hoofdstuk is er sprake van een kleine onderzoeksgroep, te weten 14 respondenten. Zij zijn allen werkzaam voor de gemeente Rotterdam en werken op verschillende manieren met of voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt in Rotterdam. Tevens hebben de respondenten allen een economisch component in hun werk. Om een helder beeld te krijgen van de onderzoeksresultaten van de in geïnterviewde respondenten, worden de onafhankelijke variabelen “platform- en deeleconomie” en “uitkeringsbeleid van de gemeente Rotterdam” hieronder getoetst op de indicatoren uit het theoretisch kader.

4.1 Analyse platform- en deeleconomie

Allereerst zullen de onderzoeksresultaten van de platform- en deeleconomie worden gepresenteerd. Deze zijn verdeeld onder verschillende subparagrafen die de indicatoren vormen en een beeld schetsen hoe de respondenten tegenover de platform- en deeleconomie staan, in relatie tot de uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Om de analyse systematisch en gestructureerd uit te voeren worden de dimensies en indicatoren gebruikt uit figuur 2.2 van hoofdstuk 2.

4.1.1 Herkenbaarheid platform- en deeleconomie

Het begrip platform- en deeleconomie is onder een groot deel van de respondenten redelijk onbekend, zo wordt aangegeven dat zij weleens van het fenomeen platform- en deeleconomie hebben gehoord, maar dat zij niet precies weten wat het is: *“Platform- en deeleconomie, weleens van gehoord ja, maar daar houdt het ook wel mee op. Ik kan me er twee dingen bij voorstellen, een platform waarbij mensen informatie met elkaar uitwisselen of misschien een misschien een platform waar je klussen kunt plaatsen en dat mensen daarop kunnen reageren”*. Een van de respondenten gaf aan dat zij van het begrip had gehoord: *“Ja, nouja*

natuurlijk wel een beetje, wij hebben natuurlijk een gezamenlijk MT Werk en Inkomen dus daar hebben we het ook best vaak over deeleconomie en verklussing en allemaal dat soort dingen. Dus daar ben ik wel bekend mee.” De herkenbaarheid van de platform- en deeleconomie komt vooral terug in het koppelen aan eigen werkzaamheden of initiatieven die bekend zijn, die volgens de respondenten zouden kunnen vallen onder de platform- en deeleconomie: *“Ik weet het niet helemaal, kan jij het mij vertellen? Het is een beetje het einde van de dag dus ik heb niet alles scherp meer, maar wellicht linkt het aan bijvoorbeeld On The Job waar we nu mee bezig zijn”*. Rondom het begrip worden vele verschillende conclusies getrokken, zo gaf één van de respondenten aan dat de platform- en deeleconomie kan worden vergeleken met sociale initiatieven zoals de voedsel- en kledingbank: *“Voedselbank is deeleconomie, kledingbank is deeleconomie. We hebben bijvoorbeeld Dress for Success, daar zijn ook mensen aan de slag met een uitkering. Maar ze verdienen er niks aan.”*

De meeste respondenten hebben weleens van een platform- en deeleconomie gehoord, maar kunnen niet met zekerheid stellen dat zij voldoende kennis ervan hebben om een oordeel erover te vellen: *“Waar ik gelijk aan moet denken is uhm, wat ooit begonnen is als.. nou ik gooi nu even een paar termen erin hoor.. een micro-franchise en een On-The-Job en uhm, nouja, wat het bij mij oproept is in ieder geval het idee dat je niet gelijk hoeft uit te stromen naar een 40-urige werkweek, maar middels kleine klusjes. Bijvoorbeeld ik noemde net al een paar uurtjes broodbakken. Dat je dan meer werkt aan skills en ritme, maar ook dat je kunt wennen en dat je misschien wel klussen kan stapelen. Om op die manier, uhm, ja toch wel weer richting ja misschien wel een parttime baan te groeien”*. Een andere respondent stelde dat het beeld dat de respondenten hebben van de platform- en deeleconomie over het algemeen positief is, maar dit in contrast staat met in hoeverre ze het fenomeen kennen. Er kan geconcludeerd worden dat wat ze ervan weten, ze een goede ontwikkeling vinden.

4.1.2 Opvatting platform- en deeleconomie

De opvatting van de respondenten over de platform- en deeleconomie is verdeeld, er wordt aangegeven dat het een mooie kans biedt aan de uitkeringsgerechtigden, maar er zijn tevens geluiden dat het lastig is voor de uitkeringsgerechtigden om er gebruik van te maken en dat het beleid van de gemeente Rotterdam toch vaak een paar stappen achter loopt, waardoor ze niet adequaat kunnen inspelen op de ontwikkelingen: *“Ik weet het niet, ik weet niet hoe het zit. Grote organisaties die lopen eigenlijk altijd een beetje achter de feiten aan en op het moment dat we denken van we zijn er, dan zijn er alweer zoveel dingen veranderd uhm, dat we dan alweer achterlopen, dat kan je denk ik ook niet helemaal voorkomen, wat we denk ik wel kunnen doen is gewoon veel slimmer met dit soort dingen bezig zijn, dat klopt wel want we zijn in dat opzicht gewoon nog heel erg traditioneel ingericht.”* De positieve geluiden gaan met name over een platform- en deeleconomie die een mooie stap kan zijn naar werk toe voor de

uitkeringsgerechtigden: *“Het biedt kansen. Ik zeg ook altijd dat het veel makkelijker is om te solliciteren vanuit werk, dan vanaf de bank. Dus dat wilt ook zeggen dat deze economie die veel kansen biedt en dat het een steppingstone is. Het kan een positie zijn waar mensen door nu wel kunnen toetreden, waarbij het voorheen erg lastig was”*.

Een andere respondent zegt hier het volgende over: *“Wat ik net al zei, het kan een veilig opstap zijn. Wat een ander voordeel is uhm, je hebt de mogelijkheid om te stapelen of twee dingen te ondervinden in een werkweek. Je zit niet gelijk vast aan een dertigurige schoonmaakbaan. Maar je kan bijvoorbeeld 6 uur schoonmaken en 2 uur”*. De meeste respondenten vinden het lastig om hun opvatting over de platform- en deeleconomie letterlijk te benoemen, dit komt omdat zij het fenomeen nog niet goed kennen. Ze hebben ervan gehoord en denken dat het kansen kan bieden, maar tegelijkertijd ook onzekerheden met zich meeneemt: *“(…) Ik heb het idee dat het heel erg blijft bij individuele initiatieven, waarbij dat wel lukt maar dat het niet écht leidt tot veel banen waar mensen fundamenteel iets aan hebben”*. In antwoord op de vraag wat hun opvatting is van de platform- en deeleconomie blijven de meeste respondenten oppervlakkig in hun beantwoording en gaan ze niet de diepte in.

4.1.3 Toepassing platform- en deeleconomie

Over de vraag of het begrip platform- en deeleconomie voorkomt in het werk van de professionals is door een gedeelte van de respondenten negatief gereageerd. Het komt niet voor in hun werk als zodanig, ze krijgen er veelal oppervlakkig of bijna tot niet mee te maken. Een van de respondenten reageerde als volgt op de vraag of zij te maken krijgt in haar werk met de platform- en deeleconomie: *“Nee volgens mij niet, nee”*. Een andere respondent reageerde als volgt: *“Uhhh, nou veel concreter dan het voorbeeld van een paar uur helpen bij de bakker wordt hij in het programma niet. Dus in de uitvoering nog weinig, dat heeft ook alles te maken met het feit dat we regulier niet zo werken. We hebben geen deel-, we hebben geen klusplatform. Zo bestaat bijvoorbeeld Matching, die hoofdzakelijk verantwoordelijk is voor de uitstroom van mensen. Maar naar mijn weten hebben we dat niet zo ingedeeld”*. Wat de respondenten wel herkennen is een veranderende economie in het algemeen, dus niet specifiek gericht op de platform- en deeleconomie, maar een aantrekkelijke arbeidsmarkt door de goedlopende economie: *“Je hebt nu wel een hele mooie economie mee. Waar je voorheen eigenlijk bijna niet met statushouders aan de bak kon komen, zie je nu dat werkgevers nu zoiets hebben van kom op maar. Ook in die zin verandert de economie.”* Een soortgelijk antwoord wordt vaker gegeven, namelijk dat uitkeringsgerechtigden tegenwoordig sneller aan een baan komen dan in andere jaren, de professional hoeft zelf minder sturing te geven, óók bij de uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt: *“(…) Sterker zelfs ik denk nu dat de gemeente zelf nu niks hoeft te doen, want de kans dat je betaald werk vind, die is*

heel groot tegenwoordig. Je loopt gewoon bij een uitzendbureau naar binnen en je hebt een baan". Een andere respondent zegt over de aantrekkende economie in het algemeen de laatste jaren het volgende: "Het speelde ook mee dat het economische slecht ging (...) Ik denk wel dat dat nu wel de tijd is om dat beter te doen".

De meeste respondenten noemen voorbeelden hoe de platform- en deeleconomie in hun werk voorkomt als ze horen wat het precies inhoudt. Het begrip is redelijk onbekend in het werk van de respondenten, echter worden wel voorbeelden gegeven van de manieren waarop zij vinden dat het in hun werk voortkomt: *"Vanuit Deel Naar Heel wordt heel veel gewerkt met het stapelen van banen, al helemaal in de zorg. We kijken dan of we met het CV van de uitkeringsgerechtigde onder de arm kunnen kijken wat matcht. Bijvoorbeeld iemand werkt nu 8 uur bij C&A en dan kijken we of er een baan voor 20 uur ernaast bij de H&M te vinden is. Waar je ook parttime werk doet, maar je vult het aan tot je gewoon een fulltime baan hebt. Het is de bedoeling dat ze uiteindelijk uitstromen en onafhankelijk worden."* De opvatting van de platform- en deeleconomie is redelijk traditioneel, zo wordt het vergeleken met het uitvoeren van parttime werk door uitkeringsgerechtigden, waardoor zij kunnen uitstromen: *"(...) Ik denk dat het kappersvak een voorbeeld daarvan is. Het kappersvak schijnt heel laagbetaald te zijn en veel kappers die je spreekt doen vrienden en kennissen ook knippen. Dat is geen vriendendienst. Dat is niet gratis. Ik kan me het goed voorstellen, maar als je mensen uit de straat knipt voor 10 euro in plaats van 35 euro. Ik vraag me af of dat door de vingers gezien wordt. Ik weet wel dat ik er actief op zou gaan zitten. We zouden niet zeggen van laat dit vallen, we zouden wel zeggen van je krijgt nog steeds een aanvulling van de uitkering, maar probeer zoveel mogelijk fulltime uren te maken".*

Een andere respondent stelt hierover het volgende: *"(...) Iets wat wij heel belangrijk vinden, namelijk een stap maken naar deeltijdwerk of een tijdje werken. Wat een opstap zou kunnen zijn naar meer werken en naar een voltijd baan of een baan waarbij je minder afhankelijk wordt van bijstand".* Wat ook terugkomt is dat het werken binnen de platform- en deeleconomie verdringing van arbeid zou zijn, omdat laag- of onbetaalde uitkeringsgerechtigden het werk van mensen met betaald werk zou overnemen: *"(...) Maar op het moment dat wijkbussen commercieel gaan en er werken mensen met een uitkering ja dan is het meteen verdringing van regulier werk. Dus ja dat zou de omgekeerde wereld zijn. En weet je ik denk dat er ook niet al te veel heisa over gemaakt zou moeten worden, als blijkt dat dit soort sociale ondernemingen uiteindelijk commerciële ondernemingen kunnen worden, helemaal goed. Maar accepteer ook dat het in veel gevallen niet gebeurt. Zo'n talentenfabriek en naaiatelier zie ik echt niet commercieel worden. Als je bij de Primark kleren kan kopen voor 5 euro, daar valt niet tegenop te concurreren".* Een andere respondent concludeert: *"Het mag niet concurrentievervalsing zijn. Want ja als jij denk ik ga lekker knippen voor 5 euro per uur.*

Dat is niet de bedoeling en is het marktverstoring. Maar anders kun je daar heel veel dingen in onderbrengen als vertrekpunt naar volwaardig ondernemerschap”.

4.1.4 Invloed platform- en deeleconomie

De invloed van de platform- en deeleconomie wordt in dit onderzoek beschouwd als de mate waarin het fenomeen platform- en deeleconomie invloed of impact heeft op het werk van de professional. Deze vraag komt deels overeen met de voorgaande vraag over de toepassing van de platform- en deeleconomie in het werk van de professional, maar invloed gaat nog een stapje verder. Hier werd doorgevraagd aan de respondenten over hun werk met de platform- en deeleconomie. Een van de respondenten reageerde hierop als volgt: *“Daar ben ik nu wel mee bezig, wij zijn nu bijvoorbeeld heel erg druk met On The Job en daar zijn we mee in Crooswijk als proef gestart om werkzoekenden met een lange afstand tot de arbeidsmarkt uhm, bijvoorbeeld richting de zorg te laten werken en door te stapelen van inkomstenbronnen. Dus ze gaan aan de slag in de thuiszorg en zijn afspraken gemaakt met uhm, met inkomen om dat te verrekenen.”* Een andere respondent kwam het op deze manier in haar werk tegen: *“Daarvan heb je best een paar voorbeelden van in de wijk hoor, daar doen veel mensen dat. Wat heb ik nu, ik heb een soort van naaiatelier... hoe heet dat nou. Het zit in Crooswijk, je kan er binnenwandelen en als je echt gemotiveerd bent dan help je mee met tasjes naaien en uhm volgens mij na zoveel maanden krijg je een opleiding aangeboden. Ik vond die constructie wel heel leuk, dat is kleinschalig, dichtbij huis.”*

Weer een andere respondent gaf het volgende hierover aan: *“Er komen zeker mensen met ideeën over het opstarten van een eigen zelfstandig aanbod. Wat ze graag willen doen en waar ze van zeggen hé dat zou ik als zelfstandige aanbieder ook best wel mijn geld mee kunnen verdienen. (...) Wat ik wel een interessante ontwikkeling hierin vind is dat mensen eigenlijk kennismaken met allerlei sectoren en het is eigenlijk, op dat moment, net een palet van keuzes waar je eigenlijk mee moet oefenen, wat je het beste bevalt. En wat tegenwoordig ook wel heel makkelijk is in de deeltijd economie/parttime-economie/parttime-ondernemerschap wordt erg gestimuleerd, ook vanuit het Ministerie. Er bestaat ook een wet op ondernemerschap, waar je een beroep op kan doen als uitkeringsgerechtigde.”*

4.2 Kansen voor uitkeringsgerechtigde platform- en deeleconomie

Een deel van de respondenten ziet de platform- en deeleconomie als opstap naar een baan voor de uitkeringsgerechtigden. Ze zien de 'nieuwe economie' als kans: *“(...) Zo kan juist de nieuwe economie en het gebruik van platformen heel veel kansen bieden om vormen van inkomsten te bieden.”* Over het algemeen staan de respondenten positief tegenover de platform- en deeleconomie, hierbij stelt één van de respondenten het volgende: *“(...) Wat ik*

net al zei, het kan een veilig opstap zijn. Wat een ander voordeel is... je hebt de mogelijkheid om te stapelen of twee dingen te ondervinden in een werkweek. Je zit niet gelijk vast aan een dertigjarige schoonmaakbaan. Maar je kan bijvoorbeeld 6 uur schoonmaken en 2 uur koffiezetten." Met 'het' bedoelt de respondent de platform- en deeleconomie.

De respondent ziet hier voor zich dat een uitkeringsgerechtigde klusjes kan gaan stapelen en hierdoor 'leert' te werken. Het is wat de respondent betreft geen zekerheid dat een uitkeringsgerechtigde zal uitstromen naar een baan door de platform- en deeleconomie, maar het is een kans, omdat het een opstap biedt. Een andere respondent stelt het volgende over werken via een platform- en deeleconomie als uitkeringsgerechtigde: *"Dus je moet het goed gaan faciliteren en ik denk echt dat daar een kans zit. Dus misschien wel dat stapelen van inkomstenbronnen, maar wie weet moet je daar een organisatie aan vastplakken die mensen uhm, niet aan het handje neemt maar mensen zoveel mogelijk probeert te faciliteren."* De toelichting die de respondent hierbij gaf was het feit dat een platform- en deeleconomie veel kansen biedt, maar dat het óók een onzekere economie is. Je moet volgens de respondent een uitkeringsgerechtigde die aan de slag wil gaan op de platform- en deeleconomie goed faciliteren en niet aan zijn of haar lot overlaten.

Dit antwoord kwam vaker terug in de interviews, er zitten kansen in voor uitkeringsgerechtigden, maar die moeten goed worden gekanaliseerd en de uitkeringsgerechtigden moeten duidelijke regels en instructies krijgen: *"Als je eenmaal die smaak te pakken hebt dan denk ik dat je mensen leert om zelf verantwoordelijk te zijn voor je geld en dat het dus uiteindelijk mensen zijn die je niet meer terugziet in de uitkering, omdat ze leren door bijvoorbeeld twee verschillende klussen te doen hoe het een zich tot verhoudt. Zo van hé, ik ben nu aan het schoonmaken en daar maak ik thee, maar daar waar ik thee maak is het eigenlijk best een puinhoop, misschien kan ik daar ook een paar uurtjes schoonmaken. Dat is misschien wel een voordeel, maar dan ben ik wel fan van de goede begeleiding"*. Het is volgens een van de respondenten een hele andere manier van denken voor de gemeente, er worden andere vragen gesteld.

De bemiddeling naar werk zou met het gebruik van de platform- en deeleconomie niet hetzelfde zijn: *"Dan kan dat juist een kans zijn en dat is een hele andere manier dan dat we voorheen bemiddeling konden aangeven. Ik vind dat we mensen veel meer moeten ondersteunen van hoe leren ze zichzelf te oriënteren binnen de vormen van aanbod op internet, of via platforms. Want je hebt bijvoorbeeld Werkspot.nl en daar kan je gewoon in de kluseconomie heel veel opdrachten vinden."* Het algemene beeld rondom de platform- en deeleconomie onder de respondenten is dat het kansen biedt en positief is: *"Ik vind dat het kansen biedt en daarom ook een goede ontwikkeling"*. Volgens de meeste respondenten is de opkomst van de platform- en deeleconomie een interessante en goede ontwikkeling, maar moet deze wel in goede banen geleid worden. Het vraagt een nieuwe aanpak van de

professionals binnen de gemeente Rotterdam, maar ook van de uitkeringsgerechtigden zelf. Het is een uitdaging, maar kan volgens een groot deel van de respondenten ook een stap zijn naar ervaring met werk, (meer) klussen doen, parttime werk of volledige uitstroom uit de uitkering.

4.3 Bedreigingen voor uitkeringsgerechtigde platform- en deeleconomie

Naast het positieve beeld van de respondenten van de platform- en deeleconomie werd tevens door een aantal respondenten aangegeven dat zij ook bedreigingen zien in de 'nieuwe economie': *"(...) ik zie voordelen, maar ik zie ook nadelen. Het is voor die groep heel moeilijk om financieel onafhankelijk te blijven. Een vangnet heb je wel nodig."* Hier wordt door een respondent aangegeven dat de platform- en deeleconomie naast interessant en kansrijk ook erg onzeker kan zijn. Volgens de respondent is dat zekerheid voor een uitkeringsgerechtigde erg belangrijk, de uitkeringsontvanger ziet zijn of haar uitkering namelijk als maandelijks 'loon' en dat is lastig te evenaren met klusjes: *"Mensen zien hun uitkering als salaris, dat is hun basis. Wat ik altijd heel tekenend vind in een intake als een consulent moet zeggen 'een bijstandsuitkering is een tijdelijk vangnet', maar ga eens aan werkzoekenden vragen of zij dat zo ervaren."* Een andere respondent merkt hierover op: *"(...) ze moeten echt veel moeite doen om het geld bij elkaar te sprokkelen, daardoor zijn ze ook een hele kwetsbare groep. Uhm, want ja heb jij wel genoeg om je huur te betalen. (...) als je de ene keer veel inkomen hebt en de andere keer minder dan hangt gelijk de Belastingdienst aan je broek."* Dit is een onderwerp dat ook door andere respondenten wordt aangesneden: *"Dus als het uitvoeren van klussen gelijk staat aan onzekerheid in inkomen, dan kiezen ze er massaal niet voor."*

Een andere respondent geeft hierover het volgende aan: *"Dat ze het eng vinden, weetje ze kiezen vaak toch voor de zekerheid van een uitkering want dat geeft hun meer zekerheid dan inkomstenbronnen van alle kanten."* Een andere bedreiging volgens een van de respondenten is de Nederlandse arbeidsmarkt in het algemeen, dit ligt niet specifiek aan de platform- en deeleconomie, maar meer de economie in het algemeen voor mensen met een uitkering die weer aan het werk zouden moeten gaan: *"De Nederlandse arbeidsmarkt is niet aardig voor mensen aan wie iets mankeert en dan kan je zeggen van joh participatiemaatschappij en inclusieve economie, ja dat is allemaal hartstikke leuk op papier, maar in de praktijk werkt het niet zo."* Een meerderheid van de respondenten geeft aan dat uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt überhaupt al moeite hebben met werken, de verantwoordelijkheid en het ritme dat komt kijken bij het hebben van een baan: *"En op het moment dat mensen een stap richting de arbeidsmarkt gaan maken, en dat kan ook via vrijwilligerswerk of iets anders zijn, dan zie je dat dat hun hele leven op zijn kop zet. En dat noemen we altijd 'parkiet ziek, hond dood', dat zijn mensen die op het moment dat er*

iets gebeurd waarvan jij en ik zouden zeggen, joh neem even een dagje vrij en los het op. Dat zijn mensen die dat al gelijk de hele situatie niet meer overzien". Om de het gebruik van platform- en deeleconomie te laten slagen voor een uitkeringsgerechtigde stelde een van de respondenten het volgende: "Ze overzien het zelf ook niet en dan kan het aanbieden van klussen kan echt wel een leuke en veilige manier zijn voor mensen om weer te gaan bouwen, mits je dat helemaal knip en klaar aanbiedt." De mening over de platform- en deeleconomie is positief, maar er moet voorzichtig mee omgesprongen worden, omdat het nog een onzekere economie is en nog vrij onbekend. De uitkeringsgerechtigde aan de onderkant van de arbeidsmarkt heeft (nog) veel begeleiding nodig en ziet zijn of haar loon als een zekerheid en kan hier volgens de meeste respondenten alleen van afstappen als zij goed worden begeleid in de stap naar klussen/deeltijdarbeid via de platform- en deeleconomie.

4.4 Analyse uitkeringsbeleid gemeente Rotterdam

De respondenten is gevraagd in hoeverre zij bekend zijn met het uitkeringsbeleid van de gemeente Rotterdam en welke regels daarin gelden voor de platform- en deeleconomie. De respondenten is gevraagd welke opvatting zij hebben van het uitkeringsbeleid van de gemeente en hoe zij dit toepassen in hun dagelijks werk. Onder de respondenten verschilde dit, met name in de toepassing en relevantie binnen hun werk. Er zijn meer beleidsadviseurs geïnterviewd die in hun werk te maken krijgen met arbeidsmarktbeleid en minder respondenten die als klantmanager of inkomens- of werkconsulent te maken krijgen met het beleid in hun werk.

4.4.1 Herkenbaarheid uitkeringsbeleid gemeente Rotterdam

Over de vraag in hoeverre de respondenten bekend zijn met het uitkeringsbeleid, als het gaat om bijverdienen of werken naast een uitkering, waren de antwoorden terughoudend. Over het algemeen weten de respondenten wat de beleidsregels zijn, maar kunnen zij niet met precisie zeggen wat eronder wordt verstaan en welke regels eronder vallen: *"Je mag tot een bepaalde x bedrag bijverdienen zonder dat het wordt verrekend met je uitkering. Ik zou er wel voor pleiten om dat wat op te schroeven, zodat je mensen kan motiveren om.. ik bedoel het salaris dat wij verdienen is ook niet conform de uitkering dus wie wordt niet blij van een centje meer."* Een andere respondent stelt: *"Ik heb me laten vertellen (...) de werkzoekenden krijgen gewoon hun uitkering en de inkomsten die ze verdienen, die worden zo gunstig mogelijk verdeeld, waardoor ze niet in de problemen komen met hun belasting of uhm, dus die bedragen worden bij wijze van spreken over heel het jaar verspreid. Ze zijn wel bezig met inkomstenverrekeningen. Dat heeft ook te maken met On The Job, maar of dat zo gunstig is durf ik niet te zeggen".*

4.4.2 Opvatting uitkeringsbeleid gemeente Rotterdam

Voor de opvatting over het uitkeringsbeleid van de gemeente Rotterdam op het gebied van het uitvoeren van klusjes naast het hebben van een uitkering, geldt ongeveer hetzelfde onder de respondenten als bij de herkenbaarheid. De respondenten weten niet precies exact hoe het zit, maar ze hebben er wel een bepaalde opvatting over: *“Ik weet het niet, ik weet niet hoe het zit. Grote organisaties die lopen eigenlijk altijd een beetje achter de feiten aan en op het moment dat we denken van we zijn er, dan zijn er alweer zoveel dingen veranderd dat we dan alweer achterlopen. Dat kan je denk ik ook niet helemaal voorkomen, want we zijn in dat opzicht gewoon nog heel erg traditioneel ingericht. (...) Wat we denk ik wel kunnen doen is gewoon veel slimmer met dit soort dingen bezig zijn.”* Een andere respondent stelt hierover: *“Het is vaak niet eens helder, ik kan het opzoeken en dan begrijp ik het wel aardig, maar dat zijn mensen die moeite hebben met lezen of 1 plus 1 is twee. Dat wat wij allemaal bedacht hebben, hebben wij veel te weinig steeds getoetst aan hoe zorgen we dat dit goed landt bij onze doelgroep”*. Het is in deze context ‘het beleid’ van de gemeente Rotterdam dat geldt voor uitkeringsgerechtigden die een klus uitvoeren naast hun uitkering.

4.4.3 Toepassing uitkeringsbeleid gemeente Rotterdam

Wat op te maken is uit de reacties van de respondenten, is dat de toepassing van het uitkeringsbeleid onderhevig is aan één geval. Dat er in een specifieke casus gekeken moet worden naar het geldende beleid. Eén respondent gaf aan dat dit verwarrend kan zijn: *“En wanneer is nou iets verkopen op Marktplaats? Omdat je het gewoon over hebt of wanneer is het handel? Want ja bij dat eerste is het gewoon incidenteel en verkoop je het en vinden we dat gewoon goed en bij het laatste wordt het wel gezien als structurele handel.”* Het is niet alleen een geval van beleid, maar ook de economie en wetgeving zijn van grote invloed op uitkeringsgerechtigden die bijklussen of verkopen via internet: *“Dus het is in die zin ook echt een economisch vraagstuk en een juridisch vraagstuk, dus randvoorwaardelijk hebben wij veel te weinig ingericht om ervoor te zorgen dat in de arbeidsmarkt mensen elkaar vinden.”* Een andere respondent stelt dat de regels rondom belastingen het ook niet duidelijker maken voor uitkeringsgerechtigden die klusjes uitvoeren naast het ontvangen van een uitkering: *“Ja, daar zijn we gewoon niet goed in. En dat is niet iets dat wat natuurlijk alleen bij ons speelt, want het feit dat wij er niet zo goed in zijn, ja dat is punt 1 het geval, maar ook geldt dat in het hele belastingstelsel wat we hebben. Het hele belastingstelsel met toeslagen ook best ingewikkeld is. Waardoor er veel onzekerheid voor die mensen is”*.

4.4.4 Invloed uitkeringsbeleid gemeente Rotterdam

De invloed van het uitkeringsbeleid op het werk van de respondenten is niet groot. De meeste respondenten geven aan dat zij in het algemeen wel werken met de Participatiewet en geldende beleidsregels, maar dat zij niet in de uitvoering zitten, dus het beleid niet direct hoeven toe te passen in hun werk: *“Ik heb twee jobhunters in mijn team zitten en de rest zijn eigenlijk allemaal matchmakers. Wat wij doen, en dat is ook onze doelstelling, is om bijstandsgerechtigden die parttime inkomsten hebben, opnemen in onze caseload en daarmee heel intensief het contact aangaan”*. Een andere respondent krijgt ook alleen indirect met het beleid te maken: *“Ik heb intake Inkomen, waar ongeveer 100 fte bezig is om aanvragen levensonderhoud, bijstandsuitkering aanvragen, om die af te handelen. Dan heb ik een onderdeel terugvordering en verhaal. En er worden ook verhaalsacties uitgevoerd”*.

4.5 Kansen voor uitkeringsgerechtigde door uitkeringsbeleid

De kansen die de respondenten zien voor uitkeringsgerechtigden vanuit het uitkeringsbeleid zijn uiteenlopend. Eén respondent geeft aan dat het met name ligt bij de vragen die worden gesteld door de gemeente Rotterdam, of die wel goed genoeg aansluiten bij de behoeftes van de uitkeringsgerechtigden: *“Waar je echt eens naar zou moeten kijken is de vraag, doen wij nou wel de goede dingen. En hebben wij daar de goede partijen bij betrokken.”* Hierover zegt een andere respondent het volgende: *“Ja, Rotterdam zou zich hierin verder moeten ontwikkelen (...) als je het hebt over voordelen, dat het altijd gunstig blijft om inkomsten uit werkbronnen te halen”*. Overeenkomstig was de opvatting dat het beleid meer opengesteld moet worden voor ‘nieuwe’ vormen van werk, dus ook voor bijklussen naast een uitkering of het verkopen of verhuren van zaken via internet. Hier is de gemeente voorzichtig mee bezig, maar het beleid is hier nog niet voldoende op afgestemd, stelt een respondent: *“Wij zijn nu bijvoorbeeld heel erg druk met On The Job en daar zijn we mee in Crooswijk als proef gestart om werkzoekenden, met een lange afstand tot de arbeidsmarkt, richting de zorg te laten werken en door te stapelen van inkomstenbronnen. Dus ze gaan aan de slag in de thuiszorg en er zijn afspraken gemaakt met afdeling Inkomen om dat te verrekenen”*. De kans die de respondent ziet voor het uitkeringsbeleid in de gemeente Rotterdam: *“(..) Momenteel wordt het gekort op hun uitkering maar in de toekomst zou het mooi zijn als ze die inkomstenbronnen kunnen stapelen”*.

Een andere respondent zegt hierover het volgende: *“Dus de basis, inkomen maar ook de communicatie erover, eigenlijk alle randvoorwaarden om deel te nemen aan klusjes of parttime werk die moeten waterdicht zijn, juist voor deze doelgroep”*. Over het stapelen van inkomsten zijn de respondenten het over het algemeen eensgezind, ze vinden dat het mogelijk gemaakt moet worden om baantjes te stapelen, zonder dat hier problemen van komen voor

toeslagen en het korten op de bijstand voor de uitkeringsgerechtigde. De gemeente Rotterdam is hier reeds mee aan de slag volgens een andere respondent: *“En dat doen we op drie manieren; we kijken bijvoorbeeld, die parttime inkomsten, of we die kunnen uitbreiden met meer uren bij de werkgever. Dan nemen we ook contact op met die werkgever, om te kijken of die mensen weer kunnen uitstromen. Lukt dit niet, dan wordt er gekeken of er bijvoorbeeld niet gestapeld kan worden zodat ze voldoende inkomsten krijgen en weer uit kunnen stromen. De derde tak is dat er gekeken wordt of er niet beter betaald werk gevonden kan worden.”*

Dit is echter nog via de traditionele manier, waarbij het wordt geregeld via de consulent. Nieuwe manieren, van bijklussen via platforms of via het internet worden nog als minder kansrijk gezien, maar hier is een reden voor volgens een van de respondenten: *“ (...) maar met beleid maak je geen banen. Ja en de banen zijn niet binnen de gemeente, maar de banen zijn natuurlijk bij werkgevers”. Echter zou de begeleiding naar werkgevers toe, het faciliteren, begrijpen en kennen van de behoeftes van de uitkeringsgerechtigde wel helpen: “Ik denk dat je echt grondig moet begrijpen wie je bedient. Wie zijn die uitkeringsgerechtigden? Wie zijn ze en wat kunnen ze? Waar kun je ze op aansluiten en wat betekent nou het doen van klusjes of het deelnemen aan een platformeconomie. Ik denk niet dat het hogere wiskunde is, maar ik denk gewoon dat je ‘m goed moet begrijpen en weten voor wie we het doen. Ik denk dat we daar nog veel van kunnen leren. Die stappen zijn we wel aan het maken hoor”.*

4.6 Bedreigingen voor uitkeringsgerechtigde door uitkeringsbeleid

De respondenten hebben over het algemeen geen uitgesproken mening over bedreigingen door het uitkeringsbeleid voor uitkeringsgerechtigden. Het gaat meer over de mogelijkheden en kansen die momenteel niet worden benut door het beleid of door de regels die gelden vanuit de Participatiewet: *“(...) En dat is nouja, dat is ook wel een van de moeilijke zaken die je hebt bij de uitvoering van de Participatiewet. Het gaat om grote aantallen, dus je wilt dat automatiseren of via een standaard uitvoeren maar je hebt altijd een aantal mensen die erbuiten vallen en ja hoe ga je daarmee om”.* Het is volgens een andere respondent lastig om regels te standaardiseren die werken voor één enkele individu en wellicht niet voor een grotere groep: *“Ja je probeert natuurlijk een soort bandbreedte aan te geven en die is er ook wel en dat staat feitelijk ook in de wet, maar ik vind het belangrijk dat de professional feiten kan afwegen van een individueel geval.”* Volgens de respondenten ligt het vaak niet alleen aan het beleid als bedreiging, maar ook aan de reactie van de uitkeringsgerechtigde zelf.

Ze zitten vaak al langere tijd in een uitkering en vinden werken überhaupt een uitdaging. Werk is niet vanzelfsprekend en ze zouden lastig aan een baan kunnen komen, zelfs als het om klusjes gaat: *“Je probeert op zoveel verschillende manieren die mindset te veranderen, want veel van die mensen zitten al 20 of 30 jaar in de uitkering. Ze zien de*

uitkering letterlijk als salaris. We proberen nu de mensen, ongeveer 650, volledig te laten uitstromen. Als ik kijk naar de rest van de uitkeringsgerechtigden, die kunnen wel werken maar doen dat vaak niet". Een andere respondent stelt hierover: (...) Want die mensen hebben dus vaak 10 jaar niks gedaan en ook niet gevoeld hoe het is om die wekker te zetten. Om verantwoordelijk te zijn voor iets anders dan hun kind of gewoon iets anders buiten je comfortzone. Dat je dan niet gelijk wordt gestraft in je basisinkomen, ik denk dat dat echt een belangrijke voorwaarde is". Weer een andere respondent geeft een vergelijkbaar antwoord: "Het zijn wel doeners, maar geen mensen die gewend zijn om binnen een bepaald leerproces iets te ontwikkelen. En uhm, daar gaat het bijvoorbeeld al fout. Als je je inschrijft bij de Kamer van Koophandel moet je na drie maanden je eerste aangifte BTW doen en dat stelt helemaal niet zoveel voor. Dat doe je met je Digicode, alleen als je het na 3 maanden niet invult dan heb je al een boete van 65 euro te pakken. Daar doen we eigenlijk niks mee. (...) Vaak is het de angst van het onbekende. Ze zijn niet gewend om ermee om te gaan en dan moet je ze aan de hand nemen. (...) Het moet heel elementair, hoe schrijf ik een offerte en beheers ik de taal. Dat soort dingen moet je in de praktijk met elkaar testen".

4.7 Beschouwing onderzoeksresultaten interviews

In de voorgaande paragrafen van dit hoofdstuk is ingegaan op de meningen van de verschillende respondenten over de onafhankelijke variabelen "platform- en deeleconomie" en "uitkeringsbeleid van de gemeente Rotterdam". Deze meningen zijn onderzocht aan de hand van de dimensies opvatting, toepassing, invloed en herkenbaarheid. Om een conclusie te kunnen trekken uit de verschillende meningen, wordt in deze paragraaf ingegaan op zowel overeenkomende antwoordpatronen als verschillen in de gegeven antwoorden.

Een opvallende conclusie die kan worden getrokken uit de gegeven meningen over de herkenbaarheid en toepassing van de platform- en deeleconomie, is dat de mate waarin de respondenten het fenomeen platform- en deeleconomie kennen overeenkomt, met de mate waarin zij het toepassen in hun werk. Het fenomeen is redelijk onbekend onder de respondenten en ze passen het niet of nauwelijks toe in hun dagelijks werk. Ze weten voorbeelden te geven van zowel de betekenis platform- en deeleconomie, als van de manieren hoe zij het toepassen in hun werk. Echter speelt het geen grote rol. Als wordt gevraagd naar de opvattingen van de respondenten over de platform- en deeleconomie, wordt over het algemeen positief gereageerd, maar zijn er ook negatieve geluiden. Het zou lastig zijn voor de uitkeringsgerechtigden om er gebruik van te maken, omdat beleid van de gemeente Rotterdam toch vaak een paar stappen achter loopt, waardoor ze niet adequaat kunnen inspelen op nieuwe economische ontwikkelingen. Een verklaring voor deze verdeelde meningen over de platform- en deeleconomie onder de professionals van de gemeente Rotterdam, zou kunnen

zijn dat het deel van de respondenten dat veel werkt met de platform- en deeleconomie er positief tegenover staat. Zij zien de kansen en mogelijkheden ervan voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt in hun dagelijkse werkzaamheden. Deze kansen van de platform- en deeleconomie liggen, volgens de respondenten, met name bij de veilige opstap die het biedt naar een baan en het feit dat een uitkeringsgerechtigde werk kan stapelen. Ook de verantwoordelijkheid die een uitkeringsgerechtigde krijgt bij het omgaan met geld/loon vanuit werk is een kans. Wat betreft de bedreigingen binnen de platform- en deeleconomie, liggen die volgens de respondenten met name bij de onzekerheid van het inkomen. Een veelal terugkomende verklaring hiervoor onder de respondenten, is dat de schommelingen in het inkomen meer onzekerheid biedt dan het 'vaste' inkomen uit een bijstandsuitkering. Tevens zou 'werken' op zichzelf al een uitdaging zijn voor uitkeringsgerechtigden. Zij hebben stevige begeleiding nodig en dat zou volgens de respondenten niet geboden kunnen worden binnen de platform- en deeleconomie.

Een andere conclusie die kan worden getrokken uit de antwoorden van de respondenten is dat zij het uitkerings- en re-integratiebeleid van de gemeente Rotterdam in grote lijnen kennen, maar het niet het fijne ervan te weten en daarom ook niet duidelijk kunnen aangeven wat de kansen of bedreigingen zijn binnen het uitkeringsbeleid. Waarschijnlijk komt dit voort uit het feit dat het grootste gedeelte respondenten niet in de uitvoering zit en het beleid niet direct hoeft toe te passen in het werk. Echter hebben de respondenten wel ideeën over wat de kansen zouden kunnen zijn binnen het beleid. Mocht het beleid aangepast worden, dan moet het eenvoudiger voor uitkeringsgerechtigden worden gemaakt om te werken via platformen. Ook zou het stapelen van banen moeten worden ondersteund, door de regels van inkomstenverrekeningen te versoepelen. De bedreiging die het uitkeringsbeleid met zich meebrengt volgens de respondenten is de lastige standaardisering van het beleid. Het beleid is niet toegespitst op individuele 'gevallen', maar op een geheel van personen dat een uitkering ontvangt. Een deel van de respondenten geeft daarbij aan dat zij wel willen kijken naar de behoeftes van het individu, maar dat dit door het beleid ingeperkt wordt.

Een laatste opvallende overeenkomstigheid in de antwoorden van de respondenten, is dat zij communicatie met de uitkeringsgerechtigde erg belangrijk vinden. Er wordt meermaals geantwoord dat er momenteel niet voldoende geluisterd wordt naar de behoeftes van de uitkeringsgerechtigde, waardoor het beleid niet voldoende aansluit op de vraag. De onderwerpen 'duidelijk communiceren met de uitkeringsgerechtigden' en het 'faciliteren van de vraag' kwam zowel terug bij de antwoorden over de platform- en deeleconomie, alsmede het uitkerings- en re-integratiebeleid van de gemeente Rotterdam.

5 Onderzoekresultaten vignetstudie

In dit hoofdstuk worden de onderzoekresultaten van de uitgevoerde vignetstudie gepresenteerd. De vignetten zijn in een tabel uitgewerkt en per vignet wordt aangegeven welke keuzen de respondenten hebben gemaakt. De paragrafen zijn verdeeld per vignet. Tevens wordt de beargumentering van de keuzes meegenomen in de presentatie van de resultaten en gekoppeld aan de theorie uit hoofdstuk twee, dit staat weergegeven in de subparagrafen.

5.1 Bijverdienen via Marktplaats

Het eerste vignet gaat over een vrouw van 50 jaar. Ze heet Coby en zit al meer dan 10 jaar in de uitkering. Coby is door de vele problemen waar ze mee te maken heeft gehad in haar verleden nu niet in staat om te werken. Ze moet echter wel verplicht volgens de gemeente Rotterdam deelnemen aan de zogeheten tegenprestatie. Coby heeft zelfstandig een vrijwilligersbaantje gevonden als receptioniste bij een buurthuis. Op het werk heeft ze het naar haar zin en kan voor 12 uur in de week aan de slag als receptioniste bij het buurthuis. Thuis heeft Coby geen computer, maar ze kan tijdens haar werk soms even op het internet kijken. Coby raakt geïnteresseerd in sites zoals Marktplaats.nl, Tweedehands.nl en de verkooppagina's op Facebook. Ze spaart dierenplaatjes in albums en zet deze te koop op Marktplaats. Deze plaatjes hebben gretig aftrek en Coby merkt dat het zo goed loopt dat ze er een zakcentje van bij kan verdienen.

In de eerste situatie wordt beschreven dat Coby niet van plan is om door te geven aan haar klantmanager dat ze geld verdient met het verkopen van de dierenalbums via Marktplaats. Er wordt gevraagd aan de respondenten hoe zij met de situatie omgaan. De respondenten hebben verschillende antwoorden gegeven op de vraag bij situatie één. Er werd echter merendeels gekozen voor optie B en E. De toelichting bij de keuze voor E kwam veelal overeen. Er werd door de respondenten aangegeven dat zij 'de situatie positief zouden benaderen, juist een talent om via internet inkomsten te genereren (...)'. Ook werd gesteld dat 'het gesprek aangaan' er belangrijk is. Er is vier keer voor optie B gekozen en vier keer voor optie E, de rest was verdeeld tussen A of C. Geen enkele keer werd optie D gekozen. De respondenten gaven aan dat zij met de keuze voor E in ieder geval wilden benadrukken om het gesprek aan te gaan met een positieve insteek, juist om het ondernemerschap van Coby positief te benaderen.

In de tweede situatie merkt Coby op inmiddels dat ze flink wat geld kan verdienen met de verkoop van dierenalbums via Marktplaats, dus ze gaat wat grotere dingen verkopen. Een van haar andere hobby's is het schilderen van stillevenen, dus gaat Coby naar aanleiding van

de goede verkoop op Marktplaats nu eigengemaakte schilderijen verkopen voor een groot bedrag. In deze situatie is bijna unaniem voor C gekozen, waar de respondent kiest voor het antwoord waarbij de mogelijkheden worden bekeken of Coby haar geld kan gaan verdienen met het werken in een Galerij, zodat ze niet meer afhankelijk is van een uitkering. Ook bij deze situatie werd vaker aangegeven dat in gesprek gaan met de klant belangrijk is en tevens aangegeven wat haar opties zijn, maar ook wat de risico's zijn.

In de derde situatie heeft Coby het niet meer echt naar haar zin bij het buurthuis en weigert nog te gaan. Ze richt zich veel liever op de verkoop via Marktplaats, want daar wordt ze naar eigen zeggen gelukkiger van. Ze heeft zelfs de ambitie om haar werk ervan te maken. Ook in deze situatie werd naar de mening van de respondent gevraagd en hoe zij zouden reageren in deze situatie. Bij deze situatie zijn verschillende antwoorden gegeven, er is sprake van een grote spreiding in de antwoorden. Er werd bij deze situatie aangegeven door merendeel van de respondenten dat zij niet goed konden kiezen en het liefste en combinatieantwoord wilden geven, of antwoord E (anders, namelijk...) waarbij ze toelichting kunnen geven. De toelichting was tevens uiteenlopend. Een respondent wil een gesprek aangaan met Coby om op die manier een slechte situatie te voorkomen. Weer een andere respondent wil samen op onderzoek uit om te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn. Antwoord B was tevens viermaal gekozen, hier geeft de respondent aan te denken dat het een goed idee is, want mevrouw heeft hiermee uitzicht op inkomsten en kan wellicht door haar werkzaamheden (deels) de uitkering verlaten.

In de vierde situatie verdient Coby inmiddels veel geld met het verkopen van dierenalbums via internet. Coby is gestopt met het leveren van een tegenprestatie bij de gemeente Rotterdam, omdat ze aan het solliciteren is bij galleries. Ze vindt een tijdelijk baantje bij een galerie in de buurt. Na een tijdje komt ze er toch achter dat het moeilijk voor haar is om een baan te hebben, ze krijgt weer last van haar knie en psychische problemen. Ze wil weer aanspraak maken op een uitkering. Een overgroot deel van de respondenten kiest voor antwoord C, waarbij ze proberen met behulp van hulpverlening Coby aan het werk te houden en ervoor te zorgen dat zij niet terug de uitkering in gaat. Bij de toelichting van de antwoorden werd aangegeven dat het gesprek aangaan met de klant belangrijk is en dat deze situatie beter te voorkomen dient te worden dan te genezen. Ook wordt bij antwoord E een extra toelichting gegeven dat er eerst een fysieke en psychische diagnose zal moeten worden uitgevoerd, voordat het gesprek kan worden aangegaan met Coby. Geen van de respondenten geeft aan dat ze "gewoon" weer aanspraak kan maken op het krijgen van een uitkering, of dat ze moet stoppen met de verkoop via Marktplaats.

Vignet 1 – Vrouw, 50 jaar met uitkering, werkt bij een buurthuis en heeft ‘bijbaantje’ gevonden door spullen te verkopen via internet	Totaal
<p>Vignet 1 – Situatie 1</p> <p><i>Mevrouw verdient geld met haar bijbaantje, verkopen via Marktplaats, maar is niet van plan dit te delen met de klantmanager</i></p>	<p>A: Situatie laten rusten 2</p> <p>B: Confronteren met bijverdiensten 4</p> <p>C: Bijverdienen geen probleem 1</p> <p>D: Regels overtreden, dus sanctie 0</p> <p>E: Anders, nl... 4</p> <p>Vignetstudie niet ingevuld 3</p>
<p>Vignet 1 – Situatie 2</p> <p><i>Mevrouw merkt dat de verkoop van spullen via Martplaats lucratief is, dus heeft de verkoop uitgebreid</i></p>	<p>A: Op gesprek laten komen 0</p> <p>B: Mevrouw haar gang laten gaan 0</p> <p>C: Werkmogelijkheden bekijken 9</p> <p>D: Regels overtreden, dus sanctie 0</p> <p>E – Anders, nl... 2</p> <p>Vignetstudie niet ingevuld 3</p>
<p>Vignet 1 – Situatie 3</p> <p><i>Mevrouw vindt het leuk om spullen te verkopen via Marktplaats en heeft de ambitie om er haar baan van te maken</i></p>	<p>A: Ze overtreedt de regels 1</p> <p>B: Goed idee, mogelijkheid tot werk 3</p> <p>C: Bellen met het buurthuis 2</p> <p>D: Helpen met businessplan 2</p> <p>E: Anders, nl... 3</p> <p>Vignetstudie niet ingevuld 3</p>
<p>Vignet 1 – Situatie 4</p> <p><i>Mevrouw verkoopt nog steeds via Marktplaats, gaat ook weer aan het werk, maar stopt even later, omdat het niet meer lukt door fysieke en mentale problemen</i></p>	<p>A: Nagaan aanmerking uitkering 0</p> <p>B: Uitnodigen op gesprek 1</p> <p>C: Proberen haar baan te laten behouden door hulpverlening 7</p> <p>D: Aangeven om te stoppen met MP 0</p> <p>E: Anders, nl... 3</p> <p>Vignetstudie niet ingevuld 3</p>

5.1.1 Positief het gesprek aangaan

Opvallend bij het vignet van Coby is dat de respondenten zich aan de regels houden van de Participatiewet, maar wel het gesprek op een positieve manier willen aangaan, om het ondernemerschap van Coby te stimuleren. Dit past in de theorie van Koning (2016) dat aangeeft dat het een normatieve afweging is van de gemeente, waarbij een onderscheid gemaakt moeten worden tussen enerzijds plichten en anderzijds het recht op participatie. De plicht van Coby is om haar bijverdiensten te melden en anderzijds moet zij door de gemeente gestimuleerd worden om aan het werk te gaan. Datzelfde geldt voor de tweede situatie, waarbij de respondenten in gesprek met mevrouw gaan om haar werkmogelijkheden te bekijken. Dit sluit aan bij de verantwoordelijkheid van de overheid om te voorzien inkomensvoorziening van Coby, maar ook de begeleiding naar werk te weten de doelmatigheid. Mocht een kans voorbijkomen dat Coby aan de slag kan gaan, ook al is het met een klusje dan moet dit met beiden handen worden aangepakt.

Diezelfde conclusie kan tevens getrokken worden uit situatie 3 en 4 van het eerste vignet, hierbij neigen de respondenten het meest naar het behouden van de baan van mevrouw met de juiste begeleiding. Hier zit volgens de respondenten dan ook de meeste kans, namelijk bij goede begeleiding en heldere kaders geven. Uitleggen wat de regels zijn, maar ook de mogelijkheden van een opstap naar een baan toelichten. Dit geeft volgens de theorie van Knäbe en Ratzel (2010) tevens een beter vooruitzicht voor Coby. Zij zal de toekomst rooskleuriger inzien, want zij vertrouwt weer op zichzelf en de competenties waar zij over beschikt. Dit zorgt ervoor dat mensen langer werkzaam blijven en niet terugvallen in een uitkering. Een enkele respondent gaf aan bij het eerste vignet dat mevrouw bestraft zal worden voor de extra inkomsten die zij heeft gegenereerd. Mits zij deze doorgeeft in het vervolg, zullen de respondenten zich in deze situatie inzetten en is het bijklussen een kans op een 'vaste' baan of een opstap naar het maken van meer uren.

5.1.2 Terugval in oud patroon

Wat op te maken is uit de reacties van de respondenten op het eerste vignet is de voorzichtigheid. Wat een probleem is bij uitkeringsgerechtigden die een langere tijd een uitkering hebben ontvangen is de kans van terugval. Coby probeert in de laatste situatie, waarbij ze mentale en fysieke problemen krijgt, weer aanspraak te maken op een uitkering. De meeste respondenten geven aan dat ze in deze situatie Coby zoveel mogelijk proberen te helpen en ervoor te zorgen dat ze niet terugvalt in een uitkering. Dit is een veelvoorkomend probleem, de stap voor langdurig uitkeringsgerechtigden naar de arbeidsmarkt is veelal te groot. Dit ligt volgens F. Dekker (2018) wordt de platform- en deeleconomie vooral omgeven door een hoge mate van onzekerheid. Deze onzekerheid is terug te vinden in de wisselende inkomsten en juridische onzekerheid rondom werknemersverzekeringen. Een uitkering geeft

een bepaalde mate van zekerheid aan bijstandsontvangers. Dit onderkennen de respondenten, echter proberen zij het te voorkomen door zoveel mogelijk (preventieve) hulp te bieden.

5.2 Bijklussen met SnappCar

Het tweede vignet gaat over een uitkeringsgerechtigde man van 35 jaar, genaamd Boy. Hij is zeer laaggeschoold. Hij heeft in het verleden alleen zijn middelbare school afgemaakt en is ooit begonnen aan een MBO-niveau 2 opleiding, maar heeft deze door concentratieproblemen nooit af kunnen maken. Boy heeft wel een rijbewijs en houdt erg van auto rijden. Meneer heeft reeds 7 jaar een uitkering van de gemeente Rotterdam.

In de eerste situatie staat beschreven dat de klant gek is op autorijden. Een tijd geleden, voordat hij in de uitkering kwam, kon hij een auto voor een mooie prijs op de kop tikken. Zijn auto viel onder zijn meetellende vermogen, maar hij hoefde de auto niet te verkopen van de gemeente. Boy vraagt nu bijzondere bijstand aan voor de renovatie van zijn auto. De respondenten werd wederom gevraagd hoe zij met deze situatie zouden omgaan. Het merendeel kiest voor antwoord A, waarbij een bijzondere bijstand niet wordt toegekend voor de renovatie van een auto. Er wordt 3 keer gekozen voor antwoord E, de toelichting hierbij is de bereidheid van de respondent om het bijstandsbedrag toe te kennen, maar tegelijkertijd een gesprek te hebben over de arbeidskansen met het hebben van eigen vervoer. Een andere toelichting is dat dit een situatie is waarbij de arbeidskansen besproken worden en aan de hand daarvan besloten wordt of bijzondere bijstand wordt toegekend of niet.

In de tweede situatie is de auto inmiddels gemaakt door een goede vriend van Boy. Deze vriend attendeert hem erop dat een andere klant van hem slecht ter been is en een chauffeur zoekt. Boy heeft hier wel oren naar en biedt zichzelf aan als de persoonlijke chauffeur van de klant van zijn goede vriend. Zo gezegd zo gedaan, Boy rijdt de klant elke woensdag op en neer naar diens werk. Hij krijgt hier een leuk bedrag voor. De respondenten hebben verschillende antwoorden gegeven, verspreid over antwoord A, B en E. Opvallend is dat er geen keuzes gemaakt worden om sancties uit te delen, het wordt juist als een kans gezien. Echter wordt in de toelichting bij een van de antwoorden wel aangegeven dat eerst wordt gekeken wat de arbeidskansen zijn op dit gebied en of het een inkomstenbron is. Mocht dit het geval zijn dan kan er actie op worden ingezet, want het zou een stap naar een 'vaste' baan kunnen zijn. Als er blijkt dat te veel is verdiend dan wordt alsnog een sanctie opgelegd, want regels zijn regels.

In de derde situatie krijgt Boy steeds meer klanten die door hem gereden willen worden. Hij twijfelt of dit niet in strijd is met het ontvangen van een uitkering. Deze situatie werd door de respondenten op verschillende manieren geïnterpreteerd, waarbij ook meerdere redenen werden genoemd waarom gekozen is voor antwoord E. Het is volgens een van de

respondenten een kans, mits het via een *jobhunter* loopt en er een soortgelijke 'witte' variant van het werk wordt gevonden voor Boy. Ook de mogelijkheden voor 'deeltijdondernemerschap' worden in de toelichting voor keuze E gegeven. Er moet opgepast worden voor concurrentievervalsing in de markt qua prijsstelling. Ook begeleiding door het 'Regionaal Bureau Zelfstandigen' wordt meerdere malen genoemd.

In vierde situatie heeft Boy na een tijdje besloten om zijn auto aan te melden bij 'SnappCar'. Dat is een platform voor autobezitters die hun auto willen delen met andere mensen. Hiermee verdienen ze geld en het is beter voor het milieu, aldus SnappCar. Boy denkt dat hij hiermee een goede stap in de richting kan zetten met het ondernemen en verdienen van geld. Zo hoeft hij toch niet meer afhankelijk te zijn van een uitkering. De respondenten hebben merendeels gekozen voor optie B, waarbij Boy volledig kan uitstromen uit de uitkering, mocht het lukken met zelfstandig werk via SnappCar. De optie om gedeeltelijk te blijven werken naast een uitkering, wordt niet gekozen. De inkomsten kunnen volgens een respondent verrekend worden, maar de sollicitatieplicht moet tevens gehandhaafd blijven.

Vignet 2 – Man, 35 jaar, laaggeschoold met uitkering, heeft concentratieproblemen en daardoor nooit een opleiding afgemaakt. Hij is wel in het bezit van een rijbewijs.		Totaal
Vignet 2 – Situatie 1 <i>Meneer heeft een auto en wil voor de renovatie van de auto een eenmalige bijzondere bijstand uitbetaling aanvragen</i>	A: Uitbetaling niet toekennen	7
	B: Aangeven om auto te verkopen	0
	C: Bijzondere bijstand toekennen	0
	D: Hij is er zelf verantwoordelijk voor	1
	E: Anders, nl...	3
	Vignetstudie niet ingevuld	3
Vignet 2 – Situatie 2 <i>De auto van meneer is inmiddels gemaakt. Hij heeft via-via kunnen regelen dat hij nu de chauffeur is voor een gehandicapte man. Hier krijgt hij een bedrag voor</i>	A: Op gesprek laten komen	5
	B: Werkmogelijkheden bekijken	3
	C: Geen verdere actie ondernemen	0
	D: Regels overtreden, dus sanctie	0
	E: Anders, nl...	3
	Vignetstudie niet ingevuld	3
Vignet 2 – Situatie 3 <i>Meneer krijgt steeds meer aanbiedingen van andere mensen die tegen betaling gereden zouden willen worden. Hijzelf twijfelt hierover.</i>	A: Goed idee, diploma vereist	5
	B: Afwijzen, of werk of uitkering	0
	C: Collega's vragen om advies	0
	D: Meneer moet zelf beslissen	0
	E: Anders, nl...	6
	Vignetstudie niet ingevuld	3
Vignet 2 – Situatie 4 <i>Meneer heeft een tijd gereden voor allerlei klanten, hij wil zich nu aanmelden bij 'deelplatform voor auto's' SnappCar. Hij denkt hiermee een stap in de richting van ondernemer te zetten</i>	A: Goed idee, stimuleren	1
	B: Optie om volledig uit te stromen	8
	C: Slecht idee, niet betrouwbaar	0
	D: Positief advies, met behoud van uitkering	0
	E: Anders, nl...	2
	Vignetstudie niet ingevuld	3

5.2.1 Streng, doch rechtvaardig

Regels zijn regels, ook binnen het uitvoeren van de Participatiewet. Dit komt terug in de eerste situatie van vignet twee. Alle respondenten houden zich hier aan en vinden dat dit opgevolgd moet worden. In de tweede situatie wordt het chauffeurswerk van Boy gezien als kans, hierbij worden de regels van de Participatiewet wat losser genomen. Er wordt door een groot deel van de respondenten gekozen om in gesprek te gaan met Boy, om te kijken welke mogelijkheden er zijn om het werk uit te breiden en of het een legitieme inkomstenbron is. Mocht dit het geval zijn dan kan er actie op worden ingezet, want het zou een stap naar een 'vaste' baan kunnen zijn. Als er blijkt dat te veel is verdiend dan wordt alsnog een sanctie opgelegd, want regels zijn regels.

Volgens de theorie van Frenken (2016) moeten duidelijke regels worden opgesteld voor de precaire groep van laaggeschoolden en ZZP'ers/freelancers. Deze regels moeten onder andere gaan over de hoogte van de bijverdiensten, de belastingheffingen en de reguleringen van datadoorlatingen. Vaak is dit nog een grijs gebied, waar beleidsuitvoerders lastig hun vinger op kunnen leggen. Wat opvallend is bij de antwoorden van de respondenten is de voorzichtigheid waarmee ze akkoord gaan met de bijverdiensten, want ze zien een kans, maar het is nog veelal in strijd met de regels binnen de Participatiewet. Het ligt volledig aan de interpretatie van de beleidsuitvoerder hoe ze met bijverdiensten omgaan. In de situatie van Boy zien respondenten kansen op de arbeidsmarkt, maar willen ze deze wel koppelen aan 'deeltijdondernemerschap' van de gemeente Rotterdam, om de kans op zwart werken te voorkomen.

5.2.2 Optie voor volledig uitstromen

Mocht zich een kans voordoen om volledig uit te stromen, dan wordt hiervoor gekozen door de respondenten. In de laatste situatie van het vignet over Boy wordt geschetst dat hij aan de slag kan bij SnappCar. Dit wordt gestimuleerd door de respondenten als dit volledig uitstromen uit de uitkering betreft, niet als het náást de uitkering wordt uitgevoerd. Werken naast het hebben van een uitkering is een lastig vraagstuk binnen de overheid. Er zijn mogelijkheden, zoals de 'Flexensie' banen. Dit zijn echter onbetaalde banen, waar uitkeringsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt werkervaring op kunnen doen in een reguliere werkomgeving, waar zij kunnen wennen en later kunnen uitstromen naar betaalde arbeid. Het is niet verplicht, maar uitkeringsgerechtigden mogen zich hiervoor aanmelden als zij geïnteresseerd zijn (Geers, 2017).

De klassieke vorm, uitstromen naar betaalde arbeid, is nog steeds de meest gekozen optie door de respondenten. Verrekenen van inkomsten schijnt veelal nog lastig te zijn en belastingtechnisch ingewikkeld. De respondenten geven aan dat dit een brug te ver is voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt en dat duidelijke begeleiding

hierin nog steeds het belangrijkste is, omdat met het überhaupt uitvoeren van werk al zoveel op de uitkeringsgerechtigden afkomt.

5.3 Parttime werken voor Deliveroo

Het derde vignet betreft Karel, een man van 48 jaar, uitkeringsgerechtigde. Hij heeft nooit een opleiding afgemaakt, hij is alleen ooit een opleiding tot bouwvakker begonnen. Door een knieblesure zit Karel al een lange tijd thuis. Hij heeft van de dokter gehoord dat het goed is voor hem om in beweging te blijven. Aangezien hij een langere tijd in de uitkering zit, gaat het ook niet beter met zijn knie. Hij zit vaak thuis en is hierdoor neerslachtig en zit niet goed in zijn vel.

In de eerste situatie heeft de klant op internet research zitten doen over hoe hij het beste in beweging kan blijven. Hij stuit op een bedrijf, genaamd Deliveroo, waar hij veel kan fietsen én hierbij geld kan verdienen. Hij zou voor Deliveroo besteld eten moeten ophalen bij een restaurant, waarna hij het aflevert bij klant. Hij heeft alleen zijn eigen fiets nodig en kan voor de rest gewoon op zijn eigen tempo gebruik maken van de opdrachten die Deliveroo aanbiedt. Het idee wordt door de respondenten gestimuleerd, maar er wordt ook 5 maal gekozen voor antwoord E, waarbij de toelichting is dat eerst een arbeidsovereenkomst overlegd moet worden en de inkomsten moeten worden opgegeven bij afdeling Inkomen van de gemeente Rotterdam. Er wordt ook aangegeven dat de uitkering direct wordt stopgezet als meneer bij Deliveroo aan de slag gaat. Het kan een win-win situatie zijn, volgens een respondent, om in beweging te blijven en geld te verdienen. De regels rondom inkomsten verkrijgen naast een uitkering blijven echter wel van toepassing.

In de tweede situatie wil Karel graag zijn uitkering behouden, maar ook aan het werk gaan voor Deliveroo. Hij zit in een dilemma. Met het werken voor Deliveroo zou hij te weinig gaan verdienen en krijgt hij geen werknemersverzekeringen. Hij biedt Deliveroo aan om als vrijwilliger voor ze te gaan werken en hij geeft aan bij de gemeente dat hij op deze manier een tegenprestatie kan gaan leveren. In deze situatie zijn de respondenten over het algemeen vrij eensgezind en kiezen ze voor optie A, waar het idee wordt afgewezen. Werken voor Deliveroo zou niet passen als vrijwilligerswerk, of als tegenprestatie want het is een bedrijf gericht op winst maken. De toelichting die bij deze situatie werd gegeven was onder andere dat het arbeidsmarktverdringing is en niet is toegestaan. Hij moet namelijk beschikbaar blijven om bij andere werkplekken aan de slag te gaan. Er wordt door meerdere respondenten aangegeven dat zij contact op zouden nemen met Deliveroo.

In de derde situatie heeft Karel begrepen dat het werken bij Deliveroo niet door kan gaan en nu zit hij weer thuis. Op een dag krijgt Karel een belletje van een oude vriend en oud-collega uit de bouw. Hij kan Karel geen baan aanbieden, want Karel heeft geen startkwalificatie. De oud-collega kan er wel voor zorgen dat Karel bij de lokale werkplaats

houten fotolijstjes in elkaar kan zetten. Karel weet niet zo goed of dit mag van de gemeente. Een merendeel van de respondenten geeft aan dat het mag, maar dat Karel op de hoogte moet worden gebracht van zijn verplichtingen en als het verdiende bedrag te hoog is, dit wordt afgetrokken van zijn uitkering. Het wordt ook gezien als kans, waarbij een respondent aangeeft om samen met Karel naar de mogelijkheden te kijken om de werkzaamheden uit te breiden. Een ander respondent geeft aan toestemming te geven, mits er uitzicht is op een betaalde baan.

Vignet 3 – Man, 48 jaar, oud-bouwvakker met uitkering, neerslachtig karakter door langdurige knieblesure. Tot nu toe niet in staat gebleken om werk uit te voeren		Totaal
Vignet 3 – Situatie 1 <i>Meneer wil in beweging blijven en heeft besloten om te gaan fietsen. Zodoende komt hij komt op 'food-delivery' platform Deliveroo en bekijkt de opties om hier aan de slag te gaan</i>	A: Idee stimuleren B: Uitkering stopzetten als meneer bij Deliveroo aan de slag wil gaan C: Klant verbieden, uitleg waarom D: Goed voor beweging klant E: Anders, nl... Vignetstudie niet ingevuld	4 1 0 1 5 3
Vignet 3 – Situatie 2 <i>Meneer wil graag aan de slag gaan bij Deliveroo, maar ook zijn uitkering behouden. Hij meldt zich aan als vrijwilliger en meldt het als vorm van 'tegenprestatie'</i>	A: Afwijzen, Deliveroo is geen bedrijf dat kan dienen voor tegenprestatie B: Niet stimuleren, niet toegestaan C: Het is een kans, aanmoedigen D: Niet voor Deliveroo, maar tip geven om andere baan te zoeken E: Anders, nl... Vignetstudie niet ingevuld	5 1 2 0 3 3
Vignet 3 – Situatie 3 <i>Voor meneer is werken bij Deliveroo geen optie meer. Hij kan via een vriend aan de slag bij de lokale werkplaats om fotolijstjes in elkaar te zetten</i>	A: Mag, maar wijzen op regels B: Een uitgelezen kans, stimuleren C: Verdringing van werk, afwijzen D: Kans, kan leiden tot werkritme E: Anders, nl... Vignetstudie niet ingevuld	5 2 0 2 2 3

5.3.1 Stimuleren van eigen initiatief

Eigen initiatief is belangrijk volgens de respondenten. In hun antwoorden is terug te zien dat eigen ideeën en initiatieven van Karel worden gestimuleerd. Uit de theorie van Witte (1999) blijkt dat werkloosheid negatieve effecten kan hebben op het welzijn van mensen. Dit speelt een grote rol in de situatie van Karel, aangezien hij reeds jaren in de uitkering zit, een blessure heeft en hierdoor neerslachtig is. Hij vindt echter op eigen kracht werk dat bij hem past. Dat wordt gestimuleerd door de respondenten, zij zien een kans voor Karel om weer aan de slag te gaan. Dat antwoord is regelmatig teruggekomen, namelijk een uitkeringsgerechtigde die zelf kan kiezen wat hij of zij leuk vindt om te doen, zonder dat dit door de gemeente wordt opgelegd. Ook hier gelden de regels van de Participatiewet, werken voor Deliveroo zou niet passen als vrijwilligerswerk, of als tegenprestatie want het is een bedrijf gericht op winst maken. Arbeidsmarktverdringing is niet toegestaan en Karel moet beschikbaar blijven om bij andere werkplekken aan de slag te gaan.

5.3.2 Deliveroo geen opstap naar werk

Werken voor Deliveroo zou Karel veel vrijheid bieden en autonomie in zijn werk. Hij bepaalt zijn eigen uren en deelt het zelf in. In het rapport van IBO (2015) wordt geschetst dat de voornaamste voordelen van het werken via een platform de flexibiliteit is, de mogelijkheid voor zelfontplooiing en -ontwikkeling, de autonomie in het werken en het verkrijgen van een aanvullend inkomen. Werken in de platform- en deeleconomie kan namelijk goed voorzien in een toegenomen behoefte aan autonomie (vergelijk IBO, 2015). De respondenten geven aan dat werken bij Deliveroo een win-win situatie zou kunnen zijn. Buiten bewegen en tegelijkertijd geld verdienen. Het is een lage opstap naar een werk, maar geen baan om Karel te laten uitstromen, want ook hier wordt aangegeven dat de regels van de Participatiewet gelden en er rekening gehouden moet worden met eventuele bijverdiensten. Karel moet op de hoogte worden gebracht van zijn verplichtingen en als het verdiende bedrag te hoog is wordt dit afgetrokken van zijn uitkering. Deliveroo wordt op zichzelf niet gezien als opstap naar een vaste baan of als mogelijkheid om uit de uitkering te stromen, maar het kan wel Karels vertrouwen in zichzelf vergroten en zijn gezondheid verbeteren.

5.4 Kappersklusjes in familiekring

Het vierde vignet gaat over een alleenstaande moeder, Priscilla, die al een aantal jaar in de uitkering zit. Ze heeft een zoontje van 4, dat binnenkort 5 wordt. Dit betekent dat ze weer zal moeten solliciteren, want ze is dan niet meer ontheven van de sollicitatieplicht vanuit de gemeente. Priscilla heeft voordat ze zwanger werd van haar zoontje een korte opleiding gehad tot kapster.

In de eerste situatie wordt beschreven dat Priscilla in de avonden haar vrienden en familie mag knippen. Haar familie en vrienden zijn heel blij met het resultaat dus het loopt goed voor Priscilla. Ze is van plan om aan het einde van het jaar, als haar zoontje 5 geworden is, te solliciteren bij kapperszaken. In de tussentijd komt de gemeente erachter dat ze al die tijd haar familie en vrienden heeft geknipt. Ze heeft het naar eigen zeggen gedaan om te oefenen en hierbij beter naar voren te komen tijdens de sollicitaties die ze binnenkort heeft. De respondenten reageren verdeeld op de situatie. Eén respondent geeft aan actie te ondernemen, een andere geeft aan een sanctie en een boete op te leggen. Vier respondenten geven aan dat het prima is dat mevrouw dit doet, maar zij dit wel moet kunnen verantwoorden als de gemeente ernaar vraagt naar aanleiding van de controle. Bij optie E wordt als toelichting gegeven dat een respondent in gesprek zou gaan met Priscilla om tegen betaling haar werkzaamheden uit te gaan breiden. Een andere respondent geeft aan dat het lastig in deze situatie om te bepalen of zij daadwerkelijk geld heeft verdiend met deze werkzaamheden.

In de tweede situatie heeft Priscilla van de gemeente begrepen dat het niet meer mogelijk is om haar knipbeurten voort te zetten in familiekring. Ze snapt het wel, maar ze zou niet helemaal willen stoppen. Een andere reden is dat ze ook niet kán stoppen, want ze komt niet goed uit maandelijks qua inkomsten voor haar en haar zoontje. Nu heeft ze begrepen dat ze in combinatie met haar uitkering een onderneming kan starten, met de hulp van de gemeente. Dit vindt ze een goed idee, want dan kan ze blijven knippen en voor zichzelf gaan werken. Acht respondenten geven aan dat dit een goed initiatief is en dat zij haar zullen steunen bij het opstarten van een eigen onderneming. Ook in deze situatie wordt door een groot deel van de respondenten aangegeven dat zij haar zouden aanmelden bij Regionaal Bureau Zelfstandigen voor ondersteuning.

In de derde situatie is Priscilla's zoontje inmiddels 5 geworden, dit betekent dat ze niet meer ontheven is van een sollicitatieverplichting en dat zij nu echt aan de slag moet. Het worden van kapster heeft ze tijdelijk uit haar hoofd gezet, want dat kost teveel tijd. Ze wil graag schoonmaken en sluit zich aan bij het Project On The Job van de Gemeente Rotterdam. Dit betekent dat ze geen baan van 28 uur zal moeten zoeken, maar dat ze klusjes kan doen bij senioren thuis voor een aantal uur per week. Vijf respondenten geven aan dat zij het zullen steunen, werk is namelijk gewoon werk en dat moet gestimuleerd worden. Echter, gaf een

respondent aan, moet er wel een reële kans zijn dat dit werkt in de praktijk. De respondenten die kozen voor antwoord D zijn tevens bekend met het fenomeen 'On The Job' van de gemeente Rotterdam. Een van de respondenten kende On The Job, maar zou hierbij wel goede begeleiding aanbevelen. In de toelichtingen bij de antwoorden kwam naar voren dat de respondenten On The Job wel kende, maar niet heel goed.

Vignet 4 – Alleenstaande moeder, heeft al een aantal jaar een uitkering en een zoontje van 4, die binnenkort 5 wordt, waardoor ze aan de sollicitatieverplichting zal moeten voldoen		Totaal
Vignet 4 – Situatie 1 <i>Mevrouw heeft vroeger een kappersopleiding gedaan en knipt vrienden en familie, terwijl ze een uitkering geniet. De gemeente is hier achter gekomen na controle</i>	A: N.a.v. uitkomst actie ondernemen	1
	B: Sanctie en boete opleggen	1
	C: Kans, uitzoeken mogelijkheden	1
	D: Prima, gemeente op de hoogte	4
	E: Anders, nl...	4
	Vignetstudie niet ingevuld	3
Vignet 4 – Situatie 2 <i>Mevrouw snapt dat ze haar knipbeurten in familiare kring niet meer voort kan zetten. Ze wil echter graag een eigen onderneming starten met knippen</i>	A: Optie afkeuren	1
	B: Andere alternatieven zoeken	2
	C: Goed initiatief, ondersteunen	8
	D: Traject voor ondernemers ken ik niet	0
	E: Anders, nl...	0
	Vignetstudie niet ingevuld	3
Vignet 4 – Situatie 3 <i>Het zoontje van mevrouw is 5 geworden, dus ze is ontheven van de sollicitatieplicht. Ze wil zich aansluiten bij On The Job, waar ze klusjes uit zal voeren in de zorg. Ze zal dan geen 'reguliere' baan uitvoeren</i>	A: Weigeren, mevrouw kan meer	2
	B: Stimuleren, werk is werk	5
	C: On The Job is verdringing van werk in de zorg	0
	D: On The Job is onbekend voor mij, wellicht een goede optie	3
	E: Anders, nl...	1
	Vignetstudie niet ingevuld	3

5.4.1 Van bijklussen naar eigen onderneming

Respondenten hebben in de situatie van Priscilla aangegeven haar te stimuleren met het kapperswerk dat zij doet. Hierbij is het echter wederom van belang dat zij haar extra inkomsten opgeeft, transparantie staat voorop. Een groot deel van de respondenten ziet de moeilijkheden die bij het hebben van een onderneming komen kijken, ook al is het zo klein als bij die van Priscilla. Het vergt veel doorzettingsvermogen en het is niet zo zeker als het krijgen van een uitkering. Het initiatief van Priscilla om te stoppen met het bijklussen en te starten met een kappersonderneming wordt door de respondenten omarmd. Platforms zijn zeer toegankelijk en laagdrempelig, dus hebben mensen die via platforms werken de mogelijkheid om extra inkomsten te genereren (Hall en Krueger, 2015). Zij zien een kans voor Priscilla en het grootste deel van de respondenten zou deze kans willen uitbreiden naar zelfstandig werk of een volledige baan. Er zal, zoals eerder genoemd, wel een reële kans moeten zijn dat Priscilla werkzaam kan blijven op 'de reguliere arbeidsmarkt'. De respondenten refereren veelal aan 'vaste uren' en 'vaste baan', omdat zij onderkennen dat onzekerheid in inkomsten, verzekeringen en het aantal 'uren' meespeelt in de uitstroom van een uitkeringsgerechtigde uit de uitkering. Volgens Kalleberg (2011) kunnen de opkomende platformen werk bieden, maar dit heeft meestal een tijdelijk of flexibel karakter. Werknemers met een tijdelijk dienstverband noemen flexibiliteit vaak in één adem met onzekerheid. Uitkeringsgerechtigden zullen eerder voor de zekerheid van een uitkering kiezen, dan voor de mogelijkheid van een flexibele baan.

5.4.2 Nadelen van ondernemerschap

Het feit dat Priscilla een kind heeft kan tevens een probleem opleveren. Volgens Myers en Sadaghiani (2010) past de flexibiliteit van de deeleconomie vooral bij jongere werknemers, omdat zij meer prioriteit geven aan autonomie en een balans in het werk en privéleven dan oudere generaties. In deze situatie hoort de uitkeringsgerechtigde niet per definitie bij de oudere generatie, maar is zij alleenstaande moeder waarvan veelal wordt aangenomen dat zij liever zekerheid hebben dan onzekerheid in hun inkomsten. Een ander nadeel is de verantwoordelijkheid die komt kijken bij het hebben van een onderneming, volgens de respondenten moeten de uitkeringsgerechtigden erg intensief worden begeleid om zelf te gaan ondernemen. Dit kost tijd en inzet vanaf de kant van de gemeente, maar vergt van de ondernemer ook veel inzet. Een respondent gaf daarbij aan dat de uitkeringsgerechtigden vaak ook niet voldoende verdienen met hun onderneming om volledig rond te komen.

5.5 Beschouwing onderzoeksresultaten vignetstudie

Om een helder overzicht te krijgen van de antwoorden, die bij het afnemen van de vignetstudie zijn gegeven, wordt in deze paragraaf ingegaan op de opvallende overeenkomsten of verschillen in de antwoordpatronen, de achtergrond hiervan en een eventuele verklaring hiervoor.

In het eerste vignet is een duidelijke overeenkomst te zien in de antwoordpatronen van situatie 2 en 4. De respondenten neigen bij de beantwoording van het vignet het minste naar het opleggen van sancties en het meeste naar het bekijken van werkmogelijkheden binnen de platform- en deeleconomie. Het is opvallend dat bij deze twee situaties, door het overgrote deel van de respondenten, wordt gekozen voor een antwoord dat werken via internet stimuleert. De respondenten blijken hier de mogelijkheid van een opstap naar een baan het belangrijkste te vinden en zien de platform- en deeleconomie als een kans. In situatie 1 en 3 is juist een verdeeldheid in het antwoordpatroon terug te vinden. Een reden hiervoor kan de functieopvatting van de respondent zijn. De ene respondent zal meer geneigd zijn naar het volgen van de regels van het uitkeringsbeleid en de andere respondent zoekt meer naar mazen in het beleid om Coby te stimuleren. Overeenkomstig is de stimulans van Coby en de hulp die aangeboden wordt door de respondenten in haar zoektocht naar werk, ook al is het via de platform- en deeleconomie.

Het tweede vignet geeft geen heldere overeenkomsten in antwoordpatronen van de respondenten. De respondenten hebben verschillende antwoorden gegeven, echter komt het onderwerp 'in gesprek gaan met de uitkeringsgerechtigde' steeds terug. Dit antwoord is tevens vaak gegeven bij optie E, waarbij de respondenten hun antwoord toelichtten. Het vignet van Boy is een grijs gebied, geven verschillende respondenten aan. Ze gaan voorzichtig akkoord met bijverdiensten, want ze zien een kans, maar het is nog veelal in strijd met de regels binnen de Participatiewet. Zoals eerder genoemd is de klassieke vorm van uitstromen naar betaalde arbeid, nog steeds de meest gekozen optie door de respondenten. Verrekenen van inkomsten schijnt veelal nog lastig te zijn en belastingtechnisch ingewikkeld. De respondenten geven aan dat dit een brug te ver is voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt en dat duidelijke begeleiding hierin nog steeds het belangrijkste is, omdat met het überhaupt uitvoeren van werk al zoveel op de uitkeringsgerechtigden afkomt.

Het derde vignet geeft aan dat de respondenten Karel stimuleren om aan het werk te gaan. Zijn eigen initiatief om aan de slag te gaan bij Deliveroo wordt toegejuicht. Echter wordt in de toelichting bij het antwoord door de respondenten duidelijk gemaakt dat zij voorzichtig zijn met platforms zoals Deliveroo. Het zou namelijk te weinig zekerheid bieden. Een andere overeenkomst in het antwoordpatroon van de respondenten is dat zij het werken via een

platform wel kansrijk zien als lage opstap, Karel doet namelijk wat hij leuk vindt, zonder dat dit door de gemeente wordt opgelegd. Ook hier blijft echter goede begeleiding van belang.

In het laatste vignet bevat drie situaties, waarbij in situatie 1 door de meeste respondenten is gekozen voor antwoord D, en E. Bij de toelichting van antwoord E werd opvallend veel gesproken over een kans om het kappersvak te beoefenen, maar dat het gevaar ligt in de onzekerheid van inkomsten. In de antwoorden van de respondenten kwam bij situatie 1 ook terug dat zij allen op de hoogte willen zijn van de situatie en op basis daarvan een vervolgstap willen zetten. In situatie 2 is het meest gekozen voor antwoord C, waarbij wederom het eigen initiatief van de uitkeringsgerechtigde wordt gestimuleerd en gezien als kans. Het is opvallend om te zien dat alle respondenten enthousiast zijn over de ondernemingszin van de uitkeringsgerechtigden in de vignetstudie. Ze willen het stimuleren en erover praten met de uitkeringsgerechtigden. Echter zien zij ook bedreigingen. Het zou niet voldoende zekerheid bieden en de kans op terugval is groot. Kleine stappen zetten, waarbij de professional nauw betrokken is in het proces, is volgens de respondenten een antwoord dat overall het meest gekozen is.

Een gedeelde conclusie die getrokken kan worden uit de verschillende situaties, is het feit dat transparantie belangrijk is. De respondenten verwachten dat de uitkeringsgerechtigden zich houden aan de regels van het beleid en de Participatiewet, ondanks het feit dat zij stimuleren dat de uitkeringsgerechtigde eigen initiatief toont. Zij verwachten dat de uitkeringsgerechtigde eerlijk en open is over de werkzaamheden, zodat de respondenten er consequenties aan kunnen verbinden. Een andere conclusie is dat initiatieven die via de platform- en deeleconomie worden uitgevoerd positief lijken, maar dat begeleiding en controle nodig blijft. De laatste conclusie die kan worden getrokken is dat klusjes uitkeringsgerechtigden helpen om weer aan de slag te gaan, maar dat de huidige norm nog steeds is dat bijbaantjes en klussen moeten kunnen worden uitgebreid en dat de uitkeringsgerechtigde hierna idealiter uitstroomt uit de uitkering.

6 Analyse

In de voorgaande hoofdstukken zijn de resultaten van het onderzoek, de interviews en vignetstudie, gepresenteerd. In de laatste paragrafen van hoofdstuk 4 en 5 is een beschouwing van de resultaten opgenomen. In dit hoofdstuk wordt het gedane onderzoek geanalyseerd en worden er enkele algemene lessen uit getrokken. In de eerste paragraaf worden de uitkomsten van de interviewantwoorden en vignetstudie over de platform- en deeleconomie geanalyseerd, wordt nagegaan op welke punten de antwoorden van de respondenten overeenkomen, op welke ze verschillen en wat daar de achtergrond van is. In de tweede paragraaf wordt dit gedaan over de uitkeringsgerechtigden. In paragraaf 6.3 over het uitkerings- en re-integratiebeleid. Paragraaf 6.4 richt zich op de kansen en bedreigingen en de laatste paragraaf bevat een alomvattende conclusie die getrokken kan worden uit de analyses, verbonden aan de theorie uit hoofdstuk 2.

6.1 Analyse platform- en deeleconomie

Opvallend is dat de beantwoording van de professionals veelvuldig overeenkomt. Hierdoor kan een duidelijk beeld worden geschetst van de meningen van de respondenten over de platform- en deeleconomie en welke kansen of bedreigingen deze bevat voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt. De professionals zijn redelijk onbekend met het fenomeen platform- en deeleconomie. Er wordt aangegeven dat zij er weleens van hebben gehoord, maar niet precies weten wat het inhoudt. De professionals die werken bij het WerkgeversServicePunt Rijnmond zijn het minst bekend met de platform- en deeleconomie, de beleidsmakers bij Werk en Inkomen het meest. Dit is in lijn met de verwachting, omdat het een relatief nieuw fenomeen is en er nog weinig binnen de wetenschappelijke theorie over te vinden is. Ook binnen de gemeente Rotterdam is weinig gecommuniceerd over de platform- en deeleconomie. Tot op heden, volgens de professionals, is het met name op strategisch en bestuurlijk niveau bekend, want de uitvoerende professionals geven aan er helemaal niet mee bezig te zijn in hun werk en het niet te kennen. Wat de professionals wel herkennen is een veranderende economie in het algemeen, dus niet specifiek gericht op de platform- en deeleconomie, maar een aantrekkende arbeidsmarkt door de goedlopende economie. Hierin herkennen zij dat er nieuwe vormen van werk ontstaan, zoals Deliveroo of SnappCar.

Deze nieuwe vormen van werk hebben volgens de respondenten niet direct invloed op de re-integratiemogelijkheden voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Laagopgeleide mensen die een uitkering hebben en een onderdeel zijn van de onderkant van de arbeidsmarkt, hebben volgens de professionals veelal niet de mogelijkheid

om te participeren op deze platformen. Ze hebben geen auto om te delen of geen huis om te verhuren. Opvallend uit de resultaten van de vignetstudie is dat de professionals echter aangeven dat de platform- en deeleconomie een lage opstap naar een werk kan zijn. De redenen die hiervoor zijn gegeven zijn uiteenlopend. De ene professional gaf aan dat het stapelen van klussen interessant kan zijn voor een uitkeringsgerechtigde, een andere gaf aan dat je via platform- en deelsites kan kiezen wat je leuk vindt om te doen en weer een andere professional gaf aan binnen de platform- en deeleconomie eigen keuzes gemaakt kunnen worden, met name op het gebied van hoeveel uur iemand werkt. Hier kan dus geconcludeerd worden dat de opvatting van de platform- en deeleconomie positief is, ondanks dat ze het niet goed kennen. Echter worden ook de negatieve kanten belicht, zoals eerder aangegeven wordt in de theorie gesteld dat werken via een platform- en deeleconomie kan leiden tot onzekerheid en inkomensschommelingen. Deze onzekerheid speelt een grote rol bij de professionals als zij de vraag krijgen of ze de eigen ondernemingen van de uitkeringsgerechtigden ondersteunen. Er wordt door de professionals voorzichtig positief gereageerd. Ze stimuleren de motivatie van de uitkeringsgerechtigde, maar zijn zeker sceptisch. De begeleiding van de uitkeringsgerechtigde moet zodanig zijn dat zij weten waar ze aan toe zijn en niet voor verrassingen komen te staan.

6.2 Analyse uitkeringsgerechtigden gemeente Rotterdam

De onderzochte professionals van de gemeente Rotterdam krijgen direct of indirect in hun werk te maken met uitkeringsgerechtigden, of zogeheten klanten. Dit klantenbestand bestaat volgens de professionals uit mensen die snel uitstromen, de 'high-potentials', mensen die langzamer uitstromen en meer begeleiding nodig hebben en uit de laatste categorie, de onderkant van de arbeidsmarkt. Dit is het uitkeringsbestand waar dit onderzoek zich op richt. Een eenduidig antwoord werd gegeven over de onderkant van de arbeidsmarkt. De professionals gebruiken deze term niet graag meer, maar ze erkennen dat nog een groot aantal uitkeringsgerechtigden aan 'de onderkant' zit. Vaak krijgen deze mensen al meer dan 10 jaar een uitkering, hebben veelal fysieke en/of mentale klachten, zijn laagopgeleid of hebben helemaal geen startkwalificaties. De professionals die werkzaam zijn bij het WerkgeversServicePunt Rijnmond gaven eenduidig aan dat het lastig is om deze groep aan een baan te krijgen. De andere onderzochte professionals gaven een soortgelijk antwoord, zowel bij de interviews als bij de vignetten. Eigen initiatief van deze groep wordt daarom zeer gestimuleerd, maar er wordt tevens voorzichtig omgesprongen met de groep aangezien vaak sprake is van terugval als de klant eenmaal is begonnen aan een baan. Een andere opvallende analyse in de resultaten is de overeenkomst in de mening over de vraag- en aanbodkloof op de arbeidsmarkt.

Werkgevers willen graag de 'high-potential' uitkeringsgerechtigden en niet de mensen die al jaren een uitkering ontvangen. Hierdoor roomt de bovenlaag steeds af en blijven de 'oude' uitkeringsgerechtigden vaak op dezelfde plek steken. De professionals onderkennen dat het een economisch probleem is, waar zij weinig aan kunnen veranderen in hun werk. Onenigheid in antwoorden ontstaat als de vraag wordt gesteld in hoeverre de uitkeringsgerechtigden in staat zijn om te werken. Sommige professionals geven aan dat daar bijna geen kans op is en dat deze groep nu eenmaal zo zal blijven. Andere professionals geven aan dat moet worden gezocht naar de potentie van deze groep, hoe klein deze ook is. In de beantwoording van de vragen bij zowel de interviews als de vignetstudie is te zien dat de platform- en deeleconomie wordt omarmd als het gaat om een oplossing om de potentie van de uitkeringsgerechtigden naar boven te halen.

6.3 Analyse uitkerings- en re-integratiebeleid

Het uitkerings- en re-integratiebeleid is het minst naar voren gekomen in de interviews en vignetstudie. Een opvallend element is dat het beleid verschillend wordt opgevat. Een deel van de professionals ziet 'mazen' in de Participatiewet, waarbinnen bijverdiend mag worden. Dit wordt dan ook gestimuleerd. Een ander deel ziet alleen de regels die gelden en bestraft een uitkeringsgerechtigde voor bijverdienen naast het ontvangen van een uitkering. Zoals het beleid nu is opgesteld, is het nog niet toegespitst op de platform- en deeleconomie, kan uit de antwoorden van de professionals worden gehaald. Het beleid zou nog te veel zich richten op de ouderwetse vormen van uitstroom naar werk, niet op het bijverdienen naast het krijgen van een uitkering. Tevens vindt een deel van de professionals dat de mogelijkheid om verschillende inkomsten te verrekenen met elkaar niet goed is opgenomen in het beleid. Dit zou volgens de professionals beter kunnen, omdat dan de opstap naar het uitvoeren van klussen of werken via de platform- en deeleconomie een stuk kleiner wordt.

6.4 Analyse kansen en bedreigingen re-integratiemogelijkheden

In het onderzoek is binnen de interviews direct gevraagd naar de kansen of bedreigingen die de platform- en deeleconomie met zich meebrengt voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Binnen de vignetstudie is hier indirect naar gevraagd, er zijn voorbeelden gegeven van het werken binnen de platform- en deeleconomie en keuzes voorgelegd aan de professionals hoe zij hierop zouden reageren. Er kwamen verschillende antwoorden naar voren, zowel binnen de interviews als de vignetstudie. Waar overeenkomsten zijn te vinden is binnen de overtuiging dat de platform- en deeleconomie een kans kan bieden, mits de randvoorwaarden duidelijk zijn geschept. Een uitkeringsgerechtigde moet weten waar hij of zij aan toe is en de onzekerheid moet worden weggenomen. Het biedt volgens de

professionals, in lijn met de theorie, wel veel vrijheid aan de uitkeringsgerechtigde. Dit wordt gestimuleerd. De bedreigingen zitten volgens de professionals met name in de een hoge mate van onzekerheid. Deze onzekerheid is terug te vinden in de wisselende inkomsten en juridische onzekerheid rondom werknemersverzekeringen. Een uitkering geeft een bepaalde mate van zekerheid aan bijstandsontvangers.

6.5 Eindanalyse

In dit hoofdstuk wordt een link gelegd tussen de resultaten van de interviews en vignetstudie. Om tot een heldere eindanalyse te komen, zal in deze paragraaf uiteen worden gezet wat de belangrijkste conclusies zijn uit hoofdstuk 4 en 5. Deze conclusies worden verbonden aan de theorie uit hoofdstuk 2.

De interviews en vignetstudie geven aan dat de platform- en deeleconomie een laagdrempelige mogelijkheid biedt voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt om aan het werk te gaan. Dit is voordelig voor uitkeringsgerechtigden die niet tot nauwelijks een startkwalificatie hebben, omdat zij over het algemeen lastiger meekomen op de reguliere arbeidsmarkt. Deze bevinding sluit aan bij de theorie van Hall en Krueger (2015) die stelt dat platforms zeer toegankelijk en laagdrempelig zijn. Een werknemer kan namelijk op eenvoudige wijze instappen en heeft meer mogelijkheden om inkomsten te genereren. Deze mogelijkheden nemen echter ook onzekerheid met zich mee. De respondenten geven aan dat ondernemerschap via de platform- en deeleconomie niet voldoende vastigheid en vertrouwen biedt aan uitkeringsgerechtigden. De onzekerheid van de platform- en deeleconomie wordt door meerdere theoretici onderkend, zoals Torenvlied en Brouwer (2004), die aangeven dat ondernemerschap via het uitvoeren van klussen dikwijls gelijk staat aan onzekerheid en instabiliteit. Ook Dekker (2018) stelt in zijn literatuurstudie dat een platform- en deeleconomie vooral omgeven wordt door een hoge mate van onzekerheid. Deze onzekerheid vraagt om meer begeleiding van professionals van de gemeente Rotterdam aan uitkeringsgerechtigden die actief klussen uitvoeren. De respondenten leggen nadruk op het belang om de uitkeringsgerechtigden uit te leggen wat de beleidsregels zijn, maar ook om de mogelijkheden van een opstap naar een baan toelichten. Dit geeft volgens de theorie van Knäbe en Ratzel (2010) tevens een beter vooruitzicht voor uitkeringsgerechtigden zonder baan. Zij zullen de toekomst rooskleuriger inzien, want ze kunnen weer op zichzelf vertrouwen en in zichzelf geloven door de kans op een baan of baanuitbreiding.

Baanbehoud of baanuitbreiding blijft de norm, kan geconcludeerd worden uit de onderzoeksresultaten van de interviews en vignetstudie. Er wordt waarde gehecht aan het eigen initiatief van de uitkeringsgerechtigden en aan het feit dat zij weer kunnen 'wennen' aan het werkende leven. Er is een grote kloof tussen het hebben van een baan of het uitvoeren

van een klus, en het behoud hiervan. Volgens Koning (2016) is arbeidsdeelname in reguliere banen voor veel werklozen (met een uitkering) een brug te ver, de afstand tot de arbeidsmarkt is te groot. Hier ligt volgens de onderzoeksresultaten een kans binnen de platform- en deeleconomie. De respondenten gaven aan zowel bij de interviews als bij de vignetstudie dat door klusjes uit te voeren via de platform- en deeleconomie een uitkeringsgerechtigde weer in aanraking kan komen met de voordelen van het hebben van een baan. De theorie van Geers stelt niet direct een link tussen de platform- en deeleconomie en werkervaring opdoen, maar er wordt wel gesteld dat het uitvoeren van klussen en 'simpele jobs' ervoor kan zorgen dat uitkeringsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt werkervaring opdoen in een reguliere werkomgeving, waarin zij kunnen wennen en later kunnen uitstromen naar betaalde arbeid (Geers, 2017). De respondenten stellen dat naast werkervaring opdoen het verkrijgen van sociale contacten en het 'onder de mensen' komen een voordeel kan zijn van werken via de platform- en deeleconomie voor uitkeringsgerechtigden. Zij komen weer buiten, zijn actief en ontmoeten gelijkgestemden. Dit is tevens wat Dillahunt en Malone (2015) stellen in hun theorie. Naast inkomsten genereren, zou de deeleconomie mensen de mogelijkheid kunnen bieden om sociale interactie te bewerkstelligen en kan er toegang worden verkregen tot middelen die anders niet haalbaar zouden zijn geweest.

Echter zijn ook bedreigingen binnen de platform- en deeleconomie terug te vinden in de onderzoeksresultaten. De opkomende online platformen kunnen werk bieden, maar dit heeft meestal een tijdelijk of flexibel karakter. Werknemers met een tijdelijk dienstverband en ZZP'ers noemen flexibiliteit vaak in één adem met onzekerheid (Kalleberg, 2011). Dit is tevens te rijmen met de overtuigingen van een groot deel van de respondenten. Zij wijzen op de onzekerheid, de inkomensschommelingen en juridische onzekerheid rondom werknemersverzekeringen.

7 Conclusie

Dit afsluitende hoofdstuk beantwoordt in de het eerste deel de centrale onderzoeksvraag: *In hoeverre biedt de opkomst van de platform- en deeleconomie re-integratiemogelijkheden voor bijstandsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt in de gemeente Rotterdam en wat zijn hierbij de kansen en bedreigingen?* Hierop worden aanbevelingen gedaan aan de gemeente Rotterdam, specifiek aan cluster Werk en Inkomen, afdeling Bestuurlijke en Strategische Advisering. Tot slot worden de beperkingen van het onderzoek toegelicht met daarna aanbevelingen voor eventueel vervolgonderzoek.

7.1 Eindconclusies

Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden, zal allereerst een zestal deelvragen beantwoord moeten worden. De deelvragen staan schuingedrukt in de paragraaf waarin ze beantwoord worden. Samen vormen de paragrafen het antwoord op de onderzoeksvraag van deze scriptie, weergegeven in paragraaf 7.6.

7.2 Platform- en deeleconomie volgens de literatuur

- *Wat wordt verstaan onder de platform- en deeleconomie in de literatuur?*

Een deeleconomie is een economie waarin met behulp van het internet, op een snelle en effectieve manier goederen en diensten aangeboden kunnen worden. Frenken (e.a., 2015) definieert het als “het fenomeen dat consumenten elkaar gebruik laten maken van hun onbenutte consumptiegoederen, eventueel tegen betaling”. Platformen op het internet spelen een grote rol binnen de deeleconomie. Deze platformen dienen namelijk als koppeling tussen werkenden en consumenten, die goederen en diensten peer-to-peer kunnen verhandelen zonder de tussenkomst van een (formele) organisatie (Kremer e.a., 2017). In dit onderzoek ligt de focus op een koppeling van deze twee begrippen, namelijk het verkopen van goederen/diensten op internet en het verhuren en of delen van goederen/diensten via online platforms.

7.3 De onderkant van de arbeidsmarkt

- *Hoe ziet de groep uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt eruit?*

De individuen aan de onderkant van de arbeidsmarkt is een groep waar in de literatuur veelvuldig over wordt gesproken. De term wordt in contexten op verschillende manieren gedefinieerd. Volgens onderzoek van SCP en TNO (2015) zijn er in de literatuur verscheidene factoren te vinden waaraan iemand moet voldoen, voordat er gesproken zou kunnen worden

van een positie 'aan de onderkant van de arbeidsmarkt'. De onderkant van de arbeidsmarkt wordt in dit onderzoek beschouwd als een groep mensen met een beperkt arbeidsvermogen, die hierdoor een kwetsbare positie innemen op de arbeidsmarkt. Hun arbeidsvermogen is dermate beperkt dat deze niet, niet meer of maar ten dele kan worden ingezet op de arbeidsmarkt. In dit onderzoek wordt uitgegaan van mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt die een laag opleidingsniveau hebben genoten. Hier wordt het basisonderwijs, het vmbo of mbo-1 niveau onder verstaan. De startkwalificatie die veelal voor een baan wordt gevraagd, minstens mbo-2 niveau, heeft deze groep niet. Door het lage opleidingsniveau beschikt deze groep over het algemeen niet over de kennis, kunde en vaardigheden die ze voor beroepen in de huidige samenleving wordt gevraagd (SCP, 2015) De groep aan de onderkant van de arbeidsmarkt kampt niet alleen met een laag opleidingsniveau, ook andere kenmerken zijn toe te wijzen aan individuen binnen de groep zoals een ongezonde levensstijl, armoede, vaker schulden, vaker gescheiden en er zijn meer laaggeletterden dan gemiddeld binnen de groep (Fouarge & Houtkoop, 2011). De afkomst van individuen aan de onderkant van de arbeidsmarkt is veelal allochtoon, van niet-westerse afkomst. Door de positie, het opleidingsniveau en de persoonlijke kenmerken, komen individuen aan de onderkant van de arbeidsmarkt meer in aanmerking voor het krijgen van een bijstandsuitkering.

7.4 Rotterdams beleid op uitkeringen en re-integratie

- *Wat houdt het huidige bijstands- en re-integratiebeleid in de gemeente Rotterdam in?*

De gemeente Rotterdam wil bijstandsgerechtigden uit laten stromen naar werk en toelating tot de bijstand beperken. In het beleidskader Werk en Inkomen 2015 tot en met 2018 van de gemeente Rotterdam is de doelstelling geformuleerd dat Rotterdammers zoveel mogelijk hun eigen inkomen genereren en dat er alleen inkomensondersteuning wordt geboden als dat echt nodig is (Beleidskader gemeente Rotterdam, 2015). De gemeente Rotterdam verwacht van uitkeringsgerechtigden, door de introductie van de Participatiewet in 2015, dat zij iets terug doen voor de gemeente. Dit kan in de vorm van een tegenprestatie of vrijwilligerswerk. Tevens is een andere belangrijke pijler van het uitkerings- en re-integratiebeleid van de gemeente Rotterdam dat mogelijk alle uitkeringsgerechtigden die aan het werk gaan ook aan het werk blijven en niet na een aantal maanden of jaren weer terugvallen. De burger moet dus duurzaam economisch zelfstandig worden.

7.5 Invloed van de veranderende economie

- *In hoeverre beïnvloedt de platform- en deeleconomie de arbeidskansen voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt in de gemeente Rotterdam?*

De platform- en deeleconomie en arbeidsmarktontwikkeling beïnvloedt de onderkant van de arbeidsmarkt zodanig dat volgens de onderzochte professionals een kloof is ontstaan tussen vraag en aanbod. Werkgevers, ook diegenen die werken met uitkeringsgerechtigden met beperkte kwalificaties, kiezen vaak toch niet voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Een groot deel van de professionals geeft aan dat 'de bovenkant' van het uitkeringsbestand afroemt, dus snel aan een baan komt. De onderkant van het bestand komt nauwelijks tot niet aan bod. De reden hiervoor is dat werkgevers en ambtenaren veel moeten investeren in deze mensen en zij ook intensief begeleid moeten worden. Hier is volgens de professionals weinig ruimte voor. Tevens werken organisaties van de gemeente Rotterdam, zoals het WerkgeversServicePunt Rijnmond, veelal nog met oude methoden. Onder andere het matchen van werkgever aan werknemer. Volgens professionals van het WerkgeversServicePunt Rijnmond werken zij aan nieuwe methoden, maar zijn deze nog niet toegespitst op het aanbod van de platform- en deeleconomie. Het feit dat de gemeente geen invloed heeft op de banenmarkt is volgens de professionals lastig, maar het beleid zou wel meer toegespitst kunnen worden op 'nieuwe' manieren van werk waardoor de kloof wat kleiner gemaakt kan worden.

7.6 Verschillende kansen en bedreigingen

- *Wat zijn de kansen en bedreigingen die de opkomst van de platform- en deeleconomie met zich meebrengt en wat betekent dit voor het bijstands- en re-integratiebeleid?*

Allereerst biedt de platform- en deeleconomie kansen aan uitkeringsgerechtigden, met een lage opleiding of geen startkwalificatie, door de mogelijkheid van het uitvoeren van klussen. Daarnaast stimuleert de platform- en deeleconomie het nemen van eigen initiatief in het aannemen en uitvoeren van klussen door uitkeringsgerechtigden. Tevens kan geconcludeerd worden dat wanneer een uitkeringsgerechtigde kan doen wat hij of zij interessant vindt dat beter aanslaat dan wanneer een gemeente zelf bepaalt waar iemand aan de slag moet. Tenslotte komen uitkeringsgerechtigden via de platform- en deeleconomie in aanraking met de voordelen van het hebben van een baan, wat kan leiden tot uitstroom uit de bijstand.

Om de kansen op de platform- en deeleconomie optimaal te benutten voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt is volgens de professionals om de randvoorwaarden zo gunstig mogelijk te maken. Daarmee wordt volgens de professionals bedoeld dat de basis helder en duidelijk moet zijn voor de doelgroep. Zij moeten klussen

kunnen stapelen en verschillende inkomsten kunnen genereren al dan niet naast het behoudt van hun uitkering. Zonder dat zij hiervoor worden bestraft of gekort op hun uitkering.

Een duidelijke bedreiging ligt met name bij de onzekerheid van het inkomen. Klusjes uitvoeren via de platform- en deeleconomie brengt schommelingen in het inkomen teweeg bij uitkeringsgerechtigden en dat zou meer onzekerheid geven dan het 'vaste' inkomen uit een bijstandsuitkering. Uitkeringsgerechtigden die al jaren een uitkering ontvangen zien het als loon. Dit geeft ze zekerheid, want ze weten waar ze aan toe zijn iedere maand, ook al is het geen groot maandelijks bedrag. Ze zijn het gewend en hebben hun uitgavepatroon erop aangepast. De schommelingen van inkomsten op de platform- en deeleconomie heeft volgens een groot deel van de professionals direct invloed op de kans dat een uitkeringsgerechtigde klussen via de platform- en deeleconomie gaat uitvoeren. Deze kans wordt een stuk kleiner, want de uitkeringsgerechtigden behouden namelijk graag hun zekerheden.

Een tweede bedreiging voor werk via de platform- en deeleconomie wordt gevormd door de regels van de Belastingdienst. De belastingregels zijn volgens de onderzochte professionals nog niet toegespitst op de flexibele arbeidsmarkt en het stapelen van inkomsten. Het hebben van meerdere banen is tegenwoordig fiscaal nog nadelig en heeft een grote invloed op toeslagen. De toeslagen die uitkeringsgerechtigden volgens de professionals nog iedere dag hard nodig hebben.

Ten derde kunnen binnen de platform- en deeleconomie 'simpele' banen uitgevoerd worden door mensen met een lage startkwalificatie, maar de meeste uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt hebben geen startkwalificatie, waardoor ze óók niet aan de slag kunnen via de platform- en deeleconomie. De opkomst van werken via platformen biedt geen kansen aan deze groep, en geeft de groep nog minder mogelijkheden om duurzaam aan het werk te gaan.

De laatste bedreiging van de platform- en deeleconomie is de barrière die uitkeringsgerechtigden ervaren voor gestructureerd werk na een langere periode werkloosheid. Werken op zichzelf is al een uitdaging voor uitkeringsgerechtigden, zij hebben daar stevige begeleiding bij nodig, en dat zou niet geboden kunnen worden binnen de platform- en deeleconomie. Werk is niet vanzelfsprekend en uitkeringsgerechtigden zouden lastig aan een baan kunnen komen, zelfs als het om klusjes gaat. Werkt vergt een nieuw ritme, omgang met collega's, een baas en prestatiedruk. Professionals zijn voorzichtig met het stimuleren van verschillende klussen. Het kan stress opleveren en het wordt onoverzichtelijk voor de uitkeringsgerechtigde, met name op het gebied van financiën.

De kansen en bedreigingen tegen elkaar afwegend, leidt tot de uiteindelijke centrale vraag:

In hoeverre biedt de opkomst van de platform- en deeleconomie re-integratiemogelijkheden voor bijstandsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt in de gemeente Rotterdam en wat zijn hierbij de kansen en bedreigingen?

Het antwoord daarop is dat aan de ene kant de platform- en deeleconomie een kans kán zijn voor het re-integreren op de arbeidsmarkt van de uitkeringsgerechtigde, maar het nog niet is. Het beleid van de gemeente Rotterdam zou meer opengesteld moet worden voor 'nieuwe' vormen van werk, dus ook bijklussen naast een uitkering of verkopen of verhuren van zaken via internet. Hier is de gemeente voorzichtig mee bezig, maar het beleid is hier nog niet voldoende op afgestemd. Het werken via klusjes of verkoop via internet kan een kans zijn voor uitkeringsgerechtigden om te leren van het 'werkende leven'. Ze komen in aanraking met belangrijke taken en kwaliteiten die gevraagd worden bij een baan. Tevens kan binnen de platform- en deeleconomie de uitkeringsgerechtigde zelf achterhalen wat hij of zij leuk vindt om te doen. De overtuiging is dat iemand dan aan het werk blijft met plezier.

Echter is de platform- en deeleconomie in de ogen van de professionals geen definitieve opstap naar een vaste of parttime baan, met name niet voor de uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Zij hebben een zodanige kloof te overbruggen dat het geen directe kans kan bieden. Aan de andere kant kan het indirect wel een kans zijn. De professionals geven aan dat werken via de platform- en deeleconomie een mooie stap kan zijn om te wennen aan werk of uit te zoeken wat zij interessant vinden om te doen. De professionals stellen dat het een veilige opstap is waar de uitkeringsgerechtigde kan ondervinden wat zij graag zouden willen doen qua werk of activiteiten. Dit draagt direct bij aan de het welzijn van uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt, wat indirect tot een stap dichterbij werk of volledig duurzame uitstroom kan leiden.

7.7 Aanbevelingen aan gemeente Rotterdam

- *Welke aanbevelingen kunnen worden gedaan aan de gemeente Rotterdam, cluster Werk en Inkomen, afdeling Bestuurlijke en Strategische Advisering wat betreft de kansen en bedreigingen die de platform- en deeleconomie met zich meebrengt?*

Een eerste aanbeveling aan de gemeente Rotterdam, afdeling Werk en Inkomen, team Bestuurlijke en Strategische Advisering (BSA), is om het fenomeen platform- en deeleconomie breder bekend te maken binnen de afdelingen die te maken krijgen met Werk en Inkomen, zowel op het niveau van beleidsvorming, als op het niveau van beleidsuitvoering. Nog te weinig professionals van de gemeente Rotterdam zijn op de hoogte van de mogelijkheden van de platform- en deeleconomie en wat dit betekent voor uitkeringsgerechtigden. Dit zorgt ervoor dat de kansen die de platform- en deeleconomie kan bieden, zoals een lage opstap naar een baan, gemist worden. Om de kansen te benutten is het van belang om het beleid op het gebied

van bijverdienen via klussen en de mogelijkheden van de deeleconomie te optimaliseren en betrokken hierover in te lichten.

Een tweede aanbeveling aan team BSA is om de randvoorwaarden van het stapelen van inkomsten duidelijk vorm te geven. Het beleid rond inkomstenverrekeningen is momenteel te ondoorzichtig voor de professional en de uitkeringsgerechtigde, dat de stap om hiervan gebruik te maken te groot is. Er worden momenteel stappen gezet binnen de gemeente Rotterdam om de beleidsregels rondom het bijverdienregime aan te passen en te versoepelen, maar dit is nog niet zodanig ingericht dat het optimaal benut kan worden door uitkeringsgerechtigden die via de platform- en deeleconomie aan de slag willen gaan. Hier valt een verbeterslag te maken in het beleid zodat op korte termijn eventuele inkomensschommelingen van uitkeringsgerechtigden tegen wordt gegaan.

Een derde aanbeveling aan de teams die direct of indirect werken met uitkeringsgerechtigden is het bieden van stevige begeleiding aan en het leren kennen van de persoon achter de uitkeringsgerechte. Het achterhalen van de behoeften en kwaliteiten van uitkeringsgerechtigden is van belang, omdat hier dan specifiek op kan worden ingespeeld. Dit biedt de kans om de voordelen van de platform- en deeleconomie optimaal te benutten voor uitkeringsgerechtigden. Zoals eerder in de conclusie is aangegeven, kan de gemeente betere begeleiding naar werk worden bieden als de uitkeringsgerechtigde goed in beeld is. Een ander voordeel om de uitkeringsgerechtigde goed in beeld te hebben is het voorkomen van terugval en kan een kans bieden voor duurzaam economische zelfstandigheid van een uitkeringsgerechtigde.

Deze aanbevelingen kunnen als volgt toegepast worden door de gemeente Rotterdam: de platform- en deeleconomie wordt het best benut wanneer uitkeringsgerechtigden klussen uitvoeren die goed aansluiten bij hun competenties en interesses. Door duidelijke regelgeving en voorwaarden vanuit de gemeente kunnen deze klussen uitgevoerd worden met behoud van een (gedeeltelijke) uitkering, waardoor inkomenszekerheid gegarandeerd is. Tevens kan door goede begeleiding en evaluatie van de werkzaamheden eventuele terugval worden voorkomen en wordt de kans op duurzame uitstroom naar een vaste baan vergroot.

7.8 Beperkingen van het onderzoek

Bij de uitvoering van dit onderzoek zijn bepaalde keuzes gemaakt. Door de gemaakte keuzes, de tijdslimiet en beschikbaarheid van respondenten was het niet mogelijk om alle beperkingen van het onderzoek weg te nemen. Naast het onderzoeken van beleidsadviseurs en beleidsmakers, had het onderzoeken van meer beleidsuitvoerders het beeld van de re-integratiemogelijkheden voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt completer gemaakt.

Een verhoging van het aantal respondenten had de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek verder versterkt. Tevens is het onderzoek binnen een grote tijdsspanne uitgevoerd, te weten een 1,5 jaar. Wegens het dynamische karakter van de platform- en deeleconomie kunnen de onderzochte vragen hierover verouderd zijn. De economie waarin wij leven verandert nu eenmaal snel.

7.9 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Binnen dit onderzoek is getracht om een volledig beeld van de re-integratiemogelijkheden van de uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt te schetsen, als het gaat om de platform- en deeleconomie. Ook is onderzocht welke kansen en bedreigingen hierbij aan bod komen.

Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op een meer economisch gefocuste onderzoeksvraag, waarbij vraag en aanbod een rol speelt. De platform- en deeleconomie is in essentie een economische onderwerp, maar is in dit onderzoek niet economisch benaderd. Een relevant vervolgonderzoek richt zich meer op de kwantitatieve en economische impact van de platform- en deeleconomie. Deze cijfermatige aanpak kan verder verduidelijken hoe de kansen van de platform- en deeleconomie benut kunnen worden om het aantal uitkeringsgerechtigden te verlagen.

Tevens zou in eventueel vervolgonderzoek gefocust kunnen worden op kansen en bedreigingen van de platform- en deeleconomie voor een doelgroep anders dan uitkeringsgerechtigden, zoals gehandicapten of mensen met laagbetaald werk. Dit versterkt en verbreedt het onderzoek naar de platform- en deeleconomie.

Referenties

- Arnoldus, R., & Hofs, J. (2016). Opgelegde wederkerigheid. *Maatwerk*, 17(2), 2-5.
- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Peters, V., van der Velden, T., & de Goede, M. (2013), *Basisboek Kwalitatief onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. (3 ed.) Groningen/Houten, the Netherlands: Noordhoff Uitgevers.
- Babbie, E. (2012) *The Practice of Social Research*. 13th Edition.
- Belk, R. (2014), *You are what you can access: Sharing and collaborative consumption online*. Geraadpleegd van <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0148296313003366>;
- Bouma, K. (2015, 9 juni), “Deeconomie is speelterrein van almachtige platforms”. De Volkskrant. Geraadpleegd van <https://www.volkskrant.nl/economie/deeconomie-is-speelterrein-van-almachtige-platforms~be6e8d5f/>
- Boutellier, H., Steden, van R., Stokkum, van B. (2016), *Perspectieven op veiligheid: Van burgerschap tot veerkracht*. Amsterdam: Vrije Universiteit
- Borghans, L., Ter Weel B. (2007), *The diffusion of computers and the distribution of wages* European Economic Review. 2007; 52 (3): 715-748, doi:<https://doi.org/10.1016/j.eurocorev.2006.06.001>
- Card, D., Robins, P.K., (1998), *Do financial incentives encourage welfare recipients to work? Evidence from a randomized evaluation of the self-sufficiency project*. Research in Labor Economics 17, 1 – 56.
- CBS. (2015), *Dynamiek op de arbeidsmarkt: focus op flexibilisering*. Geraadpleegd van 2015 -dynamiek-op-de-nederlandse-arbeidsmarkt-pub.pdf
- Centraal Planbureau. (2016). *Uitdagingen en beleidsrichtingen voor de Nederlandse welvaartsstaat*. Geraadpleegd van <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-achtergronddocument-17nov2016-Uitdagingen-en-beleidsrichtingen-voor-de-nederlandse-welvaartsstaat.pdf>
- Clark, A., Georgellis, Y., & Sanfey, P. (2001), *Scarring: The Psychological Impact of Past Unemployment*. *Economica*, 68(270), 221-241. Geraadpleegd van www.jstor.org/stable/3548835

- De Witte, H. (1999). *Job insecurity and psychological well-being: Review of the literature and exploration of some unresolved issues*. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 8(2), 155–177.
- Dekker, F. (2018). *Werken in de klusseneconomie: een literatuurstudie*. *Beleid en Maatschappij* (45)2, 189-198.
- Dekker, R. (2017, 28 november), *De klusseneconomie leidt tot extreme onzekerheid op de arbeidsmarkt*. Trouw. Geraadpleegd van <https://www.trouw.nl/opinie/de-klusseneconomie-leidt-tot-extreme-onzekerheid-op-de-arbeidsmarkt~b1213bcb/>
- Dillahunt, T.R. & Malone, A.R. (2015), *The promise of the sharing economy among disadvantaged communities*. In: *Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems*. New York: ACM, 2285-2294. <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=2702189>.
- Euwals, R., Boeters, S., Bosch, N., Deelen, A., & ter Weel, B. (2013). *Arbeidsmarkt Ouderen en Duurzame Inzetbaarheid*. *CPB Achtergronddocument*, 22.
- Fouarge, D., Houtkoop, W. & Velden, R. van der (2011), *Laaggeletterdheid in Nederland*. 's-Hertogenbosch/Utrecht: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.
- Frenken K., van Waes A., Smink M., van Est R. (2017), *Eerlijk delen: waarborgen van publieke belangen in de deeleconomie en de kluseconomie*. Den Haag: Rathenau Instituut, 2017.
- Frenken, K., Meelen, T., Arets, M., Van de Glind, P. (2015) *Wat is nu eigenlijk deeleconomie?* Me Judice, 27 maart, www.mejudice.nl
- Geers, M. (2017), *Werken met Flex tensie*. *Sociaal Bestek*. 79. 32-33. 10.1007/s41196-0170534-9.
- Gemeente Rotterdam. (2015). *Sterker door werk: beleidskader Werk en Inkomen 2015-2018*. Geraadpleegd van <https://www.rotterdam.nl/werken-leren/beleidskader-werk-en-inkomen/Beleidskader-Werk-en-Inkomen-2015-2018-definitief.pdf>
- Gould, E., Davis A., Kimball W. (2015), *Broad-Based Wage Growth is a Key Tool in the Fight Against Poverty*. Economic Policy Institute, Briefing Paper No. 339.
- Graham, M., Hjorth, I., & Lehdonvirta, V. (2017), *Digital labour and development: impacts of global digital labour platforms and the gig economy on worker livelihoods*. Transfer: *European Review of Labour and Research*, 23(2), 135–162. <https://doi.org/10.1177/1024258916687250>
- Hall, J. V., & Krueger, A. B. (2018), *An Analysis of the Labor Market for Uber's Driver-Partners in the United States*. *ILR Review*, 71(3), 705–732. <https://doi.org/10.1177/0019793917717222>

- Heckman, J. J., Lalonde, R. J., & Smith, J. A. (1999), The Economics and Econometrics of Active Labor Market Programs. *Handbook of Labor Economics*, 3(1), 1865–2097.
[https://doi.org/10.1016/s1573-4463\(99\)03012-6](https://doi.org/10.1016/s1573-4463(99)03012-6)
- Heinrichs, H. (2013), *Sharing Economy: A Potential New Pathway to Sustainability*. Gaia, 22(4), 228-231
- IBO (2015). *IBO Zelfstandigen zonder personeel*. Den Haag: IBO.
- Jacobs, J. (1992), *Systems of survival: a dialogue on the moral foundations of commerce and politics*. New York, Random House.
- Jahoda, M. (1979), *The impact of unemployment in the 1930's and 1970's*. Bulletin British Psychological Society, 32, 309-314.
- Kaleidos (2016), *Nederlanders & de wereld 2016*. <http://kaleidosresearch.nl/publication/25681/>
- Kalleberg, A. (2011), *Good Jobs, Bad Jobs: The Rise of Polarized and Precarious Employment Systems in the United States, 1970s-2000s*. Russell Sage Foundation. Retrieved January 19, 2020, from www.jstor.org/stable/10.7758/9781610447478
- Kampen, T. (2010). *Verplicht Vrijwilligerswerk: De moeizame activering van bijstandsccliënten*.
- Kerkkamp, M. (2012). *Werken naar vermogen: doen wat je kunt binnen een activerende context* (Masterthesis). Geraadpleegd van https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Werken_naar_vermogen%20%5BMOV-1571338-0.1%5D.pdf.
- Klein, M. van der, Aussems, C., Jansma, A., Gruijter, M. de, & Piets, K. (2016), *Een nieuwe generatie een nieuw geluid?* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Knabe, A., S. Rätzel, R. Schöb and J. Weimann (2010), "Dissatisfied with Life, but Having a good Day: Time-Use and Well-Being of the Unemployed," *Economic Journal* 120: 867-889.
- Kok L., Korteweg J.A., van der Meer M., (2004), *Evaluatie sluitende aanpak 1998-2003*. Amsterdam: SEO
- Koning, J. de, A. Gelderblom, C. Th. Zandvliet en L. van den Boom (2005), *Effectiviteit van re-integratie. De stand van zaken*. Literatuuronderzoek, SEOR Erasmus School of Economics, Rotterdam.
- Koning, P.W.C. (2016), *Lageropgeleiden zijn in 2025 nog slechter af*, Sprank 04:10-11

- Koster, T., Gesthuizen, M. (2016), *Werkloosheid doorstaan? Longitudinale bevindingen over de rol van financiële en sociale hulpbronnen bij het ervaren van psychologische stress door werkloosheid*. Mens en maatschappij. 91. 183-210. 10.5117/MEM2016.3.GEST
- Kremer, M., Went, R., & Knottnerus, A. (2017), *Voor de zekerheid. De toekomst van flexibel werkenden en de moderne organisatie van arbeid*
- Lammers, M., Kok, L., & Wunsch, C. (2013), *Long-Term Effects of Active Labor Market Policies*. SEO Economic Research, 2013(49). Geraadpleegd van <http://www.seo.nl/en/page/article/langetermijneffecten-van-re-integratie/>
- Lessig, L. (2008), *Remix: Making art and commerce thrive in the hybrid economy*.
- Lub, V. (2017), *Participatie in de bijstand. Wat leert de wetenschap*. Geraadpleegd van <https://www.movisie.nl/publicatie/participatie-bijstand>
- Matthews, B. and Ross, L. (2010), *Research Methods*. Pearson Longman, London.
- Midgley, J. (1999), *Has Social Security Become Irrelevant?*. International Social Security Review, 52: 91-98. doi:[10.1111/1468-246X.00039](https://doi.org/10.1111/1468-246X.00039)
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2019, 4 november), *Moet ik een tegenprestatie doen voor mijn bijstandsuitkering?* Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bijstand/vraag-en-antwoord/wat-is-de-tegenprestatie-in-de-bijstand>
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (2016). *Perspectief op de onderkant van de arbeidsmarkt*. Geraadpleegd van <https://www.kennisplatformwerkeninkomen.nl/documenten/rapporten/2016/03/01/perspectief-op-de-onderkant-van-de-arbeidsmarkt>
- Myers, K. K., & Sadaghiani, K. (2010), *Millennials in the workplace: A communication perspective on millennials' organizational relationships and performance*. Journal of Business and Psychology, 25(2), 225–238. <https://doi.org/10.1007/s10869-010-9172-7>
- Neuman, W. (2014), *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Pearson, Essex, UK.
- OECD (2016), *It's a gig, but is it a job?* Parijs: OECD Observer.
- Olde Hartman, Tim C. & Lucassen, Plbj. (2015), *Kwalitatief onderzoek*. Huisarts en wetenschap. 58. 19-19. 10.1007/s12445-015-0012-x.

- PricewaterhouseCoopers. (2014), *The sharing economy: how is it affecting you and your business?*
- Radar (2016), *Uber mag ook op Schiphol gaan werken.* (2016, 31 oktober). Geraadpleegd van <https://radar.avrotros.nl/nieuws/item/uber-mag-ook-op-schiphol-gaan-werken/>
- Sampol. (2016), *Is de deeleconomie wel zo wenselijk?* Samenleving & Politiek, 23(3), 36–44. Geraadpleegd van <https://www.sampol.be/2016/03/is-de-deeleconomie-wel-zo-wenselijk>
- Schippers, J., van der Lippe, A. G., De Moor, T., Boselie, J. P. P. E. F., Pennings, F., & Taris, A. W. (2015). Op weg naar een duurzame arbeidsmarkt. *Bright Minds, Better Future.*
- Schor, J. B., Fitzmaurice, C., Attwood-Charles, W., Carfagna, L. B., & Poteat, E. D. (2016). *Paradoxes of Openness and Distinction in the Sharing Economy.* Poetics, 54, 66–81.
- Schuring, M., Reeuwijk, K., & Burdof, A. (2016), *Het monitoren van arbeidstoeleiding van mensen met grote afstand tot de arbeidsmarkt en gezondheidsproblemen.* Geraadpleegd van <https://www.movisie.nl/publicatie/monitoren-arbeidstoeleiding-mensen-grote-afstand-tot-arbeidsmarkt-gezondheidsproblemen>
- SCP. (2015), *De onderkant van de arbeidsmarkt in 2025 (2015–15).* Geraadpleegd van https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2015/De_onderkant_van_de_arbeidsmarkt_in_2025
- Torenvlied M & P. Brouwer (2004), *Sociale zekerheid en ondernemerschap. De verschillen in sociale zekerheidspositie tussen werknemers en ondernemers; een landenvergelijkend onderzoek tussen Nederland en het Verenigd Koninkrijk.* Zoetermeer; EIM Business & Policy Research.
- Trommel, W. A., & van der Veen, R. (Eds.). (1999). *De herverdeelde samenleving: De ontwikkeling en herziening van de Nederlandse verzorgingsstaat.* Amsterdam University Press.
- UWV. (2017), *UWV Arbeidsmarktanalyse 2017.* Geraadpleegd van <https://www.uwv.nl/overuwv/images/samenvatting-uwv-arbeidsmarktanalyse-2017.pdf>.
- Veenma, K. S., Batenburg, R. S., & Breedveld, E. J. (2004), *De vignetmethode. Een praktische handleiding bij beleidsonderzoek.* Tilburg: Universiteit van Tilburg.
- Wang, C., & Zhang, P. (2012), *The Evolution of Social Commerce: The People, Management, Technology, and Information Dimensions.* Communications of the Association for Information Systems, 31, pp-pp. <https://doi.org/10.17705/1CAIS.03105>

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2017), *Moderne organisatie van arbeid vraagt ook om de nodige zekerheid*. Geraadpleegd van <https://www.wrr.nl/publicaties/persberichten/2017/02/07/persbericht-wrr-verkenning-voor-de-zekerheid>

Witteman, J. (2017, 17 november), *Verplicht door als zzp'er? Deze 19-jarige fietskoerier sleept Deliveroo voor de rechter*. De Volkskrant. Geraadpleegd van <https://www.volkskrant.nl/economie/verplicht-door-als-zzp-er-deze-19-jarige-fietskoerier-sleept-deliveroo-voor-de-rechter~b8e86fe4/>

Zwinkels, W. (2007), *Effectiviteit van re-integratie: onbenutte potenties van privatisering*. Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken, 23(2). Geraadpleegd van <http://publications.tno.nl/publication/34616314/ScMRmP/zwinkels-2007-effectiviteit.pdf>.

Bijlagen

Bijlage A

Informed consent

Bedankt voor het deelnemen aan dit onderzoek vanuit de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Dit onderzoek is het sluitstuk van mijn master Beleid en Politiek van de opleiding Bestuurskunde binnen de Erasmus Universiteit. Het onderzoek dat ik uitvoer is een onafhankelijk sociaalwetenschappelijk onderzoek, in opdracht van de Erasmus Universiteit Rotterdam en wordt dan ook niet op enigerlei wijze uitgevoerd de gemeente Rotterdam.

Door het deelnemen aan dit onderzoek gaat u ermee akkoord dat uw antwoorden zullen worden opgenomen op een mobile device. Deze opnames zullen echter niet aan derden worden verstrekt. In opdracht van de Erasmus Universiteit Rotterdam zijn wij verplicht uw contactgegevens door te geven aan de Erasmus Universiteit, voor controle van het onderzoek. Er zal strikt vertrouwelijk worden omgegaan met uw contactgegevens. U neemt vrijwillig deel aan dit onderzoek en u behoudt daarbij het recht om op elk moment, zonder opgaaf van redenen, uw deelname aan dit onderzoek te beëindigen.

U wordt geïnterviewd en het interview wordt opgenomen en letterlijk uitgewerkt in een transcriptie. De vragen in dit interview richten zich met name op de kansen en bedreigingen die de platform- en deeleconomie met zich meebrengt voor uitkeringsgerechtigden die het minste perspectief hebben op een baan, oftewel de uitkeringsgerechtigden 'aan de onderkant van de arbeidsmarkt'. Vanuit uw werk heeft u ervaring met deze groep mensen en het is dan ook de bedoeling dat u uw eigen opvatting hierover deelt. Mocht u nog eventuele vragen hebben inzake het onderzoek, dan kunt u deze ten alle tijden stellen.

Bijlage B

Respondentenlijst

Naam respondent	Functie respondent	Datum van interview
1. Danielle Kleijweg	Projectleider Hand in Hand - Gemeente Rotterdam	2 oktober 2018
2. Koos Kamps	Teamleider Sociale Zaken en Werkgelegenheid - Gemeente Rotterdam	4 oktober 2018
3. Rick Hardenbol (Vignetstudie niet ingevuld)	Secretaris Regionaal Werkbedrijf Rijnmond bij - Werkgevers Servicepunt Rijnmond	4 oktober 2018
4. Onno Scholten (Vignetstudie niet ingevuld)	Adviseur Social Return - Gemeente Rotterdam	4 oktober 2018
5. Elly Schreur	Afdelingsmanager Toetsing en Toezicht Werk en Inkomen - Gemeente Rotterdam	16 oktober 2018
6. Arjan Cok	Accountmanager - Regionaal Bureau Zelfstandigen	17 oktober 2018
7. Nico van Wijk	Afdelingshoofd Taskforce Tegenprestatie - Gemeente Rotterdam	18 oktober 2018
8. Francis Welbedacht	Coördinator Wijkgestuurd werken - Gemeente Rotterdam	22 oktober 2018
9. Hetty Mulder	Manager Team Participatie/Garantiebanen	05 december 2018

	- Werkgevers Servicepunt Rijnmond	
10. Jeroen Avé	Activeringscoach Taskforce Tegenprestatie - Gemeente Rotterdam	05 december 2018
11. Rajaa Bouisaghouane (Vignetstudie niet ingevuld)	Consulent Werk - Gemeente Rotterdam	11 december 2018
12. Marco de Jong	Teammanager Werk en Inkomen - Gemeente Rotterdam	20 december 2018
13. Monique Raghoenandan	Coördinator Matching - Gemeente Rotterdam	03 januari 2018
14. Yücel Kucukbarutcu	Strategisch arbeidsmarkt adviseur - Gemeente Rotterdam	31 januari 2019

Bijlage C

Interviewvragen

Introductie

Tijdens uw werk komt u in aanraking met laaggeschoolden mensen, mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt die een uitkering van de gemeente ontvangen. In de literatuur staat beschreven dat er een opkomst is van de platform- en deeleconomie. Deze kan van invloed zijn op uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt en ik wil graag onderzoeken op welke manier. Mijn vragen aan u zijn dan ook gericht op de onderkant van de arbeidsmarkt, de platform- en deeleconomie en het beleid ten opzichte van deze onderwerpen op dit moment en hoe het er in de toekomst eventueel uit zou moeten zien. In feite wil ik in kaart brengen wat de platform- en deeleconomie met zich meebrengt voor uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt, ten aanzien van kansen en bedreigingen voor de duur en de hoogte van de uitkering en arbeidskansen/uitstroom.

1. Wat kunt u vertellen over de inhoud van uw werk?

Onderkant van de arbeidsmarkt

1. Welke groep uitkeringsgerechtigden vallen volgens u onder “de onderkant van de arbeidsmarkt”?
2. Op welke manier krijgt u te maken in uw werk met uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt?
3. Hoe is het uitkeringsbeleid volgens u nu toegespitst op uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt? Welke (beleids)maatregelen worden er genomen?

Platform- en deeleconomie

1. Bent u bekend met het begrip platform- en deeleconomie en zo ja, wat houdt het volgens u in?
2. Op welke manieren krijgt u in uw werk te maken met de platform- en deeleconomie?
3. Onder welke omstandigheden denkt u dat de platform- en deeleconomie nadelig is voor een uitkeringsgerechtigde aan de onderkant van de arbeidsmarkt?
4. Onder welke omstandigheden denkt u dat de platform- en deeleconomie voordelig is voor een uitkeringsgerechtigde aan de onderkant van de arbeidsmarkt?

Uitkeringsbeleid gemeente Rotterdam

1. Wat is uw mening over het uitkeringsbeleid van de gemeente Rotterdam als het gaat om bijverdienen naast het hebben van een uitkering?
2. Wat zou de gemeente Rotterdam hier anders in kunnen doen?

Consequenties duur en hoogte uitkering

1. Welke consequenties heeft de opkomst van de platform- en deeleconomie voor de bepaling van de duur en de hoogte van de uitgekeerde bijstand?

Arbeidskansen en uitstroom

1. Wat is uw mening over de arbeidskansen en de kans op uitstroom uit de bijstand als het gaat om uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt?
2. Welke rol speelt volgens u de platform- en deeleconomie hierin?

Bijlage D

Vignetstudie

Platform- en deeleconomie

Participatiewet / uitkeringsbeleid gemeente Rotterdam

- *Graag het vakje voor het gekozen antwoord aanvinken.*

Vignet 1

Klantprofiel:

De uitkeringsgerechtigde is een vrouw van 50 jaar. Ze heet Coby en zit al meer dan 10 jaar in de uitkering. Coby is door de vele problemen waar ze mee te maken heeft gehad in haar verleden en nu niet in staat om te werken. Ze moet echter wel verplicht, volgens de gemeente Rotterdam, deelnemen aan de zogeheten tegenprestatie. Coby heeft zelfstandig een vrijwilligersbaantje gevonden als receptionist bij buurthuis. Op het werk heeft ze het naar haar zin en kan voor 12 uur in de week aan de slag als receptioniste achter de balie van het buurthuis.

Situatie 1

Thuis heeft Coby geen computer, maar ze kan nu tijdens haar werk soms even op het internet kijken. Coby raakt geïnteresseerd in sites zoals Marktplaats.nl, Tweedehands.nl en de verkooppagina's op Facebook. Ze spaart dierenplaatjes in albums en zet deze te koop op Marktplaats. Deze plaatjes hebben gretig aftrek en Coby merkt dat het zo goed loopt dat ze er een zakcentje van bij kan verdienen. Ze is echter niet van plan om te vertellen aan de klantmanager dat ze wat geld verdient met het verkopen van de dierenalbums via Marktplaats. Tevens kan ze niet met zekerheid kunnen zeggen wát ze er iedere maand mee verdient, want dat kan nogal verschillen.

Hoe gaat u met deze situatie om?

- A.** Ik kan de hobby van Coby wel waarderen en laat het verder rusten.
- B.** Ik kom er via een buurvrouw achter, dus ik laat Coby op gesprek komen en confronteer haar met de bijverdiensten.
- C.** Ik vind dat de klant zich aan de regels houdt, een klein bedrag is namelijk geen probleem. Ze kan toch niet veel verdienen aan de verkoopt met dierenalbums.
- D.** De klant heeft de inlichtingenplicht geschonden en krijgt daarom een sanctie.

- E. Anders, namelijk...

Situatie 2

De klant merkt inmiddels dat ze flink wat geld kan verdienen met de verkoop van dierenalbums via Marktplaats, dus ze wat grotere dingen verkopen. Een van haar andere hobby's is het schilderen van stillevens, dus gaat Coby naar aanleiding van de goede verkoop op Marktplaats nu dan ook eigengemaakte schilderijen verkopen voor een groot bedrag.

Hoe gaat u met deze situatie om?

- A. Het gaat om een grote bedragen en ze steekt er veel tijd in, ik vraag Coby hoe ze naast haar vrijwilligersbaan tijd heeft om dit te doen.
- B. Ik laat haar vrolijk verder gaan met haar hobby, want klaarblijkelijk vindt ze het leuk en het heeft geen effect op haar uitkering.
- C. Ik bekijk de mogelijkheden of ze niet haar geld kan gaan verdienen in het werken in een Galerij, zo is ze niet meer afhankelijk van een uitkering.
- D. Ik leg een boete op, want de verkoop is meer dan het vrij te laten bedrag dat zij per maand extra mag bijverdienen.
- E. Anders, namelijk...

Situatie 3

Coby heeft het niet meer echt naar haar zin bij het buurthuis en weigert nog te gaan. Ze richt zich veel liever op de verkoop via Marktplaats, want daar wordt ze naar eigen zeggen 'gelukkiger van'. Ze heeft zelfs de ambitie om haar werk ervan te maken.

Hoe gaat u met deze situatie om?

- A. Ik verplicht mevrouw om weer verder te gaan met de tegenprestatie, anders overtreedt ze de Participatiewet en de beleidsregels van de gemeente Rotterdam.
- B. Ik denk dat het een goed idee is, mevrouw heeft hiermee uitzicht op inkomsten en kan wellicht hierdoor (deels) de uitkering verlaten.
- C. Ik bel het buurthuis en vraag of het waar is of niet. Het antwoord dat ik krijg, daar baseer ik mijn acties op.
- D. Ik probeer mevrouw te helpen om een businessplan op te stellen en haar in contact te brengen met (sociaal) ondernemers, zodat zij van de verkoop haar baan kan maken.
- E. Anders, namelijk...

Situatie 4

Coby verdient inmiddels veel geld met het verkopen van dierenalbums via internet. Ze is gestopt met het leveren van een tegenprestatie bij de gemeente Rotterdam, omdat ze aan het solliciteren is bij galeries. Ze vindt een tijdelijk baantje bij een galerie in de buurt. Na een tijdje komt ze er toch achter dat het moeilijk voor haar is om een baan te hebben, ze krijgt weer last van haar knie en psychische problemen. Ze wil weer aanspraak maken op een uitkering.

Hoe gaat u met deze situatie om?

- A.** Mevrouw vraagt weer een uitkering aan, dus ik kan niks anders doen dan nagaan of ze er nogmaals in aanmerking voor komt. Gewoon volgens de regels dus.
- B.** Ik heb zo mijn twijfels, is mevrouw nog steeds bezig met het verkopen via Marktplaats? Ik nodig haar uit voor een gesprek om erachter te komen wat zij het beste kan doen.
- C.** Ik vraag hulpverleners of zij mevrouw kunnen bijstaan en ervoor kunnen zorgen dat ze aan het werk blijft, ik wil namelijk liever dat ze dit baantje houdt dan weer terug komt.
- D.** Ik geef aan dat zij moet stoppen met het verkopen van haar producten op Marktplaats, je kunt namelijk geen baan hebben als je een volledige uitkering aanvraagt. Anders moet ze aanvullende bijstand aanvragen.
- E.** Anders, namelijk...

Vignet 2

Klantprofiel:

De uitkeringsgerechtigde is een man van 35 jaar. De man heet Boy en hij is zeer laaggeschoold. Hij heeft in het verleden alleen zijn middelbare school afgemaakt en is ooit begonnen aan een MBO-niveau 2 opleiding, maar heeft deze door concentratieproblemen nooit af kunnen maken. Boy heeft wel een rijbewijs en houdt ook erg van auto rijden. Meneer heeft al reeds 7 jaar een uitkering van de gemeente Rotterdam.

Situatie 1

Meneer is gek op autorijden en heeft een lange tijd geleden, voordat hij in de uitkering kwam, een auto voor een mooie prijs op de kop kunnen tikken. Dit viel toen een bijstandsuitkering kwam wel onder zijn meetellende vermogen, maar hij hoefde de auto toentertijd niet te verkopen. Boy vraagt nu bijzondere bijstand aan voor de renovatie van zijn auto.

Hoe gaat u met deze situatie om?

- A.** Ik ken het niet toe, bijzondere bijstand is niet bedoeld voor de renovatie van een auto.
- B.** Ik vertel de man dat hij zijn auto beter kan verkopen, dan heeft hij geen extra kosten eraan en kan hij dit geld beter steken in nuttige zaken.
- C.** Ik ken de bijzondere bijstand toe, want ik merk dat de auto zijn lust en zijn leven is.
- D.** Ik vertel de man dat hij niet in aanmerking komt voor bijzondere bijstand en er zelf voor moet zorgen dat de auto gerepareerd wordt.
- E.** Anders, namelijk...

Situatie 2

Boy's auto is inmiddels gemaakt door een garagehouder, tevens goede vriend van hem. De garagehouder vertelde Boy over een andere klant die slecht ter been is en een chauffeur zoekt. Boy heeft hier wel oren naar en biedt zichzelf aan als de persoonlijke chauffeur van de klant van zijn goede vriend. Zo gezegd zo gedaan, Boy rijdt de klant elke woensdag op en neer naar diens werk. Hij krijgt hier een leuk bedrag voor.

Hoe gaat u met deze situatie om?

- A.** Ik roep de klant op voor een gesprek, ik zou wel graag meer willen weten over het werk dat hij precies doet en wat voor bedrag hij hiervoor ontvangt.
- B.** Ik zorg ervoor dat hij meer kan gaan werken voor de klant, of zelfs andere klanten. Dit zou een opstap naar een baan kunnen zijn.
- C.** Ik onderneem geen actie, ik kan mijn energie beter besteden aan andere klanten. Dit is geen bijzondere situatie.
- D.** Ik geef de klant een sanctie, het is verboden om verkapt werk uit te voeren naast het ontvangen van een uitkering.
- E.** Anders, namelijk...

Situatie 3

Boy krijgt steeds meer mensen die door hem gereden willen worden, de klant heeft haar vrienden getipt over het goede rijgedrag van Boy. Die mensen zijn inmiddels ook geïnteresseerd geraakt en willen nu ook dat Boy hen rijdt voor een leuk bedrag. Boy twijfelt of dit niet in strijd is met het ontvangen van een uitkering. Hij komt naar u voor advies.

Hoe gaat u met deze situatie om?

- A.** Ik vind het een goed idee, ik denk dat meneer hierdoor mooi wat 'klusjes' kan doen en wellicht een taxi-certificaat kan halen zodat hij dit als baan kan gaan doen.
- B.** Ik wijs het idee van de klant af, hij kan geen werk uitvoeren met behoud van een uitkering, het is het één óf het ander.
- C.** Ik weet niet zo goed wat ik met deze situatie moet doen, ik vraag mijn collega's om advies.
- D.** Meneer krijg van mijn advies over dat hij het zelf moet weten, hij moet voldoende in staat zijn om zelf de consequenties in te schatten over deze situatie.
- E.** Anders, namelijk...

Situatie 4

Boy heeft na een tijdje veel rijden voor verschillende 'klanten' gekozen om zijn auto aan te melden bij 'SnappCar'. Dat is een platform voor autobezitters die hun auto willen delen met andere mensen. Hiermee verdienen ze geld en het is beter voor het milieu, aldus SnappCar. Boy denkt dat hij hiermee een goede stap in de richting kan zetten met het ondernemen en verdienen van geld. Zo hoeft hij toch niet meer afhankelijk te zijn van een uitkering.

Hoe gaat u met deze situatie om?

- A.** Ik vind het een goed idee dat de klant zich aansluit bij dit platform, het delen van spullen heeft de toekomst en het zorgt ervoor dat de klant zijn hobby kan uitoefenen.
- B.** Misschien is het een optie dat Boy zijn volledige inkomsten hiermee gaat verdienen, ik ga mezelf er in verdiepen.
- C.** Ik vind het een slecht idee en verbiedt de klant om dit te doen, dit doen andere uitkeringsgerechtigden ook niet en het is een slecht voorbeeld.
- D.** Ik besluit dat het mag, mits het maar om een klein geldbedrag gaat, ik geef wel aan aan de klant dat hij moet oppassen met te veel bijverdienen.
- E.** Anders, namelijk...

Vignet 3

Klantprofiel:

De uitkeringsgerechtigde is een man van 48, genaamd Karel. Karel heeft nooit een opleiding afgemaakt, hij is alleen ooit een opleiding tot bouwvakker begonnen. Door een knieblesure zit Karel al een lange tijd thuis. Hij heeft van de dokter gehoord dat het goed is voor hem om wel in beweging te blijven. Aangezien hij een langere tijd nu in de uitkering zit, gaat het ook niet beter met zijn knie. Hij zit vaak thuis en is hierdoor neerslachtig en zit niet goed in zijn vel.

Situatie 1

Karel heeft op internet research zitten doen over hoe hij het beste in beweging kan blijven. Hij stuit op een bedrijf, genaamd Deliveroo, waar hij veel kan gaan fietsen én hierbij geld kan verdienen. Hij zou voor Deliveroo besteld eten moeten ophalen bij een restaurant, waarna hij het aflevert bij klant. Hij heeft alleen zijn eigen fiets nodig en kan voor de rest gewoon op zijn eigen tempo gebruik maken van de opdrachten die Deliveroo aanbiedt.

Hoe gaat u met deze situatie om?

- A.** Ik vind het een goed idee dat de klant gaat fietsen, hier wordt hij vast beter van. Ik stimuleer het idee.
- B.** Ik ben het niet eens met het idee van de klant, als hij ervoor kiest om te gaan werken voor Deliveroo, dan zal zijn uitkering tevens worden stopgezet.
- C.** Ik denk niet dat het is toegestaan om dit soort opdrachten uit te voeren naast het hebben van een uitkering. Ik verbied het de klant dan ook.
- D.** Ik denk dat het goed is voor de klant om in beweging te blijven, maar ik weet niet of het is toegestaan om dit soort werk te verrichten, ook al zijn het korte opdrachten. Ik ga naar een collega toe voor goede raad.
- E.** Anders, namelijk...

Situatie 2

Karel die wil graag zijn uitkering behouden, maar ook aan het werk gaan voor Deliveroo. Hij zit in een dilemma. Met het werken voor Deliveroo zou hij te weinig gaan verdienen en krijgt hij geen werknemersverzekeringen. Hij biedt Deliveroo aan om als vrijwilliger voor ze te gaan werken en hij geeft aan bij de Gemeente dat hij op deze manier een tegenprestatie kan gaan leveren.

Hoe gaat u met deze situatie om?

- A.** Ik wijs het idee af, Deliveroo is een bedrijf gericht op winst en niet op het bieden van vrijwilligerswerk aan uitkeringsgerechtigden.
- B.** Ik vind het geen goed idee, het is niet toegestaan om op deze manier te voldoen aan de tegenprestatieplicht.
- C.** Ik zie het als een kans, het is wellicht een goede leerschool voor de klant en op deze manier kan hij werken aan z'n lichamelijke en psychische klachten en op ten duur wellicht de uitkering verlaten.

- D.** Ik stel voor dat hij niet voor Deliveroo gaat werken, maar een gewone baan zoekt en hiervoor gaat werken. Bij Deliveroo is er te weinig kans op een solide baan.
- E.** Anders, namelijk...

Situatie 3

Karel heeft begrepen dat het werken bij Deliveroo niet door kan gaan en nu zit hij weer thuis. Op een dag krijgt Karel een belletje van een oude vriend en oud-collega uit de bouw. Hij kan Karel geen baan aanbieden, want Karel heeft geen startkwalificatie. De oud-collega kan er wel voor zorgen dat Karel bij de lokale werkplaats houten fotolijstjes in elkaar kan zetten. Karel weet niet zo goed of dit mag van de gemeente. Hij komt naar u toe voor advies.

Hoe gaat u met deze situatie om?

- A.** Ik wijs Karel op zijn rechten en plichten, hij mag deels bijklussen en lijstjes in elkaar zetten, maar als het te ontvangen bedrag te hoog is gaat het van zijn uitkering af.
- B.** Ik weet dat Karel geen startkwalificaties heeft, maar dat dit een uitgelezen kans is voor hem om geactiveerd te worden en wellicht uiteindelijk een diploma te halen.
- C.** Ik vind het verdringing van werk, als Karel kan werken zonder uitkering dan moet hij dit ook doen. Hij kan beter gaan studeren zodat hij een echte bouwvakker wordt.
- D.** Ik denk dat dit klusje goed bij Karel past en dat er meer uitkeringsgerechtigden zijn die zijn voorbeeld kunnen volgen, zo kunnen ze weer wennen aan een werkritme en vaardigheden opdoen.
- E.** Anders, namelijk...

Vignet 4

Klantprofiel:

De uitkeringsgerechtigde is een vrouw, genaamd Priscilla. Ze heeft al voor een aantal jaar een bijstandsuitkering omdat ze moet zorgen voor een zoontje, die eind dit jaar 5 wordt. Dit betekent dat ze weer zal moeten solliciteren, want ze is dan niet meer ontheven van de sollicitatieplicht vanuit de gemeente.

Situatie 1

Priscilla heeft voordat ze zwanger werd van haar zoontje een korte opleiding gehad als kapster. In de avonden mag ze haar vrienden en familie knippen, ze zijn heel blij met het resultaat dus het loopt goed voor Priscilla. Ze is van plan om aan het einde van het jaar, als haar zoontje 5 is geworden, te solliciteren bij kapperszaken. In de tussentijd komt de gemeente erachter dat ze al die tijd haar familie en vrienden heeft geknipt. Ze heeft het naar eigen zeggen

gedaan om te oefenen en hierbij beter naar voren te komen tijdens de sollicitaties die ze binnenkort gaat doen.

Hoe gaat u met deze situatie om?

- A.** Ik ga na hoeveel Chantal heeft verdiend aan het knippen, is dat meer dan het vrij te laten bedrag dan bestraf ik haar en anders niet.
- B.** Ik moet streng zijn. Chantal heeft haar inkomsten niet opgegeven, dus ze komt niet in aanmerking voor gedeeltelijke vrijlating van de inkomsten. Hierbij krijgt ze ook nog een korting op haar uitkering.
- C.** Ik zie dit als een kans, ze kan haar vaardigheden als kapster uitbreiden en hiermee heeft ze een beter uitzicht op een baan als ze weer gaat solliciteren.
- D.** Ik vind het prima dat ze dit doet, maar het moet wel bekend zijn bij de gemeente en ze zal dit ook moeten kunnen verantwoorden.
- E.** Anders, namelijk...

Situatie 2

Priscilla heeft van de gemeente begrepen dat het niet meer mogelijk is om haar knipbeurten voort te zetten in familiekring. Ze snapt het wel, maar ze zou niet helemaal willen stoppen. Een andere reden is dat ze ook niet kán stoppen, want ze komt niet goed uit maandelijks qua inkomsten voor haar en d'r zoontje. Nu heeft ze begrepen dat ze in combinatie met haar uitkering een onderneming kan starten, met de hulp van de gemeente. Dit vindt ze een goed idee, want dan kan ze blijven knippen en voor zichzelf gaan werken. Ze komt naar u toe voor advies.

Hoe gaat u met deze situatie om?

- A.** Ik weet dat Priscilla problematische schulden heeft naast haar uitkering, dus ze kan niet beginnen aan dit traject. Ik keur het dan ook af.
- B.** Ik zie Priscilla wel kapster worden, maar niet met een eigen onderneming en een jong kind. Ze moet begeleid worden en het vraagt veel zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van haar. Ik denk niet dat dit past en geef aan dat ze beter kan gaan solliciteren bij een keten.
- C.** Ik vind dat Priscilla met dit voorstel veel initiatief toont. Ze heeft genoeg doorzettingsvermogen om dit tot een goed einde te brengen. Zodra ze geholpen kan worden met haar schulden kan de gemeente haar opnemen in een traject voor starters en ondernemers.

- D.** Ik weet helemaal niks van een traject voor ondernemers en ik weet ook niet of Priscilla daar zou passen. Mocht het bestaan, dan zou ik het belangrijk vinden dat ze hierin terecht komt en goed wordt begeleid.
- E.** Anders, namelijk...

Situatie 3

Priscilla's zoon is inmiddels 5 geworden, dit betekent dat ze niet meer ontheven is van een sollicitatieverplichting en dat zij nu echt aan de slag zal moeten. Het worden van kapster heeft ze tijdelijk uit haar hoofd gezet, dat zal te veel tijd gaan kosten. Ze zou nu graag willen schoonmaken en sluit zich aan bij het Project On The Job van de Gemeente Rotterdam. Dit betekent dat ze geen baan van 28 uur zal moeten zoeken, maar kan ze klusjes doen bij senioren thuis voor een aantal uur per week.

Hoe gaat u met deze situatie om?

- A.** Ik vind dat als Priscilla meer kan werken, dan moet ze dat ook doen. Het maakt mij eigenlijk niet uit of het re-integratietraject lang duurt en of ze zoveel kan werken. Traditioneel re-integreren werkt het beste.
- B.** Ik ben van mening dat werk werk is, ook met een uitkering. Als Priscilla veel kan leren door te werken op 'projectbasis' bij On The Job, dan vind ik dat een uitkomst en zou ik dit zeker aanbevelen.
- C.** Ik zie het als een bedreiging voor andere mensen die een baan zoeken in de zorg. Priscilla zou in deze situatie worden voorgetrokken, terwijl zij een uitkering heeft en gewoon kan werken ondanks dat ze laaggeschoold is.
- D.** Ik wist niet van het bestaan van On The Job af, ik denk dat het een goed idee is en dat de gemeente Rotterdam dit op meer platformen zou moeten uitbreiden. Op deze manier kunnen uitkeringsgerechtigden aan de onderkant van de arbeidsmarkt werken en leren.
- E.** Anders, namelijk...

Hartelijk bedankt voor uw deelname aan dit interview/deze vignetstudie.